

57009

Dr

NEGUSTORII DE ODINIOARĂ

DE

Dr. NICOLAE I. ANGELESCU

MEMBRU CORESPONDENT LA CAMERA DE COMERȚ ȘI

INDUSTRIE DIN BUCUREȘTI

155032

Dr

Cota .. 5400
Inventar .. 155.032

1956

NEGUSTORII
DE OBINOARĂ

D. NICOLAE N. ANGHEL
BIBLIOTECA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI

INTRODUCERE

Viața negustorilor din trecutul apropiat nouă, ne este atât de puțin cunoscută, încât o parte din ei, contimporani cu unii din noi, pare că ar fi trăit cu sute de ani în urmă.

Doritor de a face cunoscut și altora fructul ostenețelor mele, de mai bine de douăzeci de ani, am căutat a da la iveală viața câtorva din acești negustori.

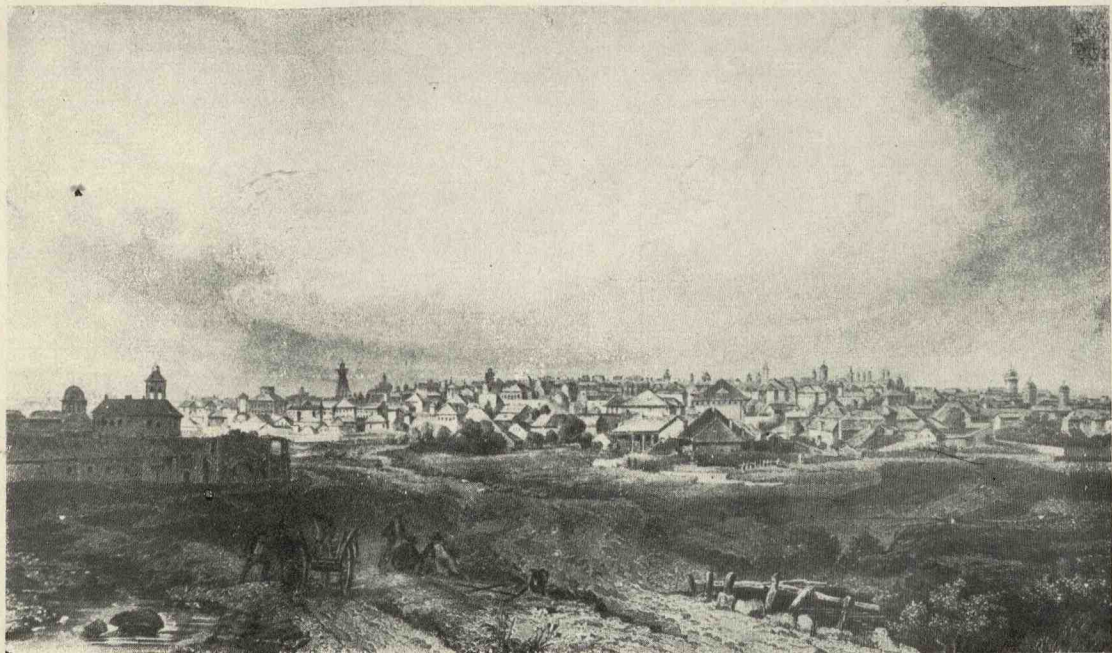
La toți se găsește un sentiment de cinste, de omenie și de patriotism care îi onorează. Viața patriarhală a vechilor negustori care, exercitându-și comerțul, erau pătrunși de un puternic sentiment religios, rezultă din multe dăni și binefaceri ce ei făceau, iar sentimentul patriotic îl găsim la acei negustori care, înfruntând toate pericolele, au fost în fruntea breslelor în mișcarea dela 1848 ca, Vasile Dancovici, sau ca Niculae Mincu, toptan-giu pânzar, care a făcut parte din Guvernul provizoriu dela 1848 cu Mitropolitul Neofit, Eliade și alții.

Inființarea Capelei Române dela Lipsca, tot lor se datorește.

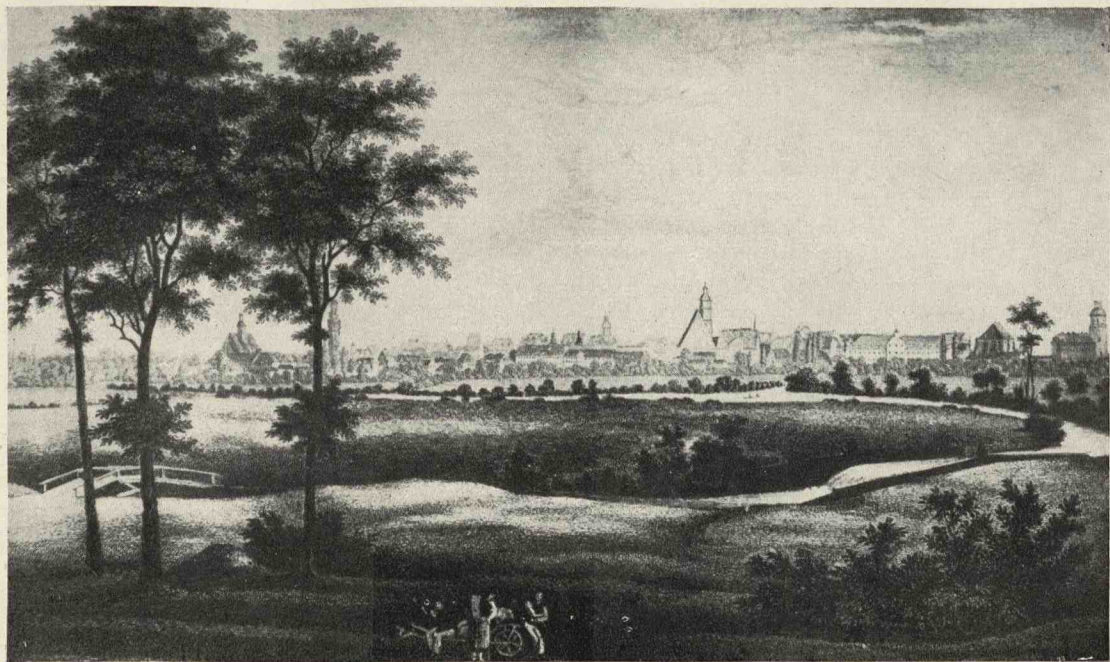
Multe Ctitorii de biserici din țară, precum și acele din Capitală ca: Ctitoria lui Staicu Cârciuamaru și Apostol Bacanu la biserica Bradu Staicu și a lui Constantin Cojocarul la biserica Sf. Constantin, ne dovedesc profundul sentiment religios de care erau însuflețiți.

Lucrarea de față, sprijinită de Camera de Comerț și Industrie din București, trebuie considerată ca un îndemn ca alții să facă mai mult și mai bine.

Dr. N. I. A.

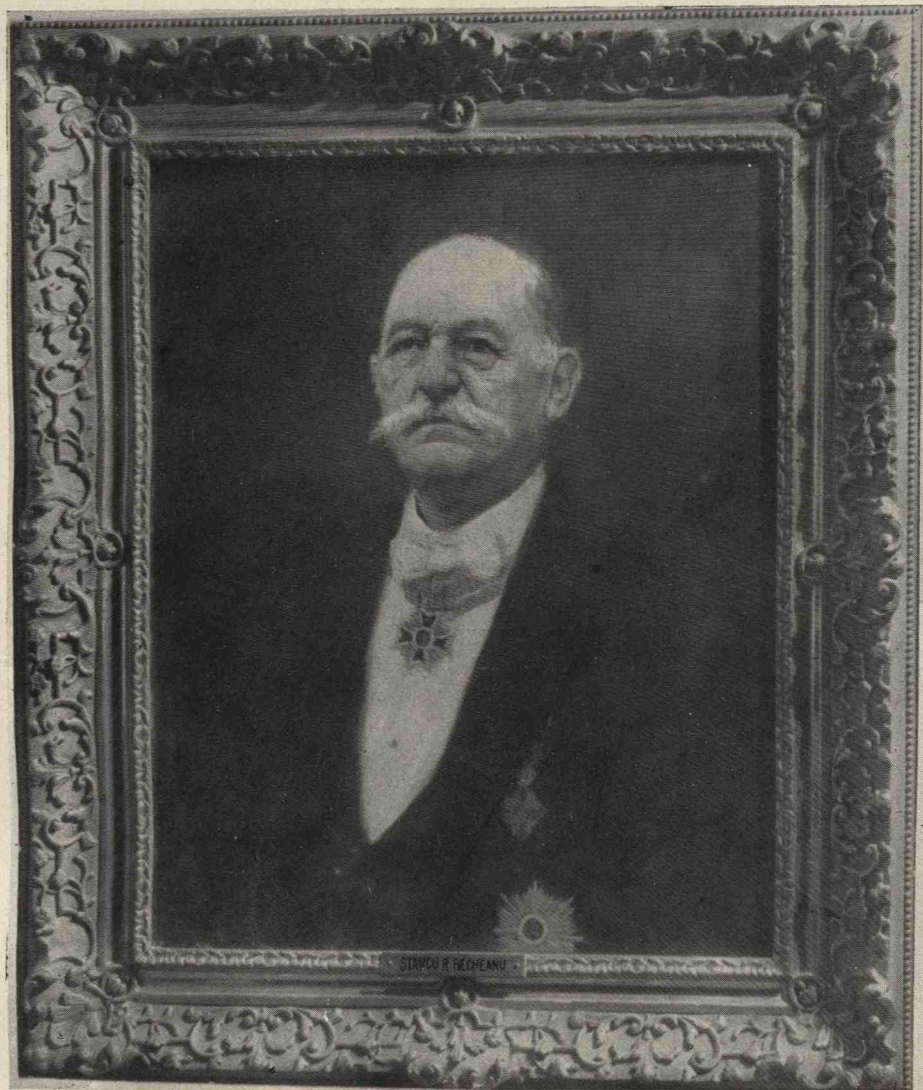
BUCUREȘTII
acum 100 de ani (în 1830), după o stampă

LIPSCA în anul 1830, când negustorii din țară făceau mari cumpărături de mărfuri acolo.
(După o ștampă de Martini, 1830).

STANCU R. BECHEANU

1826 — 1907

✦ ȘTANCU R. BECȘEANU

Portret executat de pictorul Jean Al. Steriade și care se află în galeria de portrete
a Camerei de Comerț și Industrie din București

PREFAȚA

Camera de Comerț și Industrie din Capitală considerând că „istoria comerțului nostru este o condiție necesară pentru a înțelege sub toate raporturile, în originea ca și în dezvoltarea sa, istoria neamului nostru“¹⁾ a hotărât să aducă o modestă contribuție pe acest tărâm publicând amintiri, fapte și date din viața foștilor negustori și industriași, -- cari au muncit în timpuri grele pentru așezarea comerțului și industriei românești.

Prin aceasta, instituția noastră completează o operă, pe care a început-o în 1910/11 cu ocazia construirii actualului edificiu.

Atunci, prin îngrijirea d-lui Dr. N. I. Angelescu, s'a format „Galeria de tablouri“, care cuprinde portrete ale fruntașilor comerțului, industriei și finanței, începând din secolul al 17-lea, iar prin îngrijirea d-lui D. Z. Furnică, s'a întocmit un „muzeu de documente comerciale“ format în cea mai mare parte din arhiva marelui negustor de odinioară din Sibiu, Hagi Constantin Pop, documente publicate în mare parte de d-sa în lucrarea: „Din Istoria comerțului la Români, mai ales băcănia“.

Tot sub îngrijirea Camerei de Comerț și Industrie din Capitală și după indemnul d-lui D. Hagi Theodoraky, fost președinte al Camerii, s'a publicat: „Istoria comerțului românesc de d. prof. N. Iorga (2 vol. 1925) iar d. D. Z. Furnică a tipărit cu cheltuiala Camerii lucrarea sa: „Industria și Dezvoltarea ei în Țările Românești“.

Revine acum tot unuia dintre cei doi cercetători ai trecutului comerțului

¹⁾ N. Iorga. Istoria comerțului românesc, pag. 5.

nostru, d. Dr. N. I. Angelescu, sarcina să dea la lumină prima publicație în legătură cu scopul ce ne-am propus, -- cuprinzând viața lui Stancu Becheanu.

Materialul prețios pe care D-sa, ca rudă de aproape a defunctului, îl posedă, este de o deosebită importanță nu numai pentru cunoașterea împrejurărilor în care se făcea modestul negoț de odinioară, dar și pentru înțelegerea unei laturi, puțin considerată până acum, a negustorului român și anume: Latura sufletească și patriotică.

Din această biografie precum și din cele ce vor urma, se va vedea cum în acele timpuri destul de grele, gândul negustorilor nu era numai cum să-și facă negoțul, dar ei îngrijeau și de cele sufletești prin bogatele danii ce le făceau, prin sprijinul acțiunilor culturale și naționale.

Recunoaștem că nu va fi tocmai ușor să reconstituim viața de odinioară a înaintașilor noștri, dat fiind puținul material ce a rămas și puțină grije ce s'a pus în păstrarea lui.

Sperăm însă, că odată începută această serie de publicațiuni, vom avea concursul urmașilor și ai tuturor oamenilor de bine cari cu amintirile lor, cu hârtiile și obiectele ce le posedă, etc., ne vor veni în ajutor pentru a aduce o lumină cât mai vie asupra trecutului negoțului românesc.

TH. V. ORGHIDAN

Președintele Camerii de Comerț și Industrie din București.

STANCU R. BECHEANU

1826—1907

La etatea de 17 ani împliniți, după ce a învățat carte timp de 5 ani în orașul Slatina cu profesorul George Ardeleanu, murind tatăl său, iar mamă-sa rămânând văduvă cu trei copii, Stancu R. Becheanu a venit în București și s'a așezat la stăpân la Dimitrie Gheorghiu și Nicolae Ion, lipscani, cu leafă de 350 lei pe an, unde prin sânguință și muncă cinstită timp de 7 ani, ajunge ca să deschidă prăvălie în 1851, în tovărășie cu Luca Teodorescu, având amândoi un capital de 10.000 lei.

Cu acest mic capital și cu sprijinul moral al negustorului Ion Manovici, începe comerțul de lipscănie, care avea să-l ducă mai târziu la avere și înalte demnități și să facă din el unul din frunțașii negoțului românesc.

Emblema aleasă de el a fost „La trandafirul alb”.

Dar spiritul lui, înclinat spre progres și modernizare, nu se împacă cu sistemul rutinar al asociatului său, și în 1858, după 7 ani, se desface de acesta și rămâne singur.

De atunci începe o eră de prosperitate, care îi permite, în scurt timp, să-și cumpere case, moșii, păduri, etc., și să-și statornicească o familie prin căsătoria cu fiica tot a unui negustor.

Primul lucru pe care îl face, este să se ducă să-și cumpere singur marfă dela Lipsca și Paris. La Paris își alege de comisionar pe un renumit agent de cumpărare de mărfuri, numit Rotschild, pe care l'a avut în tot timpul negoțului său.

Odată starea materială asigurată, începe să facă politică și este unul din cei mai ținuți în seamă de Ion C. Brătianu și C. A. Rosetti.

Este ales pe rând consilier comunal și ajutor de primar la București, membru și vice-președinte al Camerei de Comerț din București, deputat în 3 sesiuni și anume: 1876, 1879 și 1883 și senator în sesiunile 1886 și 1896. A făcut parte din Camera care a declarat războiul din 1877-78 și a dat sprijinul său de priceput neguțător lui Ion C. Brătianu, care l'a însărcinat personal cu supravegherea furniturii de cojoace trebuitoare armatei.

A fost membru fondator al Capelei dela Lipsca, fondată în anul 1858, în care s'a făcut slujba bisericească în românește până la anul 1881, când s'a desființat, iar din fondul bisericii s'a înființat Institutul de binefacere „Providența”.

A făcut parte din Comitetul Societății „Providența”, pentru ajutorarea neguțătorilor scăpătați, a fost numit în Consiliul Casei de Depuneri, în comisiunea pentru stabilirea prețurilor tutunurilor, în comisiunea de Scont a Băncii Naționale, în Comitetul Societății pentru învățătura Poporului român, în Comitetul Societății Regina Elisabeta. A făcut parte din comitetul de inițiativă pentru ridicarea statuii lui C. A. Rosetti, onoare ce s'a făcut lui St. R. Becheanu ca negustor, întrucât C. A. Rosetti fusese prim staroste al negustorilor bucureșteni. În toate aceste demnități, Stancu Becheanu dă probe de pricepere și multe din măsurile bune, luate atunci, sunt datorite lui.

A fost decorat cu Coroana României, Comandor și Mare ofițer, distincțiune, care mai ales acum 30 de ani, rar se putea obține de un comerciant.

Stancu R. Becheanu moare în anul 1907, luna Mai, după ce i-a fost dat să vadă marea tragedie a răscoalelor țărănești.

Iată ce publică ziarul Voința Națională cu prilejul morții lui:

Anunțăm cu adâncă părere de rău încetarea din viață a lui Stancu Becheanu, membru în comitetul executiv al partidului liberal și fruntaș al comerțului Capitalei.

Defunctul s'a stins azi de dimineață la orele 7, în vârstă de 79 de ani, în urma unei scurte suferințe.

Fost în mai multe legislaturi senator și deputat, fost membru al Camerei de Comerț și industrie din București, Stancu R. Becheanu a reprezentat cu cinste și demnitate interesele comerțului bucureștean; membru statornic și fruntaș al partidului național liberal, defunctul a fost unul din colaboratorii marelui patriot Ion Brătianu, care avea pentru dânsul o deosebită consi-

derațiune. Intre alte însușiri, Stancu R. Becheanu, era și un mare filantrop și făcea parte din numeroase societăți de binefacere. Era mare ofițer al Coroanei României.

Moartea lui Stancu R. Becheanu, este o dureroasă pierdere pentru partidul liberal și pentru comerțul bucureștean.

Trimitem familiei greu încercate, expresiunea sincerilor noastre condoleanțe. (Voința Națională, anul XXIV No. 6588, Ed. IV-a, Joi 10/23 Mai 1907).

Dela Stancu R. Becheanu a rămas o condică de însemnări parafată de el la 15 Noembrie 1864 și pe care o publicăm, în paginile următoare, astfel cum a scris-o.

STANCU R. BECHEANU CU SOȚIA SA EMELINA
fotografiați la Paris în anul 1861

ALBUM MEMORIABIL

Cuprinzător de notițe cu începere de la nașterea lui Stancu R. Becheanu, neguțator

1826, Mai 21. -- S'a născut Stancu R. Becheanu în orașul Slatina, din părinți români. Tata se chema Radu Burilă Cojocarul și mama Malama din familia Băzăvăneștilor.

1834, Oct. 15. -- Am intrat în școala română având profesor pe George Ardeleanu.

1839, Decemb. 4. -- M'au dat părinții la stăpân la George, feciorul lui Răducanu Mumuianu, lipsican.

1841, Mai. -- A încetat din viață tata, rămânând mama văduvă cu trei copii, adică 2 băieți și o fată.

1844, Ianuarie 20. -- S'a măritat mama a doua oară cu Ion Urianu cu care a avut un băiat anume Dumitru.

1844, Iunie. -- Am plecat eu la București și m'am așezat la stăpân la domniile Dimitrie Gheorghiu și Nicolae Ion, lipsicani, cu leafă de 350 lei pe an, mai având eu capital 175 lei din simbria dela Slatina.

1845, Ianuarie 10. -- A încetat din viață Ion Urianu, al doilea bărbat al mamei, rămânând din nou văduvă cu un băiat de la el.

1845, Noembrie 13. -- A încetat din viață fratele meu Ion, în Slatina.

1847, Martie 23. -- Focul cel mare care a ars jumătate din București.

1847, Iulie 28. -- Au venit lăcustele în București.

1848, Mai. -- S'a ivit boala holera în București și în țară și au murit mulți oameni.

1848, Iunie 11. -- A izbucnit revoluția în București, și s'a proclamat constituția, forțând pe prințul Bibescu a abdica și a părăsi țara, înființându-se în

urmă guvern provizoriu, fiind capi ai mișcării Ion Eliad Rădulescu, frații Golești, frații Brătieni, C. A. Rosetti și alții.

1848, August 8. -- A venit Soliman Pașa cu 200 turci cavalerie din partea Turciei de au recunoscut revoluția la 10 Septembrie al aceluiaș an ; au venit Fuad Pașa și Budberg, amândoi ca comisari politici din partea Turciei și ai Rusiei cu oștiri turcești; lovindu-se turcii cu soldații români (pompierei) lângă cazarmă în Dealul Spirei și au căzut români 56 și turci 500 și un colonel ; după aceia au venit și oștirile rusești și în unire cu cele turcești au ocupat țara și au suprimat constituția numind caimăcan pe Costache Cantacuzino.

1849, Martie 10. -- A încetat din viață sora mea Anica, rămânând mama singură numai cu băiatul.

1849, Iunie 10. -- Am adus pe mama împreună cu fratele meu vitreg în București și le-am luat casă cu chirie în curtea Bisericei Sf. Ecaterina și s'au stabilit în București, părăsind Slatina, lăsând acolo o prăvălie în târg, vecină cu George Balacu și Ilie Anghel, o vie în dealul orașului la jumătatea șoselei și o casă de vale, vecină cu Cumpănescu, pe care casă am și vândut-o atunci, aceste fiind rămasuri dela tata.

1849, Iunie. -- Vine Știrbei, Domn.

1850, Mai. -- Părăsesc oștirile străine țara.

1851, Octombrie 21. -- Am deschis prăvălie în companie cu Luca Teodorescu, având amândoi capital 10.000 lei și protector pe Ioan Manovitz.

1853. -- Rezel între Rusia și Turcia la care au luat parte Franța, Engli-
tera și Italia. Tot atunci a făcut Rusia invazie în țară și pe urmă a fost gonită de aliați.

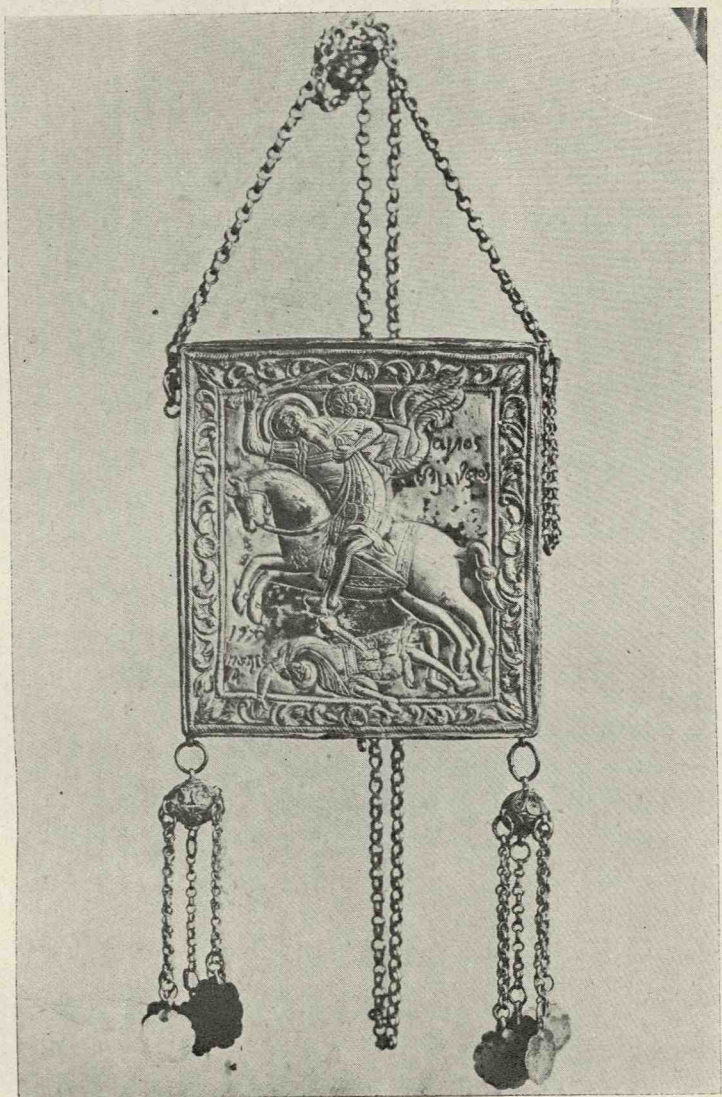
1855, Iulie. -- Am cumpărat casele din suburbia Olteni cu preț de 400 galbeni.

1856, Aprilie 23. -- M'am mutat cu mama în casele cumpărate.

1856. -- Congresul cel mare dela Paris în care s'a făcut pacea și s'a ridicat protectoratul rusesc deasupra românilor și s'a pus țara sub garanția a 7 puteri, recunoscându-se dreptul țării de staturi autonome, dându-se țării și o parte din Basarabia ce era cotropită de ruși.

1857, August 7. -- Convenția încheiată la Paris între puteri în care se hotărăște Constituția țării.

1858. -- M'am desfăcut de tovărășia lui Luca Teodorescu, rămânând cu singur cu magazinul și toate afacerile,

Toc de carte (etui) de rugăciuni în formă de icoană, purtat de Stancu R. Becheanu când plecă la taxid (cumpărări de mărfuri).

1859, Ianuarie 5. -- S'a ales Domn pentru amândouă țările, Alexandru Ion Cuza.

1861, Iulie 30. -- M'am căsătorit și am luat de consoartă pe Emilia, fiica lui Ioniță Constantinescu, Calea Mogoșoaia, aducând în casă ca zestre 2.500 galbeni și am plecat în voiaj cu soția la Paris.

1863, Februarie 23. -- S'a născut fiica noastră Elena și s'a botezat de Ecaterina C. Goga, cei ce ne-au și cununat.

1863, Iulie. -- Am cumpărat moșia Talpa Bascoveni dela C. Goga cu preț de 7000 galbeni.

1864. -- Am mai cumpărat 10 stânjeni moșie dela Niță Ivan cu preț de 176 galbeni.

1864, Mai 2. -- S'a făcut lovitura de Stat sub guvernul lui Kogălniceanu.

1864, Iulie 2. -- S'a pus în lucrare statutul în urma plebiscitului.

1864, August 15. -- S'au decretat legea rurală.

1864, Octombrie 22. -- Am determinat pogoanele cuvenite locuitorilor, în conformitate cu noua lege rurală.

1865, August 3. -- S'a făcut revoluție în București de către guvern și s'au devastat municipalitatea.

1866, Februarie 11. -- Alexandru Ion Cuza a fost forțat de popor să abdice și la 13 Februarie a și părăsit țara, rămânând la Guvern: Nicolae Golescu, Lascăr Catargiu și colonel Haralambie.

1866, Februarie 11. -- Camera electivă și Senatul au ales în unanimitate de Prinț al României pe Conte de Flandra sub numele de Filip I.

1866, Martie 11. -- S'au născut fiica noastră Constanța.

1866, Martie 21. -- Am pus piatra fundamentală la casele noastre din nou clădite în mahalaua Olteni, Str. Labirint, arhitect constructor fiind Gheler Friș.

1866, Mai 10.

.

1866, Octombrie 14. -- Am făcut sfeștanie în casele noi, la care a luat parte toată familia ; tot în aceea zi ne-am și mutat într'însele spre locuire.

1867, Martie 13. -- Am cumpărat prin licitație partea de moșie a lui Costache Leonte, adjudecată asupra mea cu preț de lei 21.280.

1867, Octombrie 30. -- S'a născut fiica noastră Ecaterina.

1868, Februarie 26. -- Au încetat din viață fiica noastră Ecaterina, fiind lipsă, eu tatăl, dus la Paris după marfă.

1868, Noembrie 3. -- Am fost ales de cetățeni membru (mădular) al comunei București și la 15 am fost confirmat ajutor de primar, iar a doua zi la 16 am demisionat din cauza colegilor, nefiind oameni de bună condiție.

1868, Mai 3. -- Am vândut prăvălia din orașul Slatina, D-lui Ilie Angelu și via D-lui Petcu, amândouă în preț de lei vechi 7.740, adică prăvălia lei 6.400 și via lei 1.340.

1869, Ianuarie. -- Am cumpărat moșia Lipovăț Bold și Crețuleasca, Județul Ilfov, Plasa Dâmbovița, cu preț de 21.000 galbeni, adică douăzeci și una mii galbeni C. C. Austriaci, dela Lucșița Voinescu.

1869, Ianuarie 24. -- Am cumpărat pădurea de pe moșia Lipovățu dela Costache Iliescu cu preț de 1.400 galbeni și dreptul de a mai ține moșia cu 900 galbeni, căci mai avea trei ani să mai stăpânească cu contract dela Voinescu.

1869, Aprilie 10. -- Am trimis la biserica Sf. Treime din Slatina o evanghelie îmbrăcată peste tot în argint și poleită cu aur în vert de 100 galbeni pentru memoria țărânei tatălui meu ce este îngropat acolo, fiind săpat pe marginea evangheliei numele meu și al bisericei.

1870, Aprilie 2. -- S'a născut fiul nostru George și s'a botezat de Costache Goga.

Pentru nașterea fiului nostru am dăruit consoartei mele Emilia un medalion de aur cu pietre de briliant și cu lanțul lui tot de aur.

1871, Iulie 27. -- Am pus temelie hanului dela moșia noastră Talpa-Biscoveni și la 25 Decembrie, s'au deschis acest han. Hanul a costat 10.000 lei noi, fiind învelit cu tînichea.

1872, Februarie 6. -- S'a născut fiul nostru Nicolae, fiind botezat tot de Costache Goga.

1872, Decembrie 20. -- S'a născut fiica noastră Maria și s'au botezat tot de Costache Goga.

1873, Iunie. -- S'au vaccinat Stancu R. Becheanu în etate de 45 ani, Elena fiica noastră de 10 ani, Constanța de 7 ani și Maria de 6 luni, de către Voicu vaccinatorul ; se înțelege că cei mari s'au revaccinat, mai fiind vaccinați.

Sfânta Evanghelie a Bisericii Sf. Treime din Slatina
dăruită de Stancu R. Beceanu în anul 1869

Inscriptio

Anno regni tui Gunderici, cu
Stadon. R. Bechmanni nascunt in
crasus Statina ta annul una mi
eptu suta deudece si si se. Nati
in deudece si una.

Satei mei Radu Bechmanni
cu dicitur si Burin si summa mea
statama, Satei mei de cheserie
exceat.

Anno mors in Bucuresci ta
annul una mi eptu suta postre
deci si patre. Nati in deudece si una

ta annul una mi eptu suta
cincideci si una. Nati de venitu
Commercianta de Chaniactura.

Sagnum una mi eptu suta
si si deci si una. Nati casaterit
cu Emisia nascuta. P. usi
Constantinense.

A Stadi annul una mi eptu
suta si si deci si nove, indominal
de Surerica Terini latetui
mei remase in Statina ta
Biserica cu Arasim si Tricime.

Anno dicitur G. Biserici
scista Erasmellu scate si
imercata, peste totu cu

Sevent in preta de optu si
poteit in cur su in unitate
de tramare noua suta, pentru
de si noue dar cere deue.

Solu unamur se scade in case
anua primut de la caceu Evan,
de la Biserici; A sa dar acista
E. Evanelia cu totut se urea
sa vintre de culbu austriaci
una suta de ce sau cursul feri
sa noi una mi de ce suta noue,
de ce de deue si bani cindeci.

Acista E. Evanelia este si
remone in vintre proprietate
a E. Biserici, para case ai ba
vintre drepte a sustrase
de la acista E. Biserica, sub
meu un pretece, fiind nusa
totu de noue sub pade Curate,
vintre si Preclator cu priviore
Cura Primariei respectibe pentru
totu de noue;

Sevent in Capitola Romanice
Bucuresei unmut una mi e
optu suta de sedeci si noue Anua.

Stanca A. Buhauz

tinescu, lăsând o stare în ecareturi și monedă ca la 600.000 lei noi.

1874, Ianuarie 28. -- S'au născut fiica noastră Lucia, fiind eu tatăl dus la Paris pentru marfă de sezonul de Primăvară.

1875, Mai 5. -- Au încetat din viață Nifon Mitropolitul și Primat al României, fiind frate cu mama soacră-mi, adică soția mea Emilia îi era nepoată. Mitropolitul a lăsat două testamente prin care se regulează averea lui, lăsând executori testamentari pe fratele soacrei mele Ghiță Enescu, pe presupusul văr Alexandru Lăzărescu și pe Dimitrie Stefanopol, cu drept ca la încetarea lor din viață, să aleagă din membrii familiei lui Nifon.

1875, Iulie 22. -- S'au născut fiica noastră Victoria.

1876, Mai 8. -- A căzut zăpadă în grosime de 5 centimetri și la 9 și 10, a dat brumă geroasă, iar în partea Moldovei a înghețat pământul de 2 centimetri din care cauză s'au stricat viile, mai vârtos pomii și semănăturile.

1876, Iunie 7 și 8. -- S'au întrunit alegătorii colegiului III din toată țara și colegiul Capitalei București, compus din VII secțiuni și au ales deputați cu majoritatea voturilor pe persoanele mai jos notate :

Dimitrie Brăteanu	}	Colegiu III.
Emil Costinescu		
<i>Stancu R. Becheanu</i>		
Eugeniu Stătescu	}	Colegiul I.
Grigorie Serurie		
George Vernescu		
Eugeniu Predescu		
Nicolae Fleva		IV.

așa dar persoanele de mai sus sunt deputații Județului Ilfov împreună cu Capitala.

La aceste alegeri cari au fost generale în toată țara, a domnit cea mai mare liniște, nefiind nici o ingerință sau presiune din partea guvernului.

1876, Iunie 20. -- S'au convocat Corpurile legiuitoare în sesiune extraordinară, fiind prezenți Domnitorul Carol I și următorii miniștri :

Manolake Costake Epureanu, -- Președinte de Consiliu și Lucrări Publice.

M. Cogălniceanu, -- Externe.

I. C. Brătianu, -- Finanțe.

George D. Vernescu, -- Interne.

Mihail Ferekide, -- Justiție

Colonel Slăniceanu, -- Resbel.

sub care s'au făcut alegerile libere; negreșit că meritul se atribue cu drept Ministrului de Interne sub ale cărui ordine s'au executat, neluând parte nici un prefect sau sergent polițienesc, fiind prefect al poliției Capitalei Emanoil Pache Protopopescu.

1876, Iulie 23. -- Camera deputaților nou aleasă a dat în judecată Ministerele dela 1870 și până la 1876, instituindu-se o comisiune de 9 membri din Cameră care să urmărească toate faptele ce au adus atentat la constituțiunea Țării și au demoralizat poporul și pe funcționarii publici, această comisiune având dreptul a face instrucțiunea, a da mandate de depunere și a susține acuzațiunea. Miniștrii dați în judecată sunt: Lascăr Catargiu, Petre Mavrogheni, Nicolae Crețulescu, General Ion Em. Florescu, Vasile Boerescu, Gheorghe G. Cantacuzino, Petre Carp, T. I. Maiorescu, împreună cu toți prefecții și toți agenții polițienești, cari au făcut falsuri și ingerințe la alegerile de deputați și la comună.

1876, Iulie 30. -- Camera deputaților au ales 3 membri, pe cei mai de încredere, ca să fie controlori la Casa de Depuneri și Consemnațiuni, care să ție cheia dela Tesaurul Public: Dimitrie Cariagdi, Stancu R. Becheanu și Ștefan Sihleanu, iar Senatul pe Nicolae Manolescu, colonel Haralambie și Alexandru Orăscu. Guvernul a numit pe Ion Ghica, Mihalache Bascoveanu, Ioan Bălcescu și pe Menelas Gherman. Consiliul avocaților Statului a numit pe D. Sachelarie, iar Camera de Comerț pe președintele ei Costache D. Athanasiu.

1876, Octombrie 11. -- Am fost numit în comisia pentru fixarea prețului tutunurilor, cu ce preț să se cumpere de Regie în anul 1877. Comisiunea se compune din: Nicolae Manolescu, Spirea Gazoti și Stancu R. Becheanu din partea guvernului, iar din partea Regiei : Gheorgake Mavrache, Nicu Crețeanu și Langu, directorul regiei, care au ales supra arbitru pe Nicolae Pacleanul.

1887, Aprilie 12. -- Rusia a declarat război Turciei, în aceiași zi au și intrat armatele rusești în România prin linia Ungheni și prin Bolgrad, a doua zi a sosit avant garda la Galați și a ocupat podul drumului de fier dela Barboși, care era păzit de soldați români ; în acelaș timp armatele române au ocupat Oltenița, Giurgiu, Turnu-Măgurele, Bechetul și Calafatul, ca să apere teritoriul de năvala turcilor neregulați. La Calafat nu s'a întâmplat nimic,

dar pe la mai multe puncte nepăzite, turcii au început prădări, precum între Călărași și Brăila, la care grănicerii și-au făcut datoria trăgând focuri asupra lor, făcându-i să părăsească teritoriul fără voia lor.

1877. -- După declarația de rebel a Rusiei s'a produs o mare panică în țară, mai cu seamă în București. Toți bancherii streini și-au trimis familia în Austria împreună cu efectele de valoare și numerar și ei singuri stau cu cuferile gata de fugă, de frică, crezând că turcii vor trece Dunărea și vor veni în țară, iar românii de toate treptele au stat neclintiți, având conștiința de sine și hotărârea ca să reziste la orice s'ar întâmpla.

1877, Aprilie 12. -- S'a încheiat convențiunea între guvernul român și cel rus pentru trecerea armatei ruse prin țară, căci în aceeași zi Rusia a declarat război Turciei. Prin convențiune, România lasă liberă trecerea armatei rusești prin țară și i se dă tot concursul pentru transport și casarmare, apărându-se Bucureștiul atât de casarmare cât și de trecere, punându-se la dispoziție toate liniile de telegraf și căile ferate cu tot materialul și toate pădurile și pontoanele de pe râuri și vapoarele de pe Dunăre. Rusia din partea sa se angajează garantând integritatea teritoriului României, așa cum se afla în ziua încheerii Convențiunei. Rusia s'a angajat a plăti în monedă de aur și argint toate aprovizionările de produse, asemenea toate transporturile făcute cu carele și cu căile ferate ; la acestea din urmă va avea o reducere de 40%. Cursul monedelor de aur și argint rusești se va fixa de ministerul nostru de finanțe.

1877, Maiu. -- Văzând guvernul că Turcii nu încetează cu prădările, ba încă au tras și cu tunurile în pichetele române, ministerul afacerilor străine, a trimis note la toate puterile garante, prin care protesta contra Turcilor de purtarea agresivă ce au luat contra României, dând pașaportul agentului nostru din Constantinopol. În acelaș timp, în Cameră, deputatul N. Fleva a interpelat guvernul, că față de această stare de lucruri, de ce nu declarăm rupte legăturile noastre cu Turcia și la tun să răspundă prin tun și să declare România liberă și independentă. Guvernul a răspuns peste trei zile că de vreme ce Turcia singură a cerut ruperea tratatelor care ne leagă de dânsa, prin darea pașaportului agentului nostru din Constantinopol, prin călcarea teritoriului nostru și prin tunurile ce au tras asupra orașelor noastre, la care am răspuns tot prin tunuri, România se socotește desfăcută de Turcia pentru totdeauna și declară că ne găsim în stare de război cu Turcia. Camera a pro-

pus o moțiune prin care aprobă purtarea guvernului și îl invită a face tot să conducă războiul acolo unde apărarea țării va cere, ca la viitoarea pace să iasă liberă și independentă. Această moțiune s'a votat cu apel nominal în unanimitate.

1877, Maiu. -- A venit în țară Impăratul Alexandru al II-lea cu fii săi Mihail, Vladimir, Alexandru și Sergiu, comandant al armatei ruse fiind marele duce Nicolae Nicolaevici, și al armatei din Asia, Mihail Nicolaevici, amândoi frați cu împăratul. După sosirea armatei rusești la Giurgiu, armata română s'a concentrat în Oltenița, lângă Calafat, formând un mare lagăr. Pe la finele lunii Iunie, oștirile rusești trec Dunărea pe la Șiștov și înaintează până la Târnova, unde s'a dus și Impăratul, trecând prin București, unde a făcut o vizită Domnitorului, stând numai câteva ore în Capitală. După întrevăderea Suveranilor în București, cel rusesc s'a dus în Bulgaria iar cel român la Cartierul dela Calafat, unde a și început canonada din bateriile române asupra Vidinului, făcându-i mari stricăciuni. Pe acel timp se afla la Turnu Măgurele, colonelul Manu cu divizia sa, pe când rușii operau în contra cetății Nicopole ; la ziua fixată pentru asalt, artileria română dela Turnu Măgurele a făcut posibil atacul și predarea cetății.

După căderea cetății Nicopol oștirile rusești s'au divizat în mici corpuri și au înaintat în diferite localități ale Bulgariei fără o împotrivire serioasă. Ajungând un corp rus lângă orașul Plevna, a trimis avangarda în oraș să vadă dacă sunt ceva oștiri turcești și întâlnind o deputăție de bulgari cu un preot, le-au spus ca să vie fără teamă, căci nu este nici un turc și că poporul îi așteaptă cu flori. Rușii încrezându-se în zisele bulgarilor au anunțat tot corpul și au intrat în oraș fără grije.

Pe la mijlocul orașului s'au pomenit din toate părțile și din toate casele, de prin pivniți cu turci, și din tot cuprinsul orașului cu o artilerie teribilă comandată de Osman Pașa care venise dela Vidin și combinase atacul. Rușii fiind surprinși, s'a început un carnagiu, Rușii fiind respinși cu o pierdere de peste 8.000 oameni și multe tunuri.

După dezastrul suferit la Plevna, a intrat mare frică în Ruși, iar marele Duce Nicolae a depeșat la Turnu Măgurele generalului Manu, să vie cu divizia lui în ajutorul Rușilor, adică să se afle la zi fixă și el a ordonat al doilea atac contra Plevnei, în care au fost din nou respinși cu pierderi de 12.000 oameni și tunuri,

Din cauza acestui dezastru s'a supărat pe generalul Manu fiindcă nu-venise în ajutor, dar generalul Manu nu a voit să recunoască ordinul direct dela marele duce, zicând că șeful său direct este Domnul Românilor, Prințul Carol, și așteaptă ordinul dela Domnitor nu dela marele duce.

În acel timp, Impăratul Alexandru ce se afla la Târnova, află de dezastru și că dacă generalul Manu ar fi venit cu armata română, turcii ar fi fost bătuți, depeșează Domnitorului Carol ca să vie cu ministrul său I. C. Brătianu la Târnova. După sosirea Domnitorului la Târnova, s'a regulat ca oștirile române să treacă Dunărea și să ocupe Nicopoli cu corpul lui Manu, iar cealaltă parte să stea la Calafat și parte să treacă Dunărea pe unde va socoti statul major român, încredințându-se Domnitorului Românilor comanda armatele aliate ruso-române de sud. Dela această înțelegere, oștirile române din Turnu Măgurele au ocupat Nicopoli iar oștirile ruse au înaintat până la Plevna căutând a întări armata generalului Gurco, care era acolo. Domnitorul Românilor în fruntea armatei care se concentrase la Corabia, compusă din trei divizii din toate armele, a ordonat trecerea Dunării pe podul ce construisese geniu armatei române și după trecere au mers de s'au așezat în jurul Plevnei, unindu-se cu armata rusă, iar Domnitorul cu Statul Major s'au stabilit la Poradin, la 27-30 August s'au hotărât să fie atacul mai multor redute dinprejurul Plevnei cu scopul de a face un cadou Impăratului Alexandru de ziua lui, care era la 30 August. Divizia IV-a română a dat atacul contra redutei Grivița pe care a luat-o, la această luptă s'a distins regimentul 13 de Curcani, al 4-lea Vânători, al 6-lea regiment și bateriile a 4-a și a 6-a de artilerie.

1877. -- La luarea Griviței s'au făcut mulți prizonieri, s'au luat 5 tunuri dintre care s'a adus la București 3 tunuri și steagul cel mare verde. După o luptă de 3 zile, colonelul Slăniceanu și generalul Lupu, au luat Rahova din mâinile Turcilor, de aci armata s'a îndreptat spre Palanca și Lom Palanca pe care le-au ocupat una după alta.

La 30 Noembrie, Osman Pașa a hotărât să iasă din Plevna unde era împresurat ; în acest scop au atacat intrările rusești apărate de dragoni ruși, cu o furie mare au bătut pe ruși, le-au ocupat 3 întăriri, dar în acelaș timp părăsind o redută, românii au ocupat-o imediat și așezând artileria acolo, văzând că poziția rușilor este foarte critică, au început a trage focuri în coastele turcilor ; călărașii români și un regiment au intrat în Plevna, astfel că au luat

pe Turci în coaste și la spate, căci Turcii voind să se întoarcă înapoi în Plevna au găsit toate pozițiile ocupate de Români și astfel puși între trei focuri, au ridicat steagul alb și au venit parlamentari din partea lui Osman Pașa, declarând că capitulează. Parlamentarul fiind prezentat la maiorul Greceanu și alți ofițeri români, aceștia au mers la Osman Pașa pe care l'au găsit într'o casă fiind rănit la picior, el a vroit să predea sabia declarând că se predă prizonier de rebel cu toată armata sa fără nici o condiție. Ofițerii români au încunoștiințat pe Domnitor, care a venit îndată și a delegat pe un general rus de a primi sabia. S'au predat 40.000 soldați și ofițeri și 70 tunuri, din prizonieri s'a luat 10.000 de către Români, fiindcă deja mai luasem 7.000 prizonieri și 12 tunuri.

Pe dată ce a sosit știrea la București că s'a luat Plevna, s'a pus în tot orașul steaguri ruse și române, s'au făcut iluminațiuni mari și s'au făcut rugăciuni în toate bisericile din țară, aducând mulțumiri lui Dumnezeu pentru fericita victorie reputată de armatele aliate. După opt zile, Impăratul a părăsit cartierul său general și a venit în București, unde a fost primit cu solemnitate mare. Seara a eșit cu Doamna Românilor în trăsură și au vizitat Statuia lui Mihai Viteazul, care era frumos luminată și la ora 10 au pornit cu tren special spre Rusia. După sosirea la Chișinău, Impăratul a adresat o scrisoare Doamnei Românilor, mulțumindu-i de ospitalitatea cordială ce i-a făcut și speră că în curând va fi fericit să subscrie împreună cu aliatul său Domnul Românilor o pace folositoare ambelor state suverane.

La deschiderea Camerei, la 15 Noembrie, Domnitorul se afla la Poradin unde era cartierul general, așa dar Camera a luat dispoziție ca răspunsul să se trimeată Domnitorului la cartierul său general și la 6 Decembrie delegațiunile Camerei și Senatului au pornit prin Turnu-Măgurele, să se ducă peste Dunăre la Nicopoli, unde Domnitorul îi aștepta ca să-i primească. Un vifor teribil -- care adurat mai multe zile -- a pus delegațiunea în imposibilitate de a trece Dunărea.

Domnitorul împlinindu-și misia înprejurul Plevnei, a lăsat o garnizoană și a plecat să vie la București. Sosind Domnitorul la Pitești, acolo s'au prezentat și răspunsurile Camerei și Senatului și dela Pitești au pornit spre București. Sosind la Golești, Domnitorul s'a scoborât și s'a dus de a pus o coroană pe mormântul lui Nicolae Golescu, ce fusese înmormântat la 10 Decembrie.

155-032

La 12 Decembrie, Domnitorul a făcut intrarea sa în Capitala României libere și independente pe la ora 1½, fiind primit cu mult entuziasm de populațiune. Dela gară a venit drept la Camera Deputaților unde erau și Senatorii ; deacolo a tras la Catedrală unde s'a făcut un tedeum de bună sosire, de aci a vizitat pe Mitropolit și de acolo însoțit de Doamna Elisabeta, a venit în Cameră unde erau toți Deputații și Senatorii în mare gală. Domnitorul a felicitat adunările de bună sosire. Prezidentul Camerei C. A. Rosetti a răspuns Domnitorului prin câteva cuvinte bine simțite în care a arătat că România deși într'un război din cele mai crâncene, s'a guvernat într'o absolută libertate, fără a se simți nevoia de a recurge la măsuri de rigoare, sau să se fi făcut vre-un proces de presă și aceasta se datorește Domnitorului și miniștrilor săi, care au înțeles a governa, nu cu forța, ci cu adevărată libertate.

Pe la 20 Decembrie au început a sosi prizonierii turci de toate armele făcuți la Plevna, aduși și excortați de armata română.

1878, Ianuarie 1. -- Prin înalt decret domnesc, am fost decorat cu crucea de cavaler al Stelei României. Această onoare mi s'a făcut în calitate de comerciant. Camera deputaților a votat că primește deciziunea Congresului din Berlin în privința cedării Basarabiei către Rusia și primirea Dobrogei ca anexare la România, în Aprilie după ce s'a făcut cele trei citiri din 15 în 15 zile, Camerele s'au disolvat, iar Domnitorul a mulțumit pentru puternicul și patrioticul sprijin ce a dat țării în timpul sesiunii sale legislative, nelipsind un moment dela datorie și nedându-se îndărăt dela nici un sacrificiu în chestiunea resbelului, care a adus Independența definitivă a României și ca să arate viitorimei pe cei ce au lucrat pentru independență, au dat tuturor Senatorilor și Deputaților care au votat Proclamarea Independenței, Crucea comemorativă a trecerei Dunărei, care cruce s'a luat și de Stancu R. Becheanu, ca Deputat în acea vreme.

1879, Aprilie. -- S'a făcut apel la țară pentru a alege pe membrii constituantei, care alegere s'a făcut în cea mai mare ordine, cu toată agitația opoziției și a fracțiunii din Moldova, care făgăduia celor creduli că ei vor face să nu se voteze modificarea art. 7 din Constituție ; poporul știind că aceste promisiuni sunt numai amăgiri, i-a respins și așa fiind, au rămas în minoritate. În această Cameră constituantă am fost reales deputat de Colegiu III al Capitalei. Lucrările Camerei constituante s'au prelungit din cauza pretențiunilor unor puteri, ca la votarea art. 7 să se dea o interpelare largă, însă Guvernul

și Camera au făcut cum au crezut că este mai bine în favoarea țării și în luna Octombrie s'au votat modificările așa cum sunt, și cu modul acesta s'au săvârșit un fapt care apasă asupra țării de mult timp. În Noembrie au venit pe tapet chestiunea drumurilor de fier, iar Camerele au aprobat în Ianuarie convențiunea făcută de Guvern cu societatea căilor ferate române, care au răscumpărat căile ferate, începând dela Galați, Roman, București și până la Vârciorova, primind statul român toată linia și materialele și dând pentru acțiunile primitive 60% și 6% dobândă pe an, iar pentru cele de prioritate 133% tot cu dobândă de 6% pe an și cu modul acesta Statul va fi stăpân pe linii, care vor fi plătite în 42 ani în loc de 88 ani.

La 1 Aprilie 1880, s'au luat în stăpânire toate liniile, administrându-se numai de români, mai rămânând de rezolvat și strămutarea sediului din Berlin la București.

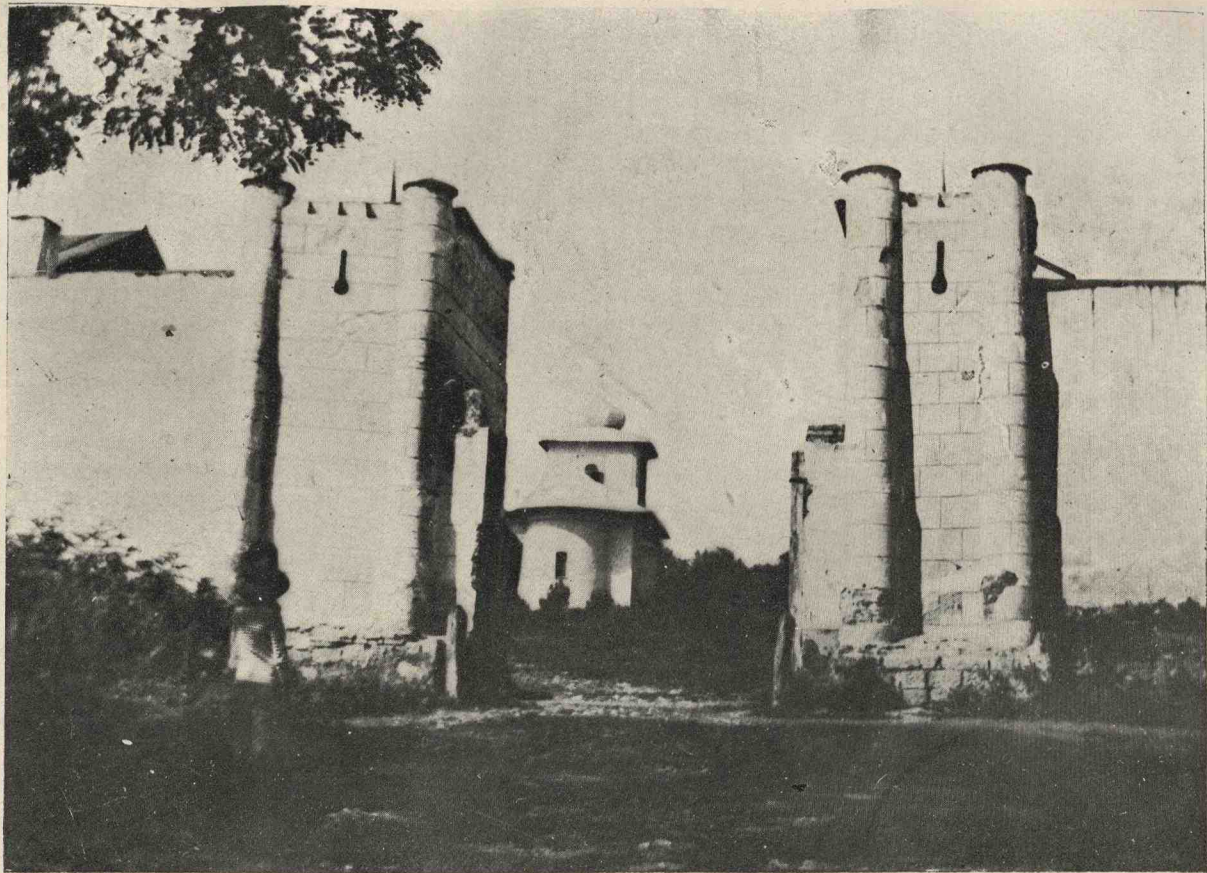
1881, Martie 15. -- Comercianții din București, au dat în sala teatrului un banchet D-lui I. C. Brătianu, mare cetățean și prim ministru, la care au luat parte 320 persoane notabile, senatori, deputați, membrii Curței de Casație, ai Curței de Conturi, reprezentanți ai tuturor autorităților și comercianți.

1881. -- 14/26 Martie Sâmbătă. -- Senatul și Camera Deputaților în unanimitatea lor, senatori și deputați, fiecare separat, au proclamat cu apel nominal, România Regat și pe Prințul Carol, Rege al României și pe moștenitorul tronului de Prinț regal; tot în aceeași zi la ora 6, ambele corpuri, Senatul și Camera, în corpore, împreună cu Mitropolitul și Episcopii în frunte, au mers la palat de au felicitat pe Domnitor ca Rege.

1881, Aprilie 1. -- Seara la ora 9 în casă la C. D. Athanasiu, Președintele Camerei de Comerț, s'au adunat mai mulți comercianți, deputați și senatori, și au decis a da o recompensă Domnului I. C. Brătianu, prin subscriere voluntară în acea seară de către 30 persoane. S'a subscris lei 81.000 la care am luat parte subscriind, subscrierea a atins suma de lei 300.000, care sumă s'a dat D-lui I. C. Brătianu, prin Ștefan Ioanide, casierul subscrierei.

1881, Maiu 10. -- S'a făcut încoronarea Regelui Carol; s'a ales această zi, fiind și ziua intrării Domnitorului în România în 1866. La încoronare au fost de față Prințul Leopold, fratele Regelui, cu 2 fii ai lui, care sunt moștenitorii tronului României cu consimțământul Consiliului de familie, al Prințului Anton de Hohenzolern, tatăl regelui și aprobarea Impăratului Wilhelm.

Ceremonia încoronării a fost la Mitropolie; mare serviciu bisericesc, în

Intrarea în curtea conacului moșiei din Storești. În fund, se vede biserica renovată,
înzestrată și din nou sfințită de Stancu R. Beceanu

Fotografia de Ionel Angelescu.

prezența reprezentanților tuturor Puterilor, Curților, Tribunalelor, consiliile județene, comunale și rurale din toate comunele urbane și rurale.

Coroanele s'au dus dela Mitropolie la Palat de 4 generali pe un înadins făcut pedestal, îmbrăcat în catifea roșie, urmat de toate deputațiunile, în sunetul clopotelor, al tunurilor și al muzicilor militare și vocale, urmat de toate școalele primare, secundare și universități, cu toți profesorii în frunte, preoții îmbrăcați în haine bisericești.

La palat, după ce s'au predat coroanele Majestăților Lor, prin discursurile ținute de președinții Camerei și Senatului, a răspuns Regele reînoid jurământul de iubire și respectare a legilor și apărarea țarei cu viața sa.

După discursul Regelui, Regina și fratele Regelui cu fiii, s'au așezat pe Tron și au început defilarea deputaților care a ținut trei ore.

Seara, mare iluminatie în toată Capitala. Luni 11 Mai au plecat dela șosea carele alegorice, toate au defilat pe dinaintea Universității, unde erau Regele și Regina.

Marți 12 Maiu. — Tot pe Bulevard au defilat toată armata. La ora 4, mare masă la șosea dată delegațiunilor care au asistat la încoronare, precum și veteranilor, soldaților dela 1848, care s'au mai găsit prin țară; seara, orașul a fost splendid iluminat mai ales grădinile: Cișmigiu, Episcopia și Sf. Gheorghe. Lumea a circulat până după miezul nopții. La această serbare au fost români din toate țările unde sunt.

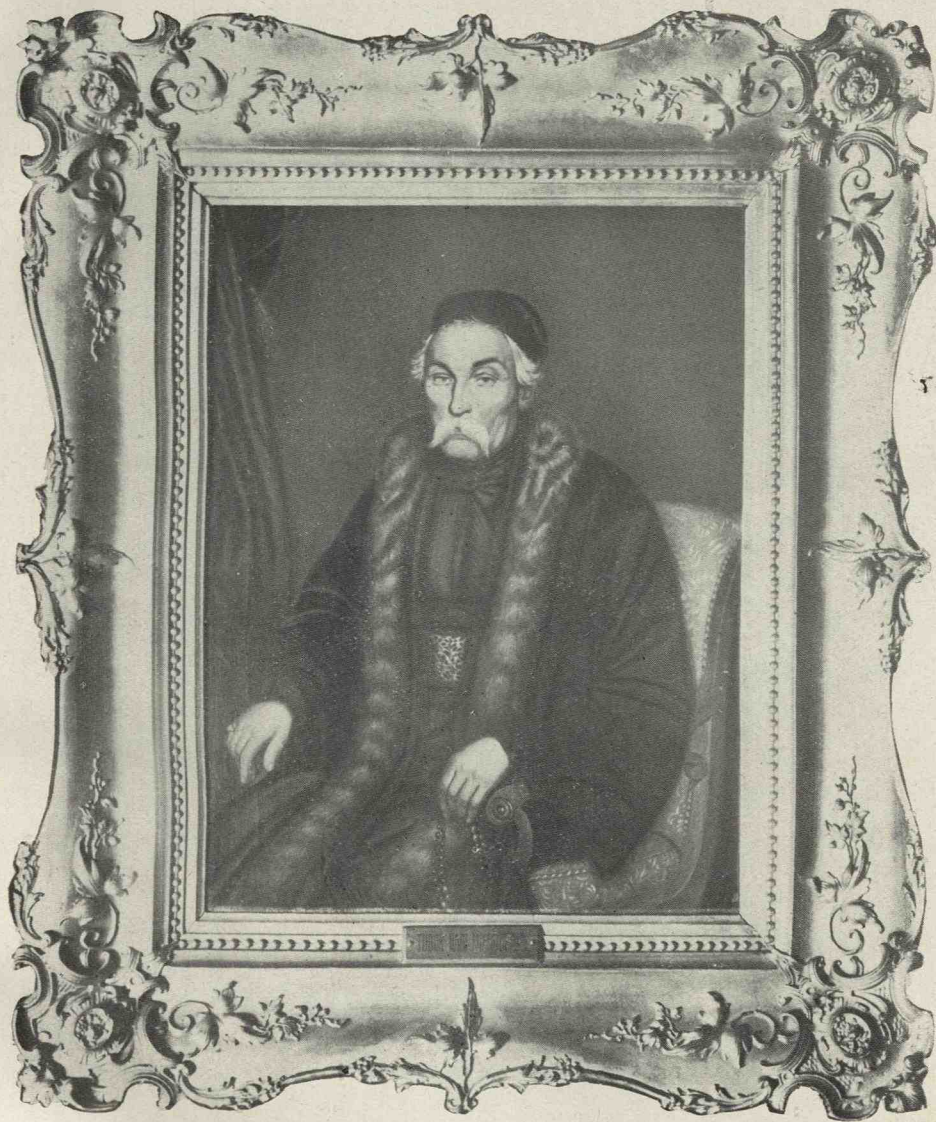
NOTĂ.

După descrierea serbărilor încoronărei, Stancu R. Becheanu, nu a mai scris nimic în jurnalul lui decât notele relative la căsătoria copiilor lui. Totuși el a mai fost ales în mai multe rânduri senator și în acest interval el a cumpărat moșiile Storești și Vlădeni din Județul Botoșani, iar după obiceiul său, cea dintâi grije ce a avut după ce a cumpărat această moșie a fost de a repara biserica care se află în curtea caselor boerești, ce fusese reședință de vară a lui Mavrocordat. Această biserică ajunsese în ruină și în ea intrau vitele arăndașului, faimosul Mocki Fișer; el a reparat-o și a sfințit-o din nou cu mare fast, sfințire ce a fost făcută de Mitropolitul Moldovei de atunci.

TUDOR HAGI TUDORACHE

(TUDOR TUDORAN)

1768—1848

TUDOR HAGI TUDORACHE

Portret în ulei dim. 29/38 cm. de pictorul austriac Frankenberger (nesemnat) aflat în galeria de portrete a Camerei de Comerț și Industrie din București.

TUDOR HAGI TUDORACHE

Litografie de Rudolf Hoffmann din colecția de stampe a Academiei Române.

TUDOR HAGI TUDORACHE

(TUDOR TUDORAN)

1768—1848

Tudor Hagi Tudorache s'a născut în orașul Curtea de Argeș, în anul 1768. Era fiu de țăran înstărit. Tatăl său, al cărui nume de familie era Tudoran, avea mai mulți copii și fiind om mai umblat, căci făcuse de câteva ori cărăușie la București, se hotărî să-l facă negustor. El îl aduse de mic copil la București și-l băgă la stăpân pe pricopseală la jupân Tudorache Hagi.

Jupân Tudorache avea prăvălie de lipscănie în Hanul Sf. Gheorghe.

Tânărul Tudor a intrat dela început în voia stăpânului său, pe care l'a servit toată viața cu pricepere și devotament și cum bătrânul negustor nu avea copii și nici un fel de rude, la moarte, i-a lăsat prăvălia cu tot ce se afla în ea, precum și întreaga avere ce agonisise; i-a pus însă îndatorirea ca să-i poarte numele. Cél dintâi gând al lui Tudor Tudoran, intrând în posesia așerei, a fost de a mulțumi lui Dumnezeu de acest mare noroc ce căzuse pe el și astfel, îl găsim în anul 1793, făcând o însemnată danie bisericei Drugești din Curtea de Argeș, unde se născuse, danie pe care o putem reconstitui din următorul pomelnic ce există și astăzi la suszisa biserică: „*Pomelnicul Domnului Hagi Tudorache Tudor care se află cu locuința în București, care la această sfântă biserică Drugești, orașul Curtea de Argeș, Hramul Adormirea Prea Curatei Fecioare, este al doilea ctitor după ziditorii, care au împodobit-o cu sfinte vase, sfinte odăjdii și alte multe, precum se poate vedea în ființă.*

Iar acum, în leat 1793, s'au și zugrăvit toate podoabele cu cheltuiala dumnealui prin osteneala insului Chir Ilie Miu și s'a făcut acest întâi pomelnic de a fi știut de tot norodul și a se păstra ca un chip de condică pomelnicul dumnealui prin preoții și protopopii ce vor mai fi". Urmează nume de morți și de vii.

Tudor Tudoran, odată intrat în posesiunea averei, începu să se numească Tudor Hagi Tudorache. Acest nume l'a purtat toată viața, căutând a întări titlul de Hagi pe care începuse a-l purta, astfel după cum vom arăta mai jos.

În anul 1805, el se însură cu Elena, fiica logofătului Fierea. Indată după nuntă, Tudor Hagi Tudorache și soția sa, au plecat la Ierusalim. De acolo el se întoarse cu diploma de Hagi, aducând totdeodată lemn din Sfânta Cruce, pe care îl dăruie bisericii Sf. Gheorghe.

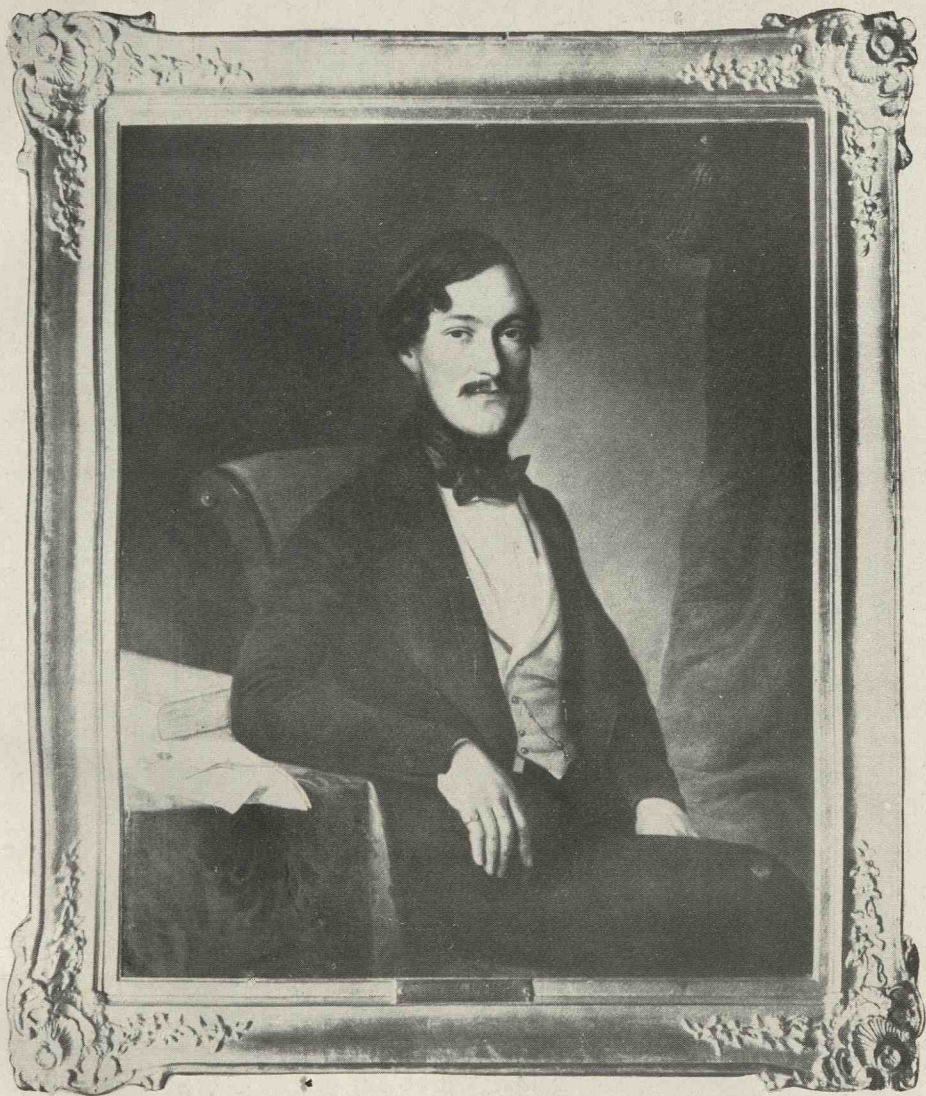
Intors dela Ierusalim, el caută să dea o nouă înfățișare comerțului său. Neștiind carte, — abia știa să iscălească, — dar având o inteligență deosebită, el înțelese că trebuie să dea o utilizare banilor mulți ce îi moștenise și atunci, caută să comande, prin oamenii de afaceri din Viena și Lipsca, care veneau în Principatele Dunărene, mari cantități de mărfuri și astfel, transformă prăvălia de detaliu a lui jupân Tudorache, într'o mare prăvălie de engros. La început, își luă un priceput grămătic ¹⁾ care știa nemțește, ca să-i poarte socotelile și corespondența, iar mai târziu, își angajă un comisionar la Viena, pentru mărfurile ce aducea „dinnăuntru“.

Se istorisește despre el o mulțime de lucruri interesante. Așa între altele, se spune că avea o memorie extraordinară. Deși lucra cu foarte mulți negustori din întreaga țară, el știa pe dinafară fiecare negustor, cât îi datora și mai întotdeauna, când clienții lui veneau la răfuiala socotelilor, el spunea de mai înainte ce sumă datorau, sumă pe care întotdeauna grămăticul, după ce consulta registrele, o găsea exactă.

Din căsătoria cu Elena, fiica logofătului Fierea, cu care a viețuit 40 de ani, până în anul 1845, când aceasta a murit, a avut 9 copii din care doi au murit de tineri, iar din cei rămași, 3 fete și 4 băieți și anume: Costache, Ghiță, Iancu și Mihalache, toți s'au ocupat cu comerțul, după ce au făcut practică în prăvălia tatălui lor. Aci este locul să o spunem, că fiii negustorului, care erau puși ca să învețe meseria, începeau prin a face tot serviciul, la rând cu toți ceilalți băieți de prăvălie.

În modul acesta, Tudor Hagi Tudorache înțelegea să dea învățătura profesională și fiilor săi, învățatură care-i obliga să treacă prin toate treptele, dela umil băiat de prăvălie, pentru a ajunge un stăpân priceput la

¹⁾ Contabilul se numea pe atunci „grămătic“ sau „Buchalter“.

COSTACHE HAGI TUDORACHE

Portret în ulei dim. 90/75 cm. de pictorul austriac Frankenberger, aflat în galeria de portrete a Camerei de Comerț și Industrie din București.

negustorie, cunoscător al tuturor amănuntelor de organizare ale unei mari case comerciale, dar mai cu seamă, pentru a ajunge un stăpân bun și drept față de slujitorii săi.

În vremurile acelea, prăvălia lui Tudor Hagi Tudorache constituia exemplul cel mai strălucit al unui comerț în mare. Varietatea mărfurilor, varietatea clientelei, legăturile cu străinătatea și în sfârșit toate acele detalii de organizare care făcuseră să prospereze un asemenea comerț, erau tot atâtea mijloace puse la îndemână tinerilor doritori de a învăța.

În acele vremuri, nu se vorbea de tehnica comercială, nici nu se făceau, în materie de comerț, speculațiuni teoretice.

Se știe însă că această îndeletnicire este în primul rând practică și că de râvna, pricepera și cinstea negustorului depinde succesul întreprinderii sale.

Cel ce a spus „Omul sfințește locul“ trebuie să fi fost negustor.

Din prăvălia lui Tudor Hagi Tudorache au eșit o mulțime de negustori. Aproape toți băieții care fusese la el, ca să învețe negoțul, s'au stabilit negustori în București, sau în orașele din țară; pe toți i-a ajutat, dându-le marfă pe credit și făcându-le tot felul de înlesniri.

Din biografiile lui Woikovitz și Zamfirescu, am văzut cum și-a ajutat rudele punând pe nepotul lui, Zamfirescu, la parte în comerțul lui, iar lui Woikovitz, înlesnindu-i mijloacele de a se stabili comisionar la Viena. Dela el au eșit mulți negustori, din care notăm pe cei mai de seamă: Ion Eliad Românul, Bănică Ioan, Costache Paulescu, Ghiță Georgescu, V. Nicolici, etc.

Costache Hagi Tudorache, fiul cel mare al lui Tudor Hagi Tudorache, a eșit din firma Hagi Tudorache & Comp. în anul 1847 (luna August). După focul cel mare ce a distrus prăvălia firmei (care era tot în Hanul Sf Gheorghe foc care a izbucnit în ziua întâi de paște a anului 1847, prin imprudența unui băetan care după obiceiul de atunci de a trage, cu ocaziunea sărbătorilor, focuri de pușcă și pistoale, a tras cu un pistol a cărui cârpă aprinsă cu care se bătuse încărcătura, a căzut pe acoperișul de șindrilă veche a unei prăvălii pe care a aprins-o. În acest timp, fiind un vânt puternic, focul a cuprins toate casele și prăvăliile. Cum acest fapt se petrecuse în ziua de Paște și cum pe atunci era obiceiul ca toată lumea să se înnoiască de Paște, cea mai mare parte din mărfuri erau vândute, numai

ceea ce rămăsese căzu pradă focului, dar din vânzarea făcută, negustorii realizaseră un bun câștig, astfel se explică faptul că tovarășii Ilie Zamfirescu și Costache Hagi Tudorache au putut plăti toate datoriile la timp, iar Costache Hagi Tudorache a mai rămas încă cu o sumă de aproape 230.000 lei, cu care a putut imediat începe noul său comerț.

La 12 August 1847, el se stabili pe cont propriu, angrosist de lipscănie, iar locul lui în vechea firmă, alături de Ilie Zamfirescu, l'a luat al doilea fiu al bătrânului Tudor, Gheorghe (Ghiță) Hagi Tudorache.

Constantin H. Tudorache și-a luat dela început ca tovarăș pe Leon Manoach, cu contract sub iscălitură privată, contract care, în câteva articole, stabilește condițiunile acestei tovarășii. Capitalul cu care au început negoțul a fost de 325.000 lei, din care cel adus de Leon Manoach a fost de 97.500 lei.

Cu toate că acest capital era mic, totuși pentru că numele adus de Costache, era cunoscut ca fost părtaș în renumita firmă a lui Tudor Hagi Tudorache, a fost suficient ca, dela început, să facă din această întreprindere o importantă casă de comerț.

Peste doi ani, în 1849, în această firmă a mai intrat tot ca tovarăș și Gheorghe Sin Marin¹⁾, care avea încă de mai înainte prăvălie de engros de lipscănie în tovarășie cu Leon Manoach. Atunci s'a constituit un nou capital de 401.118 lei și anume:

Costache H. Tudorache 192.841 lei

Leon Manoach 113.777 „

Gheorghe Sin Marin 94.500 „

iar la catagrafia din 1852, capitalul tovarășiei s'a urcat dela suma de 400.000 lei la 940.833, din câștigurile realizate în acești trei ani.

Conducerea prăvăliei era încredințată lui Costache H. Tudorache²⁾ care a condus comerțul după învățăturile trase din practica făcută în casa Tudor Hagi Tudorache. În anul 1855, Costache a încetat din viață, iar desfacerea acestei tovarășii s'a făcut prin bună învoială între tovarășii și epitropii casei răposatului, fără intervențiunea tribunalului, plătind tovarășii, moștenitorilor, suma de un milion de lei.

¹⁾ Gheorghe Sin Marin s'a numit mai târziu Gheorghe San Marin.

²⁾ Cei doi tovarășii erau ca un fel de comanditari. Ei nu veneau în prăvălie decât la finele anului când se făcea inventarul.

DEPARTAMENTU VESTIBIEI.

Hagi Tudorache *Pat. majahaca opta*
cu specimenele necesare (dupa legea) Neryptor
fiind de un entax kass a patentacie nr N° 1, are toate noia mi saopozenia a se nere
ptori ex ambvnta mi ridigata en ppe mi afara din ppe fara nisi o poutre
amigdera dozandepa nrint'svensta mi toate drentvrae mi xoderie xotarate nentp
asemenia neryptori. Drent avec sure a fiqist mi sure a se respecta drentvrae de
nre toate drentvrae aokae is'a dataa mgnv avesta patenti enredingata ex
nretoa Sfatvati Administratie mi aderepta de Bistierie.

Аа Heinginatvaxi

Црѣи Ромѣнѣи ен дукраре

de mare Bistier.

Hagi Tudorache
[Signature]

Sergiu 12

Анпа 184 / Lupa-22

Sekretar

N°

BUKURESTI.

Patenta lui TUDOR HAGI TUDORACHE după retragerea sa
din comerț (1847)

Altau pînă de la Louisa a avut negoșii naltor zemat quocipi ani apînă
nilas ahei loma drar urm în uoapăpînă lăi ilustriatipile noaltor le bide
a Da Dap alai ur uongpăpînă autăpînă apînă ntm qu boarapînă amai pînă
Zi ur eipăpînă ani aobapăpînă adăpînă ar apînă ani de zi de abai urm le
1855. Iuliu 31. aot ur uondijih uoapînă ur am aobapînă urm abai urm
u le uoapînă qu rapăpînă Montpînă qu dăpăpînă apînăpînă, lăi
kăpînă noaltor abai. Drar ur pînă ur le uoapînă Zi pînăpînă
lăi ur pînăpînă adăpînă

373,399. 30. adăpînă apînă loma Zuatge, Zi apînă de miu apînă lăi aapînă Zi nău Zi
ur 30. Văpînăpînă Gh. S. Căpînă

283,721. 30. adăpînă dăpînă pînă Zi apînă de miu dăpînă lăi dăpînă Zi nău Zi
Văpînăpînă Gh. Manoach

283,711. 27. adăpînă dăpînă pînă Zi apînă de miu dăpînă lăi răpînăpînă Zi nău Zi
Văpînăpînă Gh. G. Manin

nr. 40,833. 27. adăpînă năpînă pînăpînă de miu dăpînă apînăpînă Zi apînă Zi nău dăpînă
Văpînăpînă lăi urm apînă Zi am dăpînăpînă 1852 Iuliu 31. Căpînă

~~Gh. S. Căpînă~~ Căpînă Căpînă
~~Manoach~~ Căpînă

Catagrafia generală pe timp de 3 ani transcrișă pe actul de asociație dintre Costache Hagi Tudorache, Leon Manoach și Gh. Sin Marin (1852).

Costache Hagi Tudorache a avut doi copii, un băiat care a murit de tânăr și o fată care a fost măritată cu Alexandru Plaino, al cărui tată era ginerele Domnitorului Știrbey.

Din această scurtă relatare asupra vieții lui Costache fiul cel mai mare al lui Tudor H. Tudorache, putem desprinde constatarea că în trecut, tovărășiile se întemeiau în primul rând pe cinstea și buna credință a celor ce le alcătuiau. Numai astfel se explică faptul, extrem de interesant, cum în timp de 3 ani dela 31 Iunie 1849 la 31 Iulie 1852, o firmă comercială reușește să-și mărească capitalul său mai mult de 120%, ceiace denotă că tovarășii puneau în prosperitatea acelei firmei, mai mult decât interesele lor personale, mai mult decât ceiace în mod strict erau obligați să pună. În tovărășiile din trecutul negoțului românesc, găsim cel mai frumos exemplu de cinste de breaslă, de sacrificiu și de solidaritate.

Tudor Hagi Tudorache a fost patentar de clasa I încă din anul 1832, după cum se poate vedea din patenta pe care o publicăm și această situație îi dădea dreptul la un grad de boerie, care atrăgea după el o serie de privilegii, din care unele le însemnăm aci: „*Neguțători câți vor dobândi patenta de clasa I vor avea dreptul a se neguțatori înăuntru, în principat, sau afară, cu amănuntul sau cu ridicata și vor avea titlul de negustori mari. Ei se vor bucura și de următoarele drepturi: de a fi aleși mădulari la Tribunalele și Curțile comerciale, precum și la Magistraturi (Primării), de a fi primiți ca boieri de a 3-lea clas, iar fiii acestor negustori, înrolându-se în armată, vor avea drepturile hotărâte fiilor de boieri, întrucât vor fi înestrați și cu cunoștințele cerute. Câți din acești negustori (patentari de clasa I) se vor retrage din negoț, fără a înceta a plăti patenta, se vor bucura mai înainte de toate aceste drepturi*“.

Următor acestei dispozițiuni, Tudor Hagi Tudorache, la retragerea lui din comerț, în anul 1846, s'a înscris din nou ca patentar de clasa I și a cerut să i se libereze o nouă patentă pe care deasemenea o publicăm. Această patentă este din anul 1847 și din ea se vede și calitatea de boier de neam¹⁾ a lui Tudor Hagi Tudorache.

Tudor Hagi Tudorache purta un costum bogat format din anterior, giu-

¹⁾ Diploma lui originală de boer de neam pe care o posedăm și care poartă No. 5213 din anul 1847 este iscălită de George Dimitrie Bibescu. Nu o mai publicăm de oarece o asemenea diplomă am reprodus în biografia lui Nicolae Hagi Stoica.

bea și era încins cu un bogat brâu de mătase (taclit). Giubeaua era înblănită cu samur; pe cap purta un fes roșu mic și moale, iar pe deasupra fesului o șapcă neagră înaltă, cu cozoroc. În deget purta un singur inel cu o piatră mare de briliant, iar în mână, mătănii compuse dintr'un șirag de cel mai fin chihlimbar. Prețul acestui costum era 10.000 lei vechi.

Pe când își făcea comerțul lui, circulau următoarele monete de argint: Ruble care valorau 10 lei 20 parale, Taleri 13 lei 20. Crontaleri 15 lei, Sfanțichi 2 lei și 20 parale, Diriclii 14 lei 20, Ikilici 6 lei 20, Iszluci 8 lei $\frac{1}{2}$, Nisfele 4 lei.

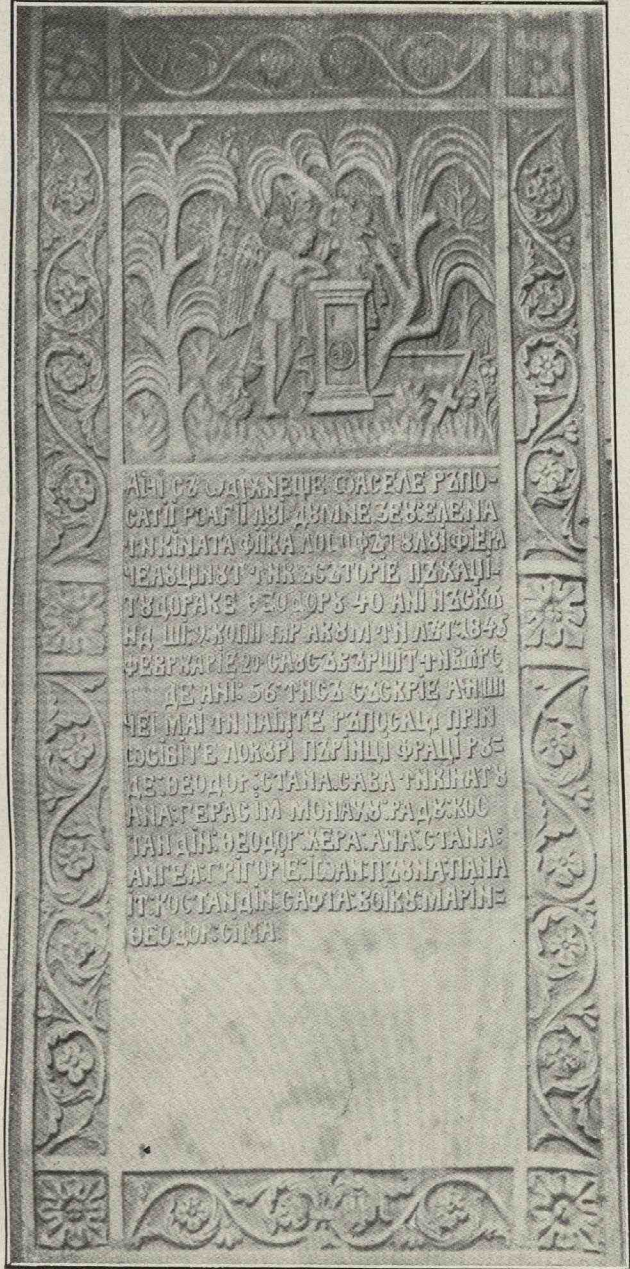
Tot timpul cât a făcut comerțul lui, trimetea regulat mărfuri la bălciurile mari din Râureni, Urziceni, Slobozia, Drăgaica și Giurgiu unde avea locuri ¹⁾ luate pe mai mulți ani și un fel de șoproane de scânduri drept prăvălie. El avea clienți în toate orașele țării. Dintr'un registru, pe care întâmplător l'am văzut, am numărat peste 200 negustori din diferite orașe. Numele celor mai mulți negustori, erau nume curat românești, ca: Șerban Hagi Gheorghe din Craiova, Ioniță Petre Guran din Caracal, Dumitru Gheorghiu din Buzău, Niculae Gheorghiu din Câmpu Lung, Ioniță Bănică din Târgoviște, Dobrică sin Petre din București, Niculae Ion din Buzău, Ion Dumitru din Ploești, Petrache Negoescu din Buzău, Luca Stancu din București, Ștefan Oprescu din Buzău, etc.

Pe timpul lui Tudor Hagi Tudorache, boerii mari nu obișnuiau să intre prin prăvălii ca să cumpere ce le trebuiau, ei trimeteau vorbă negustorilor ca să le trimeată acasă stofele și lucrurile de care soțiile lor aveau nevoie ca să își poată alege. Negustorii trimeteau cu băeții din prăvălie, tot ce aveau mai bun în niște boccele pe care băeții de prăvălie, urmați de unul din principalii vânzători, le purtau în spinare.

Tudor Hagi Tudorache a făcut și comerț ambulant în mare. El imagina niște căruțe cu cai, cu coviltir, pline cu marfă așezată în rafturi ca în prăvălie, pe care le trimetea prin sate și în care se găseau, pe lângă lucruri de lipscănie, tot felul de lucruri, de care țărancele aveau nevoie în lucrările lor casnice, ca stambă, tistimele, pânză, madepolon, arnici, ață, ace, etc.

Vânzătorii se numeau *mămulari* și erau așteptați de toți oamenii cari știau că în anumită zi treceau prin satul lor.

¹⁾ Aceste locuri erau, de obicei, proprietatea mănăstirilor. În loc de chirie, negustorii plăteau în ocale de untdelemn.

Piatra depe mormântul Elenei Tudor H. Tudorache

Ajuns la o vârstă înaintată, Tudor Hagi Tudorache, se hotărî să se retragă din comerț și, în anul 1846, lăsă prăvălia în plină prosperitate, fiului său mai mare, Costache și nepotului său, Ilie Zamfirescu, iar printr'o circulară tipărită în grecește, făcu cunoscut clienților, retragerea sa din comerț și ceru tuturor care au avut afaceri comerciale cu el, să dea aceiași încredere și succesorilor săi. El a mai trăit încă 2 ani, iar în ziua de 5 Mai 1848, a încetat din viață, în vârstă de 80 de ani, regretat de toți, lăsând un nume cunoscut și respectat, în țară și străinătate. Numele lui Tudor Hagi Tudorache a fost multă vreme cea mai bună reclamă pentru negustorii români, care puteau avea un mare credit la negustorii străini, deoarece aceștia cunoscând cinstea și exactitatea cu care marele negustor își îndeplinește obligațiunile, se bucurau de a face cât mai mari afaceri cu negustorii români, în legătură cu firma T. H. Tudorache.

Tudor Hagi Tudorache a avut mai multe proprietăți: casele din Mahalaua Oțetari în care a locuit până la moartea sa, o prăvălie în Hanul cu tei, un grup de mai multe prăvălii în Ulița lipscanilor, grup numit Hanișorul, două prăvălii în Ulița Cavafilor, din care una, în anul 1834, era închiriată lui Niculae Berechet Cavafu.

Copiii lui T. H. T. au ajutat bănește pe Vasile Boerescu ca să-și termine studiile de drept la Paris și tot ei i-au înlesnit alegerea de deputat, înscriind Hanișorul pe numele lui, pentru a avea censul cerut de legea electorală de atunci.

Tudor Hagi Tudorache a fost înmormântat în curtea bisericii Oțetari, lângă soția sa Elena, care murise cu 3 ani înaintea lui. Mai târziu, când s'a desființat cimitirele de pe lângă biserici, osemintele lui și ale soției sale au fost transportate la cimitirul Belu, în cavoul familiei. Piatra de mormânt a soției sale a fost însă păstrată și așezată în tinda bisericii Oțetari, unde se află și astăzi și pe care se poate ceti următoarea inscripție: „Aici se odihnește oasele răposatei roabei lui Dumnezeu Elena închinata (Hagiica) fiica logofătului Fierea ce au ținut în căsătorie pă Hagi Tudorache Teodoru 40 ani, născând 9 copii, iar acum la leat 1845 Februarie 20 s'a săvârșit din viață în vârstă de 56 ani, etc., etc.“

Astfel se stinse întemeetorul familiei Hagi Tudorache la scurtă vreme după soția sa, Elena. Amândoi au lăsat în urma lor o dără luminoasă, plină

de învățăminte nu numai pentru familie, ci și pentru toți acei care în mod direct, sau indirect, au avut legături cu dânsa.

Să nu credem că, în trecut, comerțul se făcea cu mai multă ușurință decât astăzi.

Și atunci, ca și astăzi, clasele sociale și ideile politice erau în frământare.

Comerciantul, ca expresiune a clasei orășenești, era cel dintâiu menit să sufere de pe urma acelor frământări.

El era predestinat să statornicească clasa de mijloc a burgheziei, dovedind utilitatea ei, spiritul ei moderat și ca o consecință, rolul ei social. Țara românească a avut norocul să aibă, în trecutul său, câteva figuri luminoase, câteva personalități în adevăratul înțeles al cuvântului.

Aceste figuri, care au ilustrat trecutul, numără printre ele foarte mulți comercianți.

Ei erau oameni de muncă, de pricepere și de bine.

De muncă, pentru că numele și averea lor se datorau unei activități neobosite, cot la cot, stăpân și ucenic.

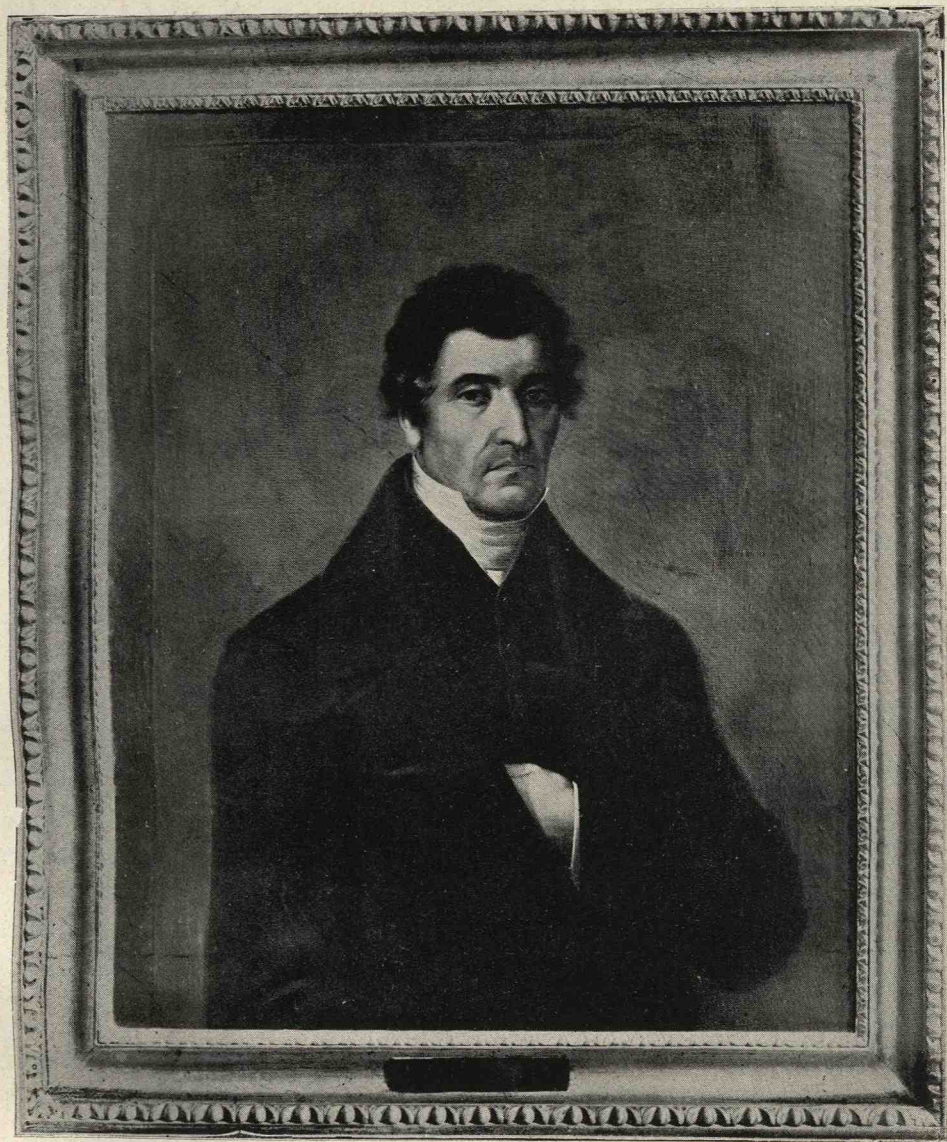
De pricepere, pentru că astfel cum au lucrat ei, au reușit să pună bazele comerțului românesc, organizând chestiuni lăuntrice și creiând legături temeinice în afară.

În sfârșit, de bine, pentru că de numele negustorilor români de odinioară se leagă o considerabilă operă de cultură, de tradiție și de binefacere, semănată cu modestie peste tot cuprinsul țării, într'o vreme când problemele românești erau grele și suferințele erau mari.

Tudor Hagi Tudorache, fiul unui țăran, ridicat prin propriile sale forțe, este unul dintre acești ctitori ai trecutului românesc.

NICOLAE KIRILOF

1775—1849

NICOLAE KIRILOF

Portret în ulei dim. 79/66 de un pictor necunoscut, aflat în galeria de tablouri
a Camerei de Comerț și Industrie din București.

NICOLAE KIRILOF

1775—1849

Nicolae Kirilof, una din cele mai interesante figuri ale comerțului bucu-reștean de la începutul secolului al nouăsprezecelea, care a reprezentat în mod strălucit începuturile comerțului românesc, s'a născut în anul 1775. După numele adevărat, Nicolae Chiru, era român de origine, din împrejurimile târgului Văleni de Munte. Era negustor cu știință de carte și vorbea mai multe limbi străine.

Prima sa îndeletnicire, încă de când era tânăr, a fost agricultura, a ținut în arendă moșiile Văleni de Munte și Pipera din Valachia și întinse moșii în Basarabia. În această îndeletnicire a pus toată priceperea sa, iar moșiile lucrate de el în Basarabia erau cele mai bine organizate.

Din Basarabia, Nicolae Chiru a fost în mai multe rânduri în Rusia și atunci și-a schimbat numele de Chiru, în Kirilof, probabil pentru mai multă înlesnire a afacerilor. Cu ocaziunea acestor voiajuri, el cunoscuse personalități însemnate ale comerțului rusesc și făcuse legături economice cu unele din ele. Inteligența lui deosebită și spiritul comercial cu care era dotat, îl îndemnă de a încerca comerțul de blănuri, găsind că acest fel de comerț ar avea multe șanse de reușită în țările românești. În adevăr, varietățile pe cari le oferea Rusia, erau dintre cele mai interesante și ar fi suficient să enumerăm samurul și vulpile argintii de Siberia care erau foarte căutate în tot restul Europei.

Nicolae Kirilof, cumpără cantități mari de blănuri fine din Rusia pe care le duse la Lipsca, unde contractă cu o renumită fabrică de tăbăcărie tăbăcirea lor; odată tăbăcite, blănurile erau aduse la București și anume în Hanul cu Tei, unde își stabili un comerț de blănuri fine în engros (cu toptanul, cum se zicea pe atunci). Vindea numai blănuri fine, pe care le găsim trecute pe

o listă ce ne-a fost dată de regretatul Al. Ciurcu și din care extragem următoarele: samuri muscălești, cacom (ermină), vulpi negre, vulpi albe argintii, sangeapi negri, jder, răs.

Blănurile au fost în trecutul țărilor românești un accesoriu de îmbrăcăminte nu numai deosebit de căutat, ci chiar indispensabil. Ele erau un semn de eleganță și de distincțiune care așeza pe purtătorii lor, bărbați și femei, deasupra muritorilor de rând.

Comerțul de blănărie al lui Niculae Kirilof avu un succes deosebit căci blănurile vândute de el erau de calitate superioară, fiind bine și îngrijit tăbăcite, așa că se deosibeau de toate celelalte, care erau pe atunci în comerț. În puțină vreme el câștiga atâtea bani cu acest negoț, cât nu fusese în stare să adune în ani întregi de activitate agricolă laborioasă.

Iată pentru ce, nu din setea de câștig, cât din necesitatea pe care firea lui deosebit de înzestrată pentru comerț o manifesta, Niculae Kirilof se hotărî a nu lăsa banii ce-i câștigase, fără o întrebuițare de folos și se apucă de comerțul de lipscănie (manufactură) cu toptanul tot în Hanul cu Tei.

Sfătuit de ginerele său Parascheva, care era un priceput negustor, Niculae Kirilof, reuși ca în scurtă vreme să întemeieze cel mai aprovizionat și cel mai eftin comerț de lipscănie cu toptanul din București.

Ajutat de faptul că avea bani mulți la dispoziție, Niculae Kirilof cumpăra, mărfurile numai pe bani gata, astfel încât, neîmpovărat de greutatea dobânzilor, putea să vândă aceste mărfuri cu mult mai eftine decât ceilalți toptangii.

Intre anii 1820--1830, el ajunge cel mai mare negustor de această branșă din întreaga Valachie, vânzând și aprovizionând aproape pe toți negustorii detaiști din toată țara de dincoace de Milcov.

Kirilof vindea marfa detaiștilor, o parte pe bani gata, o parte pe credit; acest credit era dat fără nici un înscris sau poliță, pe simplu cuvânt de cinste al negustorului și pe termen de la primăvară la toamnă; mulți din ei nici nu așteptau să ajungă la scadență îndatorirea luată pe cuvânt și plăteau înainte. În tot timpul cât Niculae Kirilof a făcut comerțul de lipscănie nu a pierdut nici un ban la debitorii lui, deși avusese timpuri când aproape toți negustorii din Valachia îi erau datori.

Pe lângă mărfurile curente de manufactură, Niculae Kirilof, era singurul care aducea din străinătate „din năuntru”, cum se zicea pe atunci, stofe scumpe țesute în fire de mătase cu aur și argint și care se întrebuițau

LITERO BILEI IQVOMI RIBYMBEBOE UNAL BOSEZE

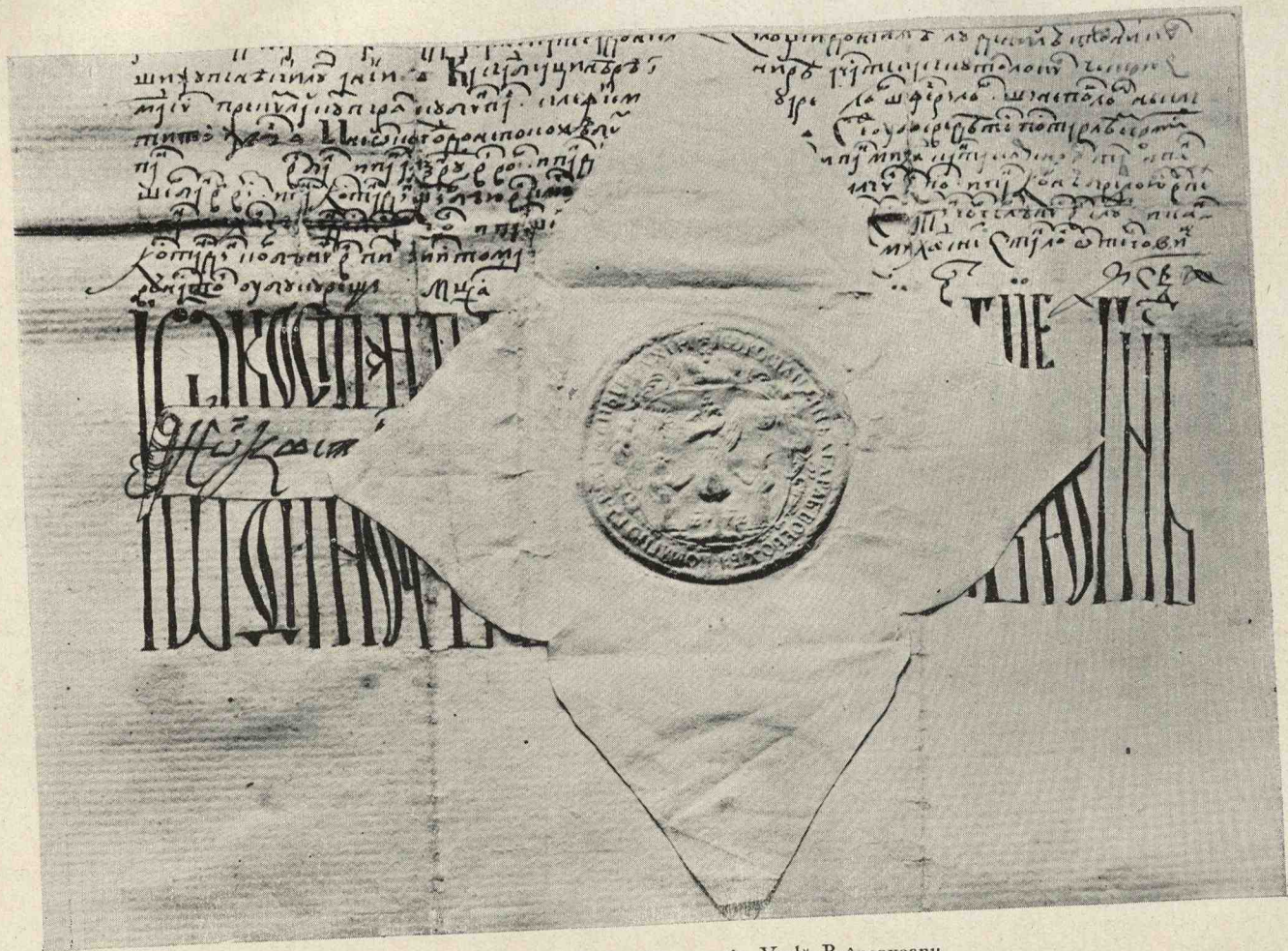
Main body of handwritten text in an old Cyrillic script, likely a legal document or deed.

IGKOSTHTOR
H 3/4 1694

TE VIE
1694

Handwritten signature or date at the bottom right.

Unul din actele de proprietate a caselor și locului pe care Nicolae Kirilof și-a construit casa din mahalaua Olteni. Casele fusese proprietatea Stolnicului Dănilă, cumpărate dela Bogdan Croitoru, cumpărătoare întărită de Constantin Vodă Brâncoveanu în anul 1694 (aflat în posesiunea d-nei Ciurcu).

Pecetia documentului lui Constantin Vodă Brâncoveanu

pe acele vremuri ca și astăzi la confecționarea rochiilor și podoabelor femeiești.

Avem la dispoziție o listă de mărfuri de lipscănie cu numirile sub care se vindeau pe timpul când Niculae Kirilof își făcea negoțul lui, listă pe care o reproducem mai jos, socotind-o deosebit de interesantă atât prin varietatea țesăturilor cât mai ales prin pitorescul denumirilor lor :

Alagea (stofă de mătase vărgată).

Atlas Ciadiriu (verde deschis).

Atlas Conabiu (roșiu grenat).

Atlas Liliachiu (violet deschis).

Atlas Patlaginiu (violet închis).

Atlas Havaiu (albastru deschis).

Atlas Samaniu (galben deschis).

Astar (pânză de căptușit hainele).

Barhet (stofă de ață și bumbac).

Belacosă (țesătură de bumbac pentru rochi, un fel de batist).

Bariș (țesătură de lână foarte subțire).

Bazea (țesătură cu urzeală de ață și bătătură de bumbac).

Canaveț (stofă vărgată de lână).

Calmuc (postav cu perii lungi).

Camilort (țesătură de lână).

Cituri (stambă lustruită și înflorată).

Cutnie (atlas pentru plăpumi).

Croazea (țesătură de mătase cu bumbac).

Damască (stofă de mătase și lână cu flori).

Dumicaton (stofă cu dungi subțiri cu diferite culori vii, Demi-cotton).

Grenadină (stofă de mătase foarte subțire).

Floranța (tafta ușoară pentru căptușală).

Hataele (stofe de mătase).

Hataele cu flori de fir (stofe de mătase cu fir de aur sau argint).

Lustrină (o țesătură specială de mătase).

Pambrin (stofă de lână de merinos).

Plisă (catifea de bumbac).

Rips (stofă de mătase sau de lână cu dungi).

Șaiu (stofă vărgată de lână, se zicea Șaiu de Angora).

Șahmara (stofă prețioasă de mătase cu fire de aur și argint).
Sangulie (maramă cusută cu fir).
Șalim (muselină de lână).
Taclite (stofă de mătase vărgată).
Tafta (mătase lucioasă și netedă).
Tradidan (stofă din care se făcea în special macaturi).
Tarlatan (muselină foarte subțire pentru rochii de bal).
Tulpan (pânză de bumbac foarte subțire și foarte rară).
Testimele (basma mare cu câmp negru și pe margini cu flori; se făcea din in, din bumbac, sau din lână).
Tabiuri (moaruri).
Zarpale (brocate).
Zofuri (țesătură vărgată din lână, sau din mătase).
Zofuri groase (grosse serge).
Zofuri subțiri (serge fine).
Zabranic (țesătură de lână, sau mătase, subțire și foarte rară, crepe).

Dintre ciracii lui Nicolae Kirilof, acela care a fost mai mult apreciat de stăpânul său, a fost Luca Lucasievici, căruia după moartea lui Nicolae Kirilof, în anul 1852, Alexandru Kirilof, fiul acestuia, i-a dat în căsătorie pe sora sa, Iulia, dându-i ca zestre toată marfa de lipscănie ce se găsea în acel moment. Cu această marfă, Luca Lucasievici a deschis sub firma sa o mare prăvălie pe Podul Mogoșoaiei în locul unde astăzi se află Cofetăria Riegler.

Nicolae Kirilof atras de succesul pe care l'a obținut în această ramură comercială, unde în scurtă vreme ajunsese cel mai strălucit și mai de vază negustor de manufactură, se lăsă treptat, treptat de comerțul de blănuri și își consacră întreaga sa activitate comerțului de lipscănie. Om chibzuit și priceput, cumpără din banii pe care îi câștigase în comerțul de lipscănie moșia Țândărei din Județul Ialomița, vii în Județul Prahova, iar la 1820 își construiește în București, în mahalaua Olteni, pe locul pe care îl cumpăraseră mai dinainte, case boierești, înconjurată de o curte mare. Aceste case au existat până în anul 1920, când au fost dărâmate, fiind locuite până atunci de Alexandru Ciurcu.

Este interesant faptul că în 1847, când un foc năpraznic a mistuit jumătate din București, singurele case care au rămas în acea parte distrusă a orașului, au fost casele lui Nicolae Kirilof din mahalaua Olteni. Acestea au

Casa lui Nicolae Kirilof din mahalaua Olteni (București).

putut fi apărate de foc, fiind înconjurate de o curte mare, iar șindrila depe ele fiind acoperită, tot timpul cât a durat incendiul, cu saci udați cu apă de către servitorii curții.

Niculae Kirilof, ajuns mare negustor, având mulți bani, moșii și ecare-turi, prezentând astfel o deosebită încredere și garanție, luă în arendă, cum era obiceiul pe atunci, vămile și salinele Valachiei.

În această întreprindere, el avu ca asociați pe Lazăr Kalinderolu, tatăl fostului administrator al domeniilor Coroanei, în timpul domniei Regelui Carol și pe Constantin Ciocan.

Extragem din publicațiunile oficiale de pe atunci următoarele cifre ca reprezentând venitul vămilor Valachiei:

Pe atunci vămile erau arendate prin licitație și aduceau anual 1.400.000 lei vechi (un leu vechi valora 37 bani) negustorii plăteau contracțiului vămilor 3 la sută după valoarea facturii sau în lipsa facturilor după prețurile ce erau în acel timp la București.

Din căsătorie, Niculae Kirilof a avut 6 copii, 5 fete și un singur băiat.

Cea dintâi născută a fost Elena, măritată cu negustorul bucareștean Parascheva, cel din îndemnul căruia, Kirilof s'a apucat de comerțul de manufactură. -- Parascheva era toptangiu de pânzeturii. -- A doua fată Maria a fost măritată la Viena cu negustorul Kiriatic. De pe urma acesteia mai trăesc și astăzi mai mulți nepoți stabiliți în Viena, Atena și Egipt. A treia fată, Frosa, a fost măritată cu Constantin Rusescu cu care a avut doi băeți. Unul dintre aceștia este generalul de cavalerie Gheorghe Rusescu, intrat în fruntea trupelor sale, cel dintâi în Budapesta, la ocuparea acesteia de către România, în 1919. A patra fată, Polixenia, a fost măritată cu Niculae Ciurcu, tatăl regretatului ziarist Alexandru Ciurcu. În fine, a cincea fată, Iulia, a fost măritată cu un comerciant Luca Lucasievici, bucovinean de origină.

Fiul lui Niculae Kirilof s'a născut în 1819 și a fost botezat de Căminarul Alexandru Filipeșcu Drăjneanu, care i-a dat numele său și i-a dăruit, cu prilejul botezului o casă în București.

Niculae Kirilof a dat fiului său Alexandru o creștere desăvârșită și o cultură aleasă, la nivelul exigențelor vremii și potrivită stării lor materiale și sociale care era înfloritoare.

La întoarcerea lui Alexandru Kirilof din străinătate, Niculae Kirilof își asociază pe fiul său la comerțul de manufactură, schimbând firma sa individuală, în firma „Kirilof tatăl și fiul“.

Următor tradițiilor vechilor comercianți români și dornic ca avutul strâns de el, cu muncă și pricepere, să nu se risipească, Niculae Kirilof, plănuia ca prin fiul său Alexandru, firma de lipscănie cu toptanul, să continue și după moartea sa și să ajungă astfel una din acele case, care moștenite din tată în fiu, fac cinste comerțului unei țări.

Mulțumit că și-a îndeplinit cu prisosință îndatoririle sale, înconjurat de copii și de prieteni, Niculae Kirilof, moare în 1849, lăsând copiilor săi o avere însemnată, strânsă cu cinste și cu muncă de fiecare clipă.

Firma comercială cu tot ce se lega de ea, precum și casele din mahalaua Oltenilor, a revenit, la împărțirea moștenirii, lui Alexandru Kirilof.

ALEXANDRU N. KIRILOF

1818—1881

ALEXANDRU KIRILOF

Portret în ulei, dim. 1.07/0.85 de pictorul Tătărescu, 1855, aflat în galeria de tablouri
a Camerei de Comerț și Industrie din București.

ALEXANDRU N. KIRILOF

1819—1881

Alexandru Kirilof a fost trimis de tatăl său să facă studii la Leipzig și Paris. Fire extrem de vioaie, dotat cu o inteligență remarcabilă, Alexandru Kirilof întreprinse o serie întreagă de călătorii care aveau de scop ca împreună cu studiile făcute, să-i completeze cultura generală și să-l facă să cunoască mai bine lumea.

Intors în țară, Alexandru Kirilof este luat ca asociat de tatăl său, iar la moartea acestuia, el rămâne proprietarul firmei „**Kirilof Tatăl și Fiul**“, devenind astfel șeful unei importante case de comerț.

Era însă prea aristocrat și prea fin, pentruca felul acela de comerț pe care-l întreprindea (lipscănia cu toptanul), să-i convie.

De aceea, profitând de prima ocaziune, el predă întreprinderea, făcând astfel ca această mare casă de comerț, care făcuse faima tatălui său, Niculae Kirilof, și care trebuia, după intențiunile acestuia, să rămâie și să se moștenească din tată în fiu, să intre astfel pe alte mâini.

Ocaziunea se prezintă cu prilejul măritişului soriei lui Alexandru Kirilof, Iulia, cu negustorul Luca Lucasievici, căruia i se dete, ca zestre, toată marfa de lipscănie. Luca Lucasievici deschise o prăvălie mare pe podul Mogoșoaiei unde actualmente se află cofetăria Riegler.

Iar Alexandru Kirilof, rămânând tot în Hanul cu Tei, se făcu bancher, ocupațiune care după părerea sa, era mai apropiată de firea și de cultura ce o avea.

Desigur că această hotărâre a lui Alexandru Kirilof, nu trebuie privită numai ca o reacțiune a felului de viață pe care acesta vroia să și-l creieze,

ci și împrejurărilor de ordin economic care l'au făcut să vadă că acest fel de comerț avea sorți de izbândă.

Intr'adevăr, în epoca în care Alexandru Kirilof îmbrățișează această nouă profesiune, constatăm o înflorire a vieții economice, piața comercială lucrând cu un deosebit avânt.

Noțiunea de credit comercial începe să-și facă loc tot mai mult.

Relațiunile întinse comerciale pe care negustorii din țară le aveau cu cei din străinătate, aprovizionările de mărfuri în mare, care făceau obiectul acestor relațiuni, necesitau organizarea unor serioase instituțiuni de credit, capabile să finanțeze asemenea inițiative și să le susție, punându-le la dispoziție banii necesari.

Iată pentru ce, o serie întregă de case importante bancare, iau ființă în această epocă și iată motivul, care, după cum am arătat mai sus, a determinat pe Alexandru Kirilof, să îmbrățișeze profesiunea de bancher.

Avântul financiar pe care piața românească îl marca la acea epocă, a făcut să se nască ideea unei coordonări a întregii activități pe acest tărâm, coordonare care avea de scop a imprima mișcării financiare un mers unitar, a elimina posibilitatea de aventură atât de dezastruoasă pentru progresul economic și desigur, a fixa condițiunile de credit și chezașile de garantare a acestuia.

Altfel, în 1871, bancherii mai însemnați din București, s'au strâns laolaltă și au încredințat unui comitet provizoriu sarcina de a face demersurile necesare pentru formarea unei asociațiuni bancare care trebuia să devie Bursa din București.

Fondatorii Bursei, pe atunci instituțiune privată, au fost: Banca României, A. H. Elias, frații N. Ghermani și Fii, Cristu Gheorghief, S. Halfon și Fii, Ștefan Ionidu, Kalergis și Nicocles, Th. I. Negroponte, Jacques Pomay, Sechiari Rodocanachi și Derussi. La 10 August 1871, comitetul provizoriu, compus din: N. Ghermani și Fii, S. Halfon și Fii, Ștefan Ionidu, Kalergis și Nicocles și Paharnicul Leone Cerlenti și Fii, a lansat următoarea circulară:

„Animați de dorința de a aduce remediu unei necesități de mult simțită în piața Bucureștiului, casele subsemnate au luat inițiativa pentru a stabili în acest oraș o bursă care desigur va produce efectul cel mai avantajos asupra mersului progresiv al afacerilor noastre.

Având dar trebuință pentru reușita acestui proiect, de concursul celui mai mare număr de comercianți din piața noastră, facem apel la toți aceia

Александръ Кирілофъ
въ санѣ гвардіи лейтенанта
въ 1845 году

Д. Кирілофъ
въ санѣ гвардіи лейтенанта
въ 1845 году
Кирілофъ
Санктъ-Петербургъ 1845 г.

ALEXANDRU N. KIRILOF
Litografie de Knihuben (1845).

care doresc dezvoltarea comerțului țării noastre și orașului nostru în particular.

Condițiile principale care vor servi de bază de instalarea Bursei sunt:

1) Se va face abonamente:

200 franci pentru un an pentru casele de bancă și comerț plătind patenta de prima clasă;

100 franci pentru un an pentru cei cari plătesc patenta de clasa 2-a și a 3-a:

2) Un drept de intrare egal sumei plătită pentru abonament, se va număra odată pentru totdeauna, pentru fiecare casă, înainte admiterii sale la Bursă. Acest drept de intrare va fi depus de toți aceia care vor veni mai târziu a cere înscrierea lor la Bursă.

3) Toți membrii Bursei sunt în drept a fi membrii Cazinoului dela Bursă.

4) Ca local s'a închiriat primul etaj al Casei Zerlendy.

5) Deschiderea Bursei și a Cazinoului Bursei este fixată la 15 Septembrie st. v. cel mai târziu.

6) În urma deschiderii Bursei, un comitet pentru a redige statutele și regulamentele interioare, va fi ales de toți membrii fondatori ai Bursei.

Astfel s'a organizat Bursa, din inițiativa particulară, conștientă la un moment dat, de pericolul pe care-l prezenta lipsa de organizare a creditului în fața marilor jocuri ale cererii și ofertei.

Pe lângă această bursă s'a înființat și un cazinou sau cerc de comerț, cu scopul de a strânge laolaltă pe toți cei ce aveau un teren comun de preocupări, pentruca astfel relațiile dintre ei să fie mai strânse și în consecință, acțiunile lor mai solidare.

Atât bursa cât și cazinoul au fost instalate în primul etaj al ospelului Cerlenti din str. Germană (ulița nemțească).

Este curios că pe Alexandru Kirilof nu îl vedem trecut printre fondatorii bursei din București, dar aceasta nu ne-ar putea duce la concluziunea că întreprinderea sa bancară n'ar fi fost însemnată, pentrucă și banca Tetorian, una dintre cele mai mari din București și ale cărei scrisori și cecuri erau onorate de băncile cele mai de seamă din Occident, nu figurează printre fondatorii acestei burse.

Desigur că Alexandru Kirilof a intrat în corporațiune și a făcut parte din comitetul de conducere al bursei, după constituirea ei.

Alexandru Kirilof, s'a căsătorit cu Anastasia Trandafirescu, originară din Ardeal, având un singur copil, o fată, Speranța, pe care părinții au căsătorit-o cu Alexandru Ciurcu, vărul ei primar și pentru care căsătorie a fost nevoie, avându-se în vedere gradul de apropiată rudenie dintre soți, să se ceară dispensa M. S. Domnitorului Carol.

Alexandru Kirilof a locuit în casele din mahalaua Olteni, moștenite dela tatăl său.

Aceste case, clădite în stilul adevăratelor case boeresti, au fost mobilate de Alexandru Kirilof cu mobile aduse dela Paris și Londra.

Prin firea sa aristocrată, prin distincția și cultura sa, Alexandru Kirilof, ajunsese a fi foarte simpatizat de toată boerimea, care, apreciindu-i prietenia, îl vizita la locuința sa, într'un cadru de bun gust și de rară frumusețe.

Obişnuia să iasă în caretă de lux la șosea și întotdeauna, toamna și primăvara, purta pe umărul drept un mare șal făcut din stofă fină englezească. Din acest șal, după ce îl purta o bucată de vreme, Alexandru Kirilof își făcea haine, șalurile englezești pe atunci măsurând exact 3 metri.

Alexandru Kirilof a făcut și politică.

Firea lui dreaptă și cultura lui apuseană, îl făceau să fie, cu toate obiceiurile sale aristocratice, un democrat sincer și un apărător aprins al drepturilor celor mici.

Iată pentru ce, încă înainte de moartea tatălui său și după îndemnul cumnatului și prietenului său, Nicolae Ciurcu, intră în mișcarea naționalistă și liberală. Această mișcare atât de generoasă, dar atât de energică, avea să pregătească evenimentele răsunătoare dela 1848.

Nicolae Ciurcu, care avea avere mare, fiind proprietar al moșiei Șercaia din Transilvania și antreprenor al poștei, dela Șercaia până la Sibiu, împreună cu Alexandru Kirilof, ajutară cu mulți bani mișcarea național-liberală.

În timpul locotenenței domnești, Alexandru Kirilof a făcut parte din mai multe comisiuni, între altele fiind numit, împreună cu Grigore Filipescu și Alexandru Golescu, în comisiunea centrală pentru înființarea gardei naționale, comisiune înființată în anul 1848.

A făcut de asemenea parte din comitetul clubului Regenerarea, fondat în Iulie 1848 al cărui scop era de a prepara alegerile pentru constituantă și a face să triumfe ideile democratice. În acest comitet, îl vedem pe Alexandru Kirilof, alături de I. C. Brătianu, C. A. Rosetti, Golescu și alții.

În urma venirii în țară a Rușilor, Nicolae Ciurcu a fost nevoit să se

exileze în Transilvania, iar Alexandru Kirilof a fost exilat și încarcerat la Câmpulung, împreună cu mai mulți capi ai revoluției.

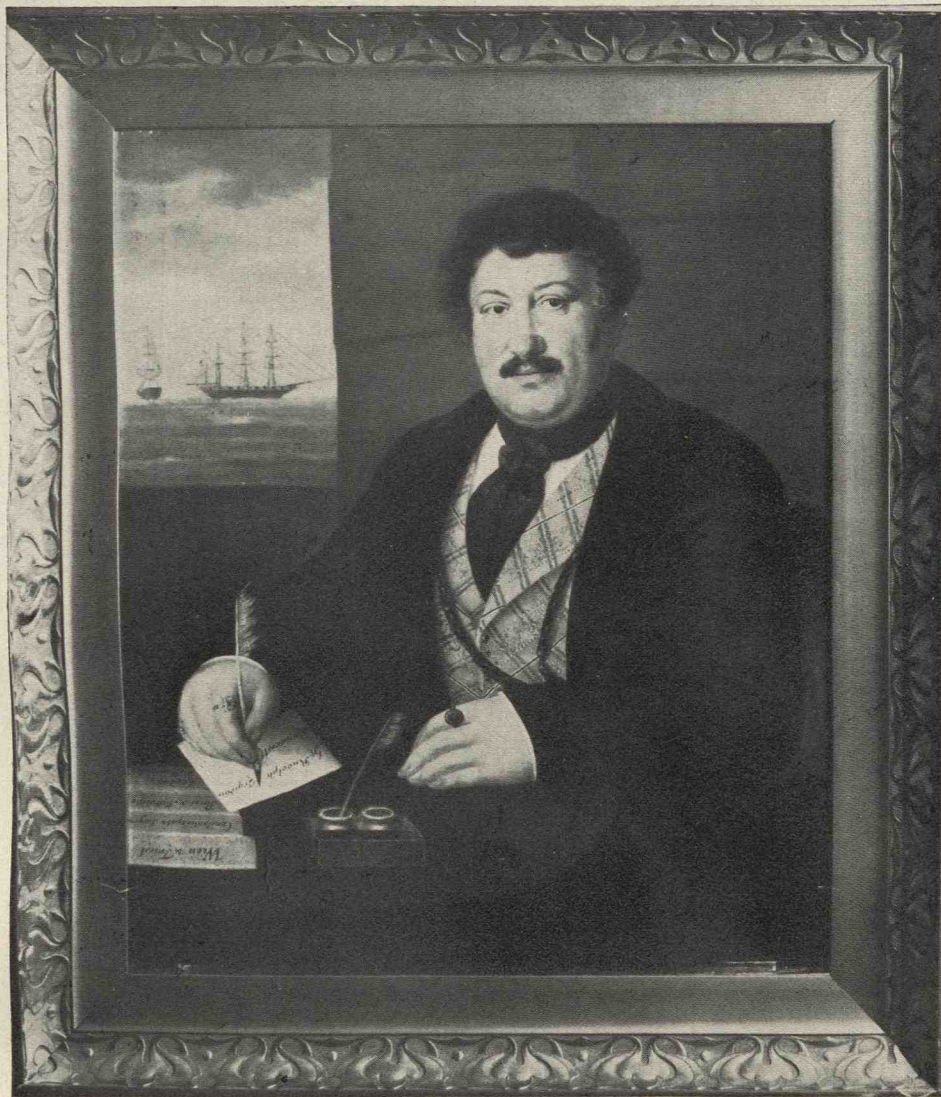
În anul 1881, Alexandru Kirilof, moare fără a-și fi putut atinge idealul, de a face din comerțul de băncărie, pe care îl începuse, o bancă importantă, cum văzuse multe în străinătate. La aceasta au contribuit două cauze: prima, luxul mare în care a trăit și a doua și cea mai importantă, lipsa de muncă cinstită a acelor pe care îi luase ca ajutoare în această întreprindere.

* * *

Astfel, atât ceea ce dorea Niculae Kirilof, cât și ceea ce năzuia Alexandru Kirilof, nu s'au realizat. De altfel pare că o fatalitate urmărea comerțul român, căci după cum vom vedea mai târziu, cele mai importante și solide firme, temeinic statornicite de fondatorii lor, nu au putut avea continuitate în urmașii lor și astfel, încetul cu încetul, ele s'au stins, cu toate că renumele și starea prosperă a afacerilor lăsate moștenitorilor, ar fi îndreptățit a se crede, că ele vor putea trece din generație în generație.

RUDOLF ORGHIDAN

1797 — 1862

RUDOLF ORGHIDAN

Portret în ulei dim. 84/72 cm., de un pictor necunoscut. Aflat în galeria de portrete
a Camerei de Comerț și Industrie din București.

ANA R. ORGHIDAN

Portret în ulei dim. 84/72 cm., de un pictor necunoscut. Aflat în posesiunea
d-lui Ing. Const. C. Orghidan.

RUDOLF ORGHIDAN

1797 — 1862

Rudolf Orghidan s'a născut în anul 1797 în Scheiu, lângă Cetatea Braşovului, din părinţi români. A început de tânăr comerţul, după ce părinţii lui i-au dat învăţătura potrivită timpului de atunci.

La etatea de 24 ani, îl găsim figurând în firma „fraţii G. Orghidan“ care făceau comerţul de băcănie. Din corespondenţa ce această casă a avut cu deosebite firme din Triest şi Marsilia, încă înainte de 1820, se vede cât de important era comerţul de băcănie al fraţilor Orghidan.

În anul 1826, R. Orghidan face cunoscut magistratului Braşovului că s'a despărţit, prin bună învoială, de firma fraţilor G. Orghidan şi cere autorizarea pentru a face singur, pe numele său, comerţul exercitat până atunci în numita firmă. Autorizarea i se acordă şi certificatul ce i se dă este în cuprinderea următoare:

„Se constată că R. Orghidan s'a ocupat din tinereţe cu comerţul în firma Fraţii G. Orghidan, unde a condus şi contabilitatea în ordine în limba germană, ţinând toate registrele în perfectă regulă. Din inventar, rezultă că partea sa de activ în proprietăţi şi mărfuri este de 89.030 fiorini şi întrucât are cunoştinţele necesare i se dă voie a deschide pe numele său o prăvălie de băcălie (băcănie) în piaţa Braşovului, la fel cu firma la care a fost asociat“.

Pe temeiul acestui certificat, Rudolf Orghidan deschise o prăvălie de băcănie, aprovizionată cu tot felul de coloniale din străinătate, prăvălie care era la nivelul caselor mari de comerţ din Viena.

După cum vedem, în trecutul depărtat, în Transilvania, nu oricine

putea să facă comerț; pe acele vremuri, negustorul care voia să deschidă prăvălie, pe seama lui, trebuia să facă dovada că cunoaște temeinic comerțul pe care vrea să-l întemeieze și că are mijloace bănești suficiente.

Dela început, comerțul lui R. Orghidan prinse a lua un mare avânt, el fiind cunoscut mai de mult pe piața Brașovului, iar după puțin timp, el înființă, pe lângă comerțul lui și o secțiune pentru vânzarea bumbacului pe care îl aducea direct din Anglia. Casa cu care lucra, văzând afacerile mari pe care le făcea, i-a acordat chiar vânzarea exclusivă (reprezentanța) a mărcii ei pentru piața Brașovului.

Pe lângă prăvălia de băcănie ce avea în Brașov, el a mai avut o prăvălie cu brevet de păături spirtoase și un han în casele lui din Scheiu, precum și o alta în Veneția de jos, prăvălie care fusese a decedatului Ion Pop, zis Popovici.

Văzând că afacerile îi merg bine, el căută să lărgescă cât mai mult cadrul întreprinderilor sale; vederea lui largă de viitor nu îi îngădui să se oprească la orizontul strâmt al afacerilor de băcănie și având viziunea clară a viitorului industriei, el se preocupă de acesta și înființă o mulțime de fabrici. Din scriptele Camerei de comerț și industrie din Brașov, publicate de d. N. Gologan¹⁾ rezultă că el a avut următoarele fabrici:

Trei fabrici de hârtie, din care una în Gelnîța și două în Ciuc.

O fabrică de oțet în Comana.

Iar pentru a da de lucru populațiunei nevoiașe din Brașov, înființă o fabrică de lucrat iasca, unde multă lume își găsea existența. Producțiunea fabricii de iască o exporta la Triest.

Din actele ce posedăm, reese că Rudolf Orghidan, în anul 1856, a făcut cerere, adresată Guvernului austriac, pentru a încuviința funcționarea fabricii de hârtie dela Zărnești, fiind, împreună cu Gheorghe Ioan, tot negustor, rudă cu el, cei dintâiu și cei mai mari acționari.

Rudolf Orghidan avea în împrejurimile Brașovului importante spălătorii de lână, pe care o exporta la Viena. Acest export era foarte important căci, pe lângă lâna obținută dela spălătoriile lui, el cumpăra toată lâna dela celelalte spălătorii, astfel că era cel mai mare exportator de lână.

¹⁾ Cercetări privitoare la trecutul comerțului românesc din Brașov de N. G. V. Gologan, 1928.

Г Р Ъ М А Т І К Ъ
РОМЪНБАСКЪ ШІ НЕМДАСКЪ,

ПЕНТЪРЪ

ТІНБРІМБЛ НАЦІОНАЛЪ.

ЖИТР'АЧЕСТ КІП ЖИТОКМІТЪ

ДЕ ШІ

ПРІВІТІН' АЛ' НАЦІІ.

ТІПЗРІТЪ КЪ ТОДЪТЪ КІЕАТЪІДАЛЪ ДОМНІЙСАЛЕ

РЪДОАФЪ ОРГІДАН,

ЧІТЪЦАН' ШІ НЕГЪЦЪТОРІЪ ДЕ АІЧІ.

Б Р Я Ш О В.

ЖИ ТІПОГРАФІА АШІ ІОАН ГЕТТ.

1838.

Г Р А М А Т І К Ъ
РОМЪНЕСКЪ ШІ НЕМЦАСКЪ

ПЕНТЪ

ТИНЕРІМЪЯ НАЦІОНАЛЪ.

АНТРАЧЕСТ' КІП' АНТОКМІТЪ

ДЕ ШН'

ПРІСТІН' АЛ' НАЦІИ.

ТИНЕРІТЪ КЪ ТОАТЪ КІАЛЪІАЛЪ ДОМНІСАЛЕ

РУДОЛФ ОРГІДАН,

ЧЕТЪЦЕАН' ШІ НЕМЦЕТОРІВ' ДЕ АІЧІ.

К Р А Ш О В.

И ТІПОГРАФІА ЛЪІ ІОАН ГЕТТ.

1839.

Taxele (dările) plătite de Rudolf Orghidan pentru comerțul lui, precum și pentru comerțul de import și export al industriilor lui, reprezentau mai mult de jumătate din cât plăteau toți ceilalți negustori sași din Brașov.

În anul 1828, obștia românească din Brașov, îngrijorată că nu avea nici o biserică în care să-și facă rugăciunile în limba ei, alege patru plenipotențieri și anume pe Rudolf Orghidan, Ioan Cepescu, Ioan Juga și Nicolae Cepescu, toți negustori, spre a face demersuri și a obține autorizațiunea de a închiria o casă, care să fie transformată în capelă pentru rugăciuni, până la construirea unei biserici a obștei. În acest scop, Rudolf Orghidan subscrie o mie de fiorini, iar mai târziu, când se începe strângerea banilor pentru construcția bisericii, donează 2500 fiorini. A fost unul din cei 10 bărbați români care au iscălit contractul de învoire din 1831, prin care s'a cumpărat casele din Cetatea Brașovului în ulița secuilor, iar pe locul acestor case s'a clădit Biserica Sf-tei Adormiri, cumpărătoare ce s'a făcut cu bani dați de fiecare din cei 10 subscriitori.

Rudolf Orghidan a fost membru în Gremiul comercial (compania comercială) și a apărat interesele românilor, cari deși cei mai numeroși în acea companie, nu l-au avut decât pe el ca reprezentant.

A făcut parte din acea pleiadă de negustori români, care, ca Nicola Nicolau, frații Boghici și alții, au luptat din toate puterile spre a ajuta comerțul și a sprijini elementul românesc, în toate împrejurările și sub toate formele.

A făcut parte din „Societatea Gremiului Neguțătorilor Români din Brașov“ înființată în 1827 și al cărui scop era: „întrunirea comercianților brașoveni, pentru apărarea intereselor lor comune și pentru câștigarea acelororași drepturi de care se bucură compania privilegiată grecească“.

Pentru a ajuta cât mai mult la ridicarea culturală a românilor care rămăseseră pe atunci, mult înapoia sașilor și a ungarilor, a tipărit cu cheltuiela lui în anii 1838 și 1839 o „GRAMATICĂ ROMÂNEASCĂ ȘI NEMȚEASCĂ, ETIMOLOGIA ȘI SINTAXA, ÎN DOUĂ VOLUME DE UN IUBITOR AL NAȚIEI“. (format 10.5 × 17 cm.).

Nu ne putem reține de a transcrie în întregime cuvântul înainte, publicat în primul volum, în anul 1838, scris probabil din îndemnul lui R. Orghidan de învățătorul Dimitrie Leca, autorul acestei publicațiuni:

„Lipsa unei gramatici românești și alteia nemțești pentru români, precum și în școlile noastre de pe aci, așa și în toată patria, unde se află școlile mai bune pentru pricipirea tinerimei noastre așezate, o simțim cu toții de mult. Ce era să facem, ca să ajutăm deodată și cât s'ar putea mai în grabă la aceste două trebuințe? Ca să tăcem astă dată despre neîngrijirea pentru dulcea noastră limbă, noi aci cu învățătura limbei nemțești, a limbei stăpânitorului și a compatrioților noștri, până acuma, noi simțim o greutate foarte mare.

Noi dăm pe fiii noștri încă de cruțuți în școlile la frații luterani, sau catolici, unde, cu cât este învățătura mai bună pentru fiii dâșnilor, cu atât este aceia mai nefolositoare pentru pruncuții noștri în vârsta, în care îi trimitem acolo.

Profesorii din școlile altor neamuri vorbesc cu învățăceii săi în limba maicăsa, săsește sau ungurește, din care ai noștri, pe când intră în școală, încă nu înțeleg nimic.

Așa vedem în toate zilele, cum cei mai mulți, după ce petrec trei-patru ani la școlile străine, abia învață ceva dintr'o limbă și atunci încă neregulat, ca unii care fuseseră siliți a o învăța numai din auz, căci reguli gramaticale nu îi dădu nimeni, după care să se îndrepte, aceste stări amprejur ne încredințază pe noi timpuriu, cum că fiii românilor au trebuință ca mai înainte de a fi dați la alte școlile, cel puțin până sunt cruțuți, să se pregătească precum în religie așa și la învățătura limbilor, acasă, în școlile naționale, apoi să se dea la străini, după ce au căpătat ceva puteri și aripi. Spre acest scop s'a întocmit această gramatică, cu gând ca petrecând tânărul mai întâi regulile limbei sale, totdeodată să cunoască aceia ce are limba noastră de obște cu cea nemțească și când va trece în clasul nemțesc, cu atât să-i fie mai ușoară învățarea acestei limbi străine. Ca să nu fie cartea prea mare, în mâna tinerilor, vrem să o dăm în două tomuri, dintre care cel dintâiu cuprinde etimologia, iar în al doilea va eși sintaxul pomenitelor limbi, dimpreună cu ortografia lor. Așa dar, vede oricine cum gramatica noastră este hotărâtă anușit pentru școlile și noi avem nădejdea că unde va ajunge cărticica noastră, în mână de profesori practici, nu își va pierde scoposul său.

Cu toate că nouă și singura această mângâiere ne este destulă, cum că puturăm să îmbogățim și astă dată literatura românească cu o carte“.

Tot pentru a ajuta cultura conaționalilor săi, Rudolf Orghidan a pu-

ФОІЛЕ ДЪМІНЕЧІИ

С П Р Е

АМБЛІРЪ ЧОІ ДЪ ОБЩЕ ФОЛОСІТОАРЪ КЪНОШІНЦЕ

АККЕТЪТЕ ДЕ О СОЦІЕТАТЕ ДЕ АЕКЦАЦІ.

А ЧАСТЪ ОБМЕЪТА ІВІТЕ.

О ЖЪМЪТАТЕ ДЕ АН А СКРІПТЪРІИ 26 НЪМЕРІ ДЕЛА 2 ІАНУАРЕ .
ПЪНЪ ЛА СЪЖРШІТЪЛА ЛЪІ ІУНІЕ 1837.

КЪ РЕАТЪЛАА А Д. РЪДОЛФ ОРГІАН.

БРАШОВ.

СЪЪ ТІПЪРІТ А ТІПОГРАФІА ЛЪСІ ІОАНН ГЪТТ, 1837.

blicat cu un an înainte, *Foaia Duminiceii*, care a apărut un an întreg (1837) în fiecare Sâmbătă, sub titlul: *Foaia Duminiceii* dela 2 Ianuarie până la sfârșitul lui Iunie 1837 și dela 1 Iulie și până la sfârșitul anului. Partea doua a apărut sub îngrijirea lui Ioan Barak, translator al Brașovului, sub titlul: „Foaia de Duminică“. Formatul în care a apărut această publicațiune a fost 24 × 20 cm.

La sfârșitul numărului întâi se află scris: Tipărită cu cheltuiala d-lor Rudolf Orghidan și Dimitrie Marin, iar cu începerea numărului doi, numele lui Dimitrie Marin dispăre și rămâne în tot cursul anului, numai Rudolf Orghidan.

Un an întreg a întreținut Rudolf Orghidan, cu banii săi, această interesantă publicațiune, interesantă prin conținut și tipar, precum și prin frumoasele și interesantele clișee care însoțeau fiecare număr.

După un an, această publicație a încetat, probabil pentru că tot efortul și tot ajutorul bănesc, trebuiau îndreptate spre Gazeta Transilvaniei care a apărut în anul 1838.

În mai toate publicațiunile, unde se vorbește de Foaia Duminiceii, se spune că R. Orghidan împreună cu Ioan Boghici au tipărit cu cheltuiala lor Foaia Duminiceii. Din reproducerea copertei celor două semestre apărute din această publicațiune, pe care o dăm la iveală, precum și din scrisoarea lui R. Orghidan adresată Episcopului Vasile Moga, publicată de Bartolomeu Baiulescu, prin care îi făcea cunoscut apariția acestei publicațiuni și îi cerea sprijinul pe lângă preoți ca ea să pătrundă în popor, rezultă că el singur, neajutat de nimeni, a întreținut această publicațiune. De altfel, memoria lui Ioan Boghici se păstrează și fără aceasta, la locul de cinste, prin viața lui închinată în întregime națiunii române, pe care a ajutat-o între altele și prin mai multe publicațiuni tipărite cu cheltuiala lui și a fratelui său Constantin.

Rudolf Orghidan a mai tipărit tot cu cheltuiala lui și *O mie și una de nopți* sau *Halima*, povești arăbești în opt volume, traduse de Ioan Barak.

În anul 1836, Rudolf Orghidan, în urma hotărârii Comitetului bisericeii Sf. Neculae, angajează, cu contract semnat de el, pe G. Bariț, care se afla la Blaj, pe timp de trei ani, ca profesor, cu leafă de patru sute fiorini de argint, pe an, Bariț fiind obligat „să învețe pruncii obștei cele de cuviință în limba românească, nemțească și latinească, ne având voie a se amesteca

în nici un fel în cele bisericești“. Catechismul urma a fi predat, ca și mai înainte, de parohul bisericii. Cel dintâi ajutor în predarea cursurilor, al lui G. Bariț, a fost Ion Procop, student din Blaj, care nu a stat la Brașov decât un an, iar în anul următor, a fost chemat profesor în România, la Craiova.

Este interesant de reținut amănuntul că G. Bariț a făcut drumul de la Blaj la Brașov în patru zile, așa de greu se făcea comunicația pe atunci.

În Noembrie 1844, îl găsim figurând ca martor, împreună cu Gheorghe Nica, pe actul de cumpărătoare al locului pe care urma să se ridice clădirea unei școli în Brașov, cumpărare ce nu s'a făcut pe numele bisericii, ci pe numele negustorului Bucur Pop, iar puțin timp după aceea și în acel an, R. Orghidan a fost ales în Eforia școlară.

Tot atunci, se hotără clădirea școlilor centrale române din Brașov; el se înscrie cu o subvenție anuală de 200 fiorini și se obligă, ca timp de 10 ani, să contribuie cu aceiași sumă, ceiace și făcu.

În 1848, reprezentanța bisericii Sf. Nicolae din Brașov, se adresează către Caimacania țării românești prin trimiși, negustorii Gheorghe Nica și Apostol Popa, cerând arme ca să se poată înarma poporul românesc. Intre cei ce au semnat această adresă este și R. Orghidan, în calitate de curator. Tot în arhiva acestei biserici, se află o listă în care figurează R. Orghidan cu 20 de lănci dăruite pentru înarmarea cetățenilor români săraci.

R. Orghidan a făcut parte din delegațiunea românească care s'a prezentat Împăratului, la Viena, în anul 1848, pentru a cere îmbunătățirea soartei românilor și pentru a protesta contra persecuțiunilor la care erau supuși.

La 23 Mai 1848, deputatul Ion Bran scrie din Viena lui M. Dima la Brașov despre rezultatul acestei audiențe; tot în acel an el a fost în delegațiune și la Buda Pesta iar deputatul Ioan Bran scrie parohiei bisericii Sf. Nicolae din Brașov rezultatul obținut de această delegațiune și trimete cele mai sincere complimente lui R. Orghidan, rugând „să se împărtășească“ și lui Orghidan această scrisoare.

R. Orghidan a fost singurul român ales la înființarea Camerei de comerț și industrie din Brașov, în anul 1851, toți ceilalți 14 membrii fiind sași.

Și în această calitate el a apărat, cu tărie, drepturile negustorilor români, cerând, între altele, ca ședințele Camerei să se publice și în românește

ФОАІЕ ДЕ ДЪМІНЕКЪ

СПРИ

ЛМЪЦІЕЪ ЧЪІ ДЪ ОБЩЕ ФОЛОСІТОАРЪ КЪНОЩІЦЕ.

Лакътѣте де о Соціетате де Левѣцаѣ.

(А тоате Сакмента івїті.)

Лтрѣ о жѣмѣтате де Ан, дела I-а Івліе пенѣ ла сфѣршітѣла лѣ-
нїї лѣї Децемберїа 1837.

Тѣамѣте сѣѣ традѣскѣ дѣнѣ алмеа немѣцскѣ

де

ІОАНН БАРАК,

Транслатор ал Брашовѣлѣ.

Кѣ Келѣала а Д. Рѣдолф Оргїдан.

Б р а ш о

Сѣлѣ тїпѣрїт л Тїпографїа алѣї Іоанн Бект, 1837.

Coperta Foaiiei de Duminică dela 1 Iulie până la sfârșitul lui Decembrie 1837

Ф О Л Е Д Е Д Ъ М И Н К Ъ

с п р е

Л М У Д И Р Ъ Ч Ъ І Д О О Б Щ Е Ф О Л О С І Т О Л Р Ъ К Ъ Н О Ш І Н Д О

И А К Т Ъ І Т Ъ Д І О С О Ц І Е Т А Т Е Д Е Л Е В Ц Я Ц І.

№ 8)

О з і в ѣ с т ѣ Т О Л Ъ О Ѣ М Е Л Т А.

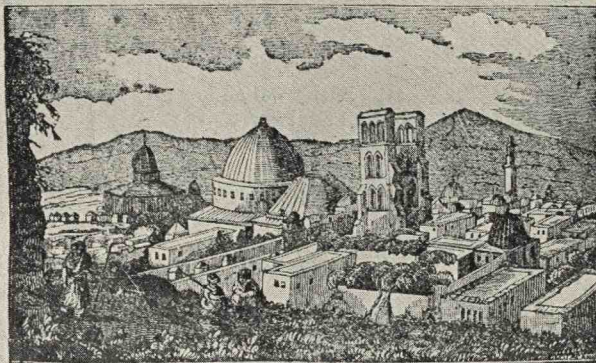
(А в г у с т е 21. 1837.)

І е р у с а л і м ѡ, ш і ч ѣ л е д е п р и н п р е-
т ѡ р ѡ с ѡ з ѡ.

І е р у с а л і м ѡ.

Д о к ѡ ч е л а г ѡ в е т д е л а П о р т ѡ л С у р і е і,
ч е с ѡ х о т о р ѡ ч ѡ д е с п р е р ѡ з к р і т к ѡ О р о м т і с ш і
к ѡ н ѡ с т і а а р а б і ч а с к ѡ, с ѡ т р а ц е л а з ѡ н ѡ ѡ

М и р ѡ ч е і м і ж л о ч і е д е л а І е с ѡ с п ѡ н ѡ л а
Г а з а, с ѡ ц ѡ н е ф ѡ р ѡ н і ч о а н о т р і в і р і е д е
Ц а р і е ч ѣ л е м а і а д ѣ с е d e п р е п ѡ м ѡ н т.
З а ч е о ѡ н т Ч е р і ѡ ч е л м a і ф ѡ ѡ м о e, d e o
д і н і о л ѡ р ѡ л ф л о р і н а ш і с п р е р о д і р е л ѡ
к р а т, ш і к ѡ н е н ѡ м ѡ р а т е ч е т ѡ ц і а і a n o d o
б і т. — Я к ѡ м, а ф а р ѡ д і n v і z і a l e Л і в а н ѡ
л ѡ т, е с т е п ѡ с т і ѡ ш і d e с п о л а t d e n o r o a
d e, p р ѡ н ѡ д і t d e б а л ѡ р і e a р а б і ч е щ і, ш і

І е р у с а л і м ѡ.

д а н ѡ о к а ф а ѡ o ѡ с ѡ н ѡ н ѡ d e б ѡ с т е л е п а- | д е л а В і н т ѡ ш і t e — ѡ n d e І е т о р і і e ш і
г і м і л о р ч е л о р m a і d e к ѡ р ѡ n a с ѡ н ѡ е р а t e, | Л ѡ ѡ ѡ л ѡ ш л ѡ г ѡ d e n ѡ м ѡ n т ѡ ѡ ѡ d e d o-

pentru ca numeroșii negustori români, alegători, să poată urmări activitatea camerei și a reprezentanților lor.

În 1852 Septembrie, R. Orghidan subscrie împreună cu alți negustori un legământ care conține 12 paragrafe din care transcriem paragraful 2 care prevede că: „școala va rămâne în veci națională confesională, nefiind niciodată iertat a îmbrăca alt caracter, decât ce cuprinde numirea ei, aceasta o înțelegem așa, ca clădirea acestor școli trebuie să fie și să rămână numai proprietatea românilor de religie răsăriteană, drept credincioasă, sub blestem de afurisenie și profesorii să se aleagă și să se denumească numai din sânul națiunii române de religie răsăriteană, drept credincioasă“.

Rudolf Orghidan s'a căsătorit cu Ana Alexe Hagi Petkoglu din București, în anul 1822. Soția sa i-a adus ca zestre pe lângă bani și o prăvălie în ulița Lipsanilor din București.

Din această căsătorie s'au născut mai mulți copii, din care cel mai mic fu Constantin. *).

Constantin Orghidan fiul mai mic al lui Rudolf Orghidan s'a născut la 1835; el a învățat în Academia Comercială din Viena; întors în țară, s'a stabilit în București și a deschis o Casă de Comision în tovărășie cu War-tanovici. La înființarea Camerei de Comerț din București, în anul 1868, a fost ales secretar; munca grea de organizare a acestei instituțiuni a găsit în C. Orghidan, omul metodic și muncitor care dela început a stabilit modul ei de funcționare potrivit spiritului legii. El a fost tot timpul cât a funcționat, trăsura de unire între membri și conducerea Camerei.

Tot stăruințelor lui se datorește înființarea bursei din București pe baza unui documentat raport și a unui proiect de lege alcătuit de el și de I. V. Socec, lucrare care a fost în întregime aprobată de Camera de Comerț și majoritatea guvernului.

Prin donațiunea unor colecțiuni de legi și a mai multor cărți cu privire la comerț, pune bazele bibliotecii care astăzi se poate număra printre cele mai importante. Constantin Orghidan a murit în anul 1880.

Fiul cel mare al lui R. Orghidan, Radu, absolvent al facultății de drept

*) Fiul lui Constantin Orghidan este Inginerul Constantin C. Orghidan, fost director general al societății Reșița, actualmente președintele Uniunii Industriilor metalurgice și miniere din România și vice-președinte al Camerei de Comerț și Industrie din București.

din Viena s'a stabilit și el la București și a fost un distins avocat specializat în chestiunile comerciale.

Rudolf Orghidan a strâns o mare avere din comerțul și industriile lui, avere pe care, în cea mai mare parte, a cheltuit-o în scopuri culturale și de binefaceri. A cheltuit mult pentru ridicarea culturală a neamului său. Memoria lui trebuie slăvită, iar figura sa, popularizată, pentru ca urmașii acestora, ce au profitat de pe urma generozității lui, să cunoască pe acest binefăcător al lor.

Nu este operă de susținere sau de ajutor al elementului românesc, la care Rudolf Orghidan să nu fi luat parte, fiind secondat în aceasta, de demna lui soție Ana, care, împreună cu Maria Nicolau și alte doamne, au iscălit statutele „Reuniunii Femeilor Române pentru creșterea fetițelor orfane sărace și mai întâi a acestora ai căror părinți au căzut în revoluția româno-transilvăneană din anul 1848-1849“, societate ce a luat ființă în anul 1850 și care și-a serbat jubileul de 75 de ani, în 1926.

Ana R. Orghidan a fost aleasă dela început (la 24 Martie 1850) în importantul post de casieră și pe lângă contribuția sa statutară, a dat din banii ei ca să acopere o parte din cheltuelile inerente oricărui început. În această calitate, a funcționat 6 ani, spre deplina mulțumire a tuturor, iar în anul 1856, a fost aleasă prezidentă și a condus societatea până în anul 1858, când a demisionat, din cauză că în acel an a trebuit să părăsească Brașovul.

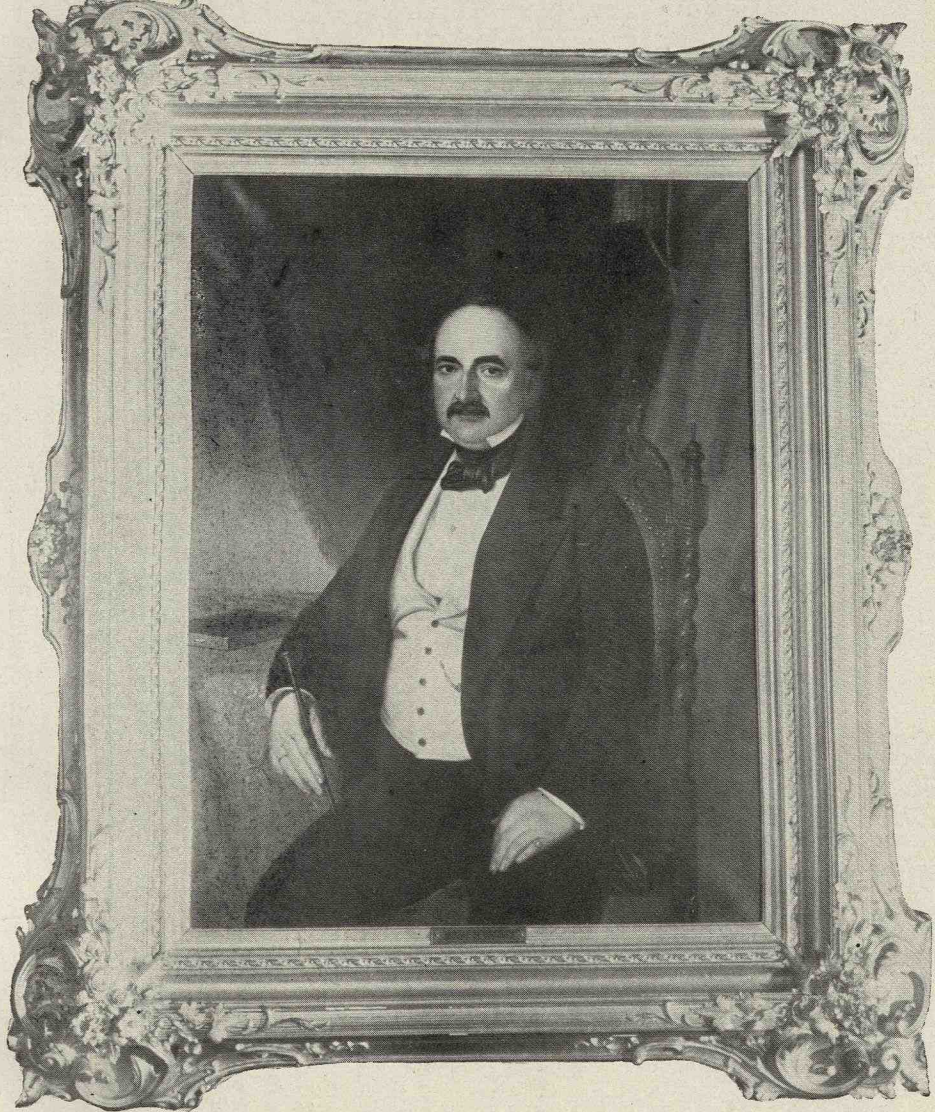
Anul 1858 a fost un an rău pentru Rudolf Orghidan. El, care cheltuise o mare parte din averea sa pentru opere de binefacere, a avut în acel an o pierdere bănească foarte mare din cauza crizei puternice care se abătuse asupra Transilvaniei. Atunci, văzând că nu mai poate duce la Brașov aceeași viață ca mai înainte, se hotărî să lichideze toate afacerile și veni să se stabilească în București la cei doi copii ai săi Constantin și Radu Orghidan. Aci, a trăit o viață cu totul retrasă și după 4 ani, în 1862, a încetat din viață și a fost înmormântat în curtea bisericii Icoanei din București.

Mulțumit de actele de filantropie și de binefacere pe care le-a făcut în tot timpul vieții sale, el a murit într'o atmosferă de seninătate demnă de cei ce-și fac pe deaîntregul datoria, având un singur regret: acela de a nu fi putut ajuta mai mult.

NICULAE DE WOIKOWITZ

(NICULAE VOICU)

1803 — 1868

NIȚULAE DE WOIKOVITZ

Portret în ulei, dimensiunea 1.16/90 cm. de pictorul austriac Frankerberger (1856),
aflat în galeria de portrete a Camerei de Comerț și Industrie din București.

NICULAE DE WOIKOWITZ

(NICULAE VOICU)

1803—1868

Niculae Voicu, numit mai târziu Woikowitz, s'a născut în București în anul 1803.

Era fiul cojocarului Voicu sin Constantin, mama sa Ecaterina, fiind sora soției marelui negustor lipscan Tudor Hagi Tudorache.

Tatăl său, Voicu sin Constantin, renumit cojocar, a murit foarte tânăr, iar mama sa s'a recăsătorit cu Zamfir, cojocar subțire și negustor statornicit în comerțul bucureștean.

Din această a doua căsătorie, s'a născut încă un băiat, Ilie Zamfir, mai târziu Zamfirescu, frate vitreg cu Niculae Voicu, cu care a crescut, în casa părinților lor, din mahalaua Oțetari, și care a ajuns mare negustor de manufactură în București.

Cum era obiceiul pe atunci, Niculae Voicu a învățat carte cu dascălul bisericei Oțetari.

Dela acesta, Niculae Voicu, învăță să scrie, să citească și să socotească, românește cu litere chirilice și grecește.

După terminarea învățătorei, Niculae Voicu fu luat de unchiul său, Tudor Hagi Tudorache, în prăvălia de lipscănie ce avea în hanul Bisericii Sf. Gheorghe.

Deștept cum era, având o scriere frumoasă și deslușită și punându-se la curent cu afacerile casei, Niculae Voicu, după trecerea a vre-o doi ani, fu însărcinat în special, cu facerea corespondenței cu comercianții din țară, clienți ai firmei.

După câțiva ani, Niculae Voicu, fu trimis de unchiul său, la Viena, la un comisionar, cunoscut al acestuia, cu care lucra de mulți ani, ca să învețe nemțește și să se specializeze în ramura comercială de comisionar.

La Viena, Niculae Voicu își schimbă numele în Woikowitz.

El rămase în acest oraș doi ani, după care se întoarse pentru puțin timp la București ca să-și vadă părinții.

Un tânăr frumos, îmbrăcat în haine scumpe turcești, cum era portul pe acea vreme, având peste antereul de mătase o frumoasă fermenea îmblănită, al cărei guler și margini erau de blană albă, încins cu un brâu de mătase înflorită în mai multe culori, astfel se întorsese Niculae Woikowitz dela Viena. El era obiectul de admirație al tuturor ciracilor casei Hagi Tudorache precum și ai firmelor din vecinătate, cărora le povestea traiul și obiceiurile vieneze, precum și felul în care se făcea acolo comerțul.

El se întoarse după aceea la Viena, unde a mai stat încă patru ani.

Șederea la Viena îi folosise pe deplin.

Pe lângă cultura generală pe care o căpătase în apus, Niculae Woikowitz învățase și meseria și obținuse, dela comisionarul la care lucrase, certificate și recomandațiuni elogioase.

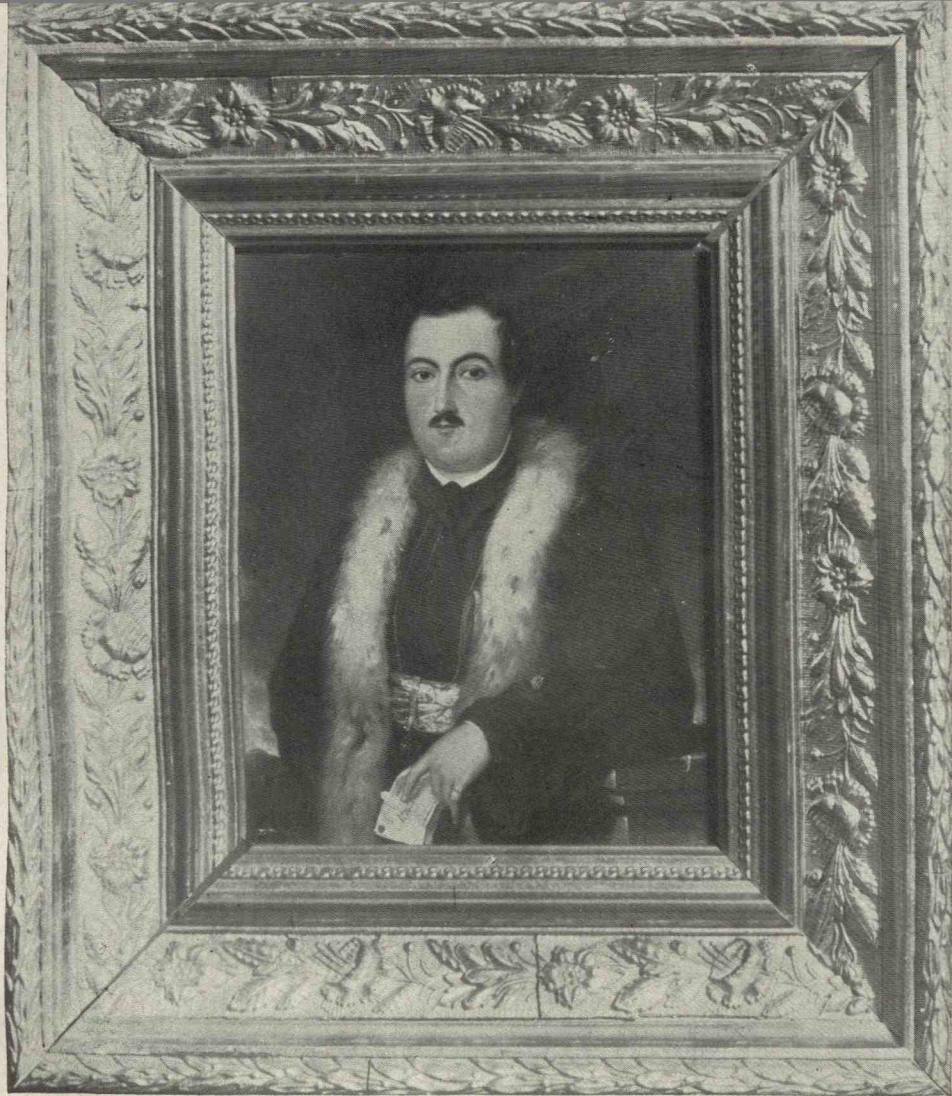
Intors în București, unchiul său îl sfătui să se fixeze în Viena, în locul fostului său patron, care se retrăgea din afaceri.

Această propunere conveni lui Niculae Woikowitz care se obișnuise cu viața și obiceiurile vieneze.

Cu bani economisiți de el, cu o sumă obținută dela părinți și ajutat moralmente și materialmente de firma Hagi Tudorache, care îl angajase comisionar al ei, Niculae Woikowitz se instalează definitiv în capitala Austriei, deschizând o mare casă de comision, sub firma „Niculae Woikowitz“. Fostul său patron, apreciindu-i meritele, îi dăde cele mai bune recomandațiuni către diferite firme comerciale din Austria, Germania, Franța și Anglia, firme cu care acesta lucrase timp de mai bine de 50 ani.

Intreprinderea lui Niculae Woikowitz deveni astfel, dintru început, cea mai importantă casă de comision din Viena, cu care lucra întreaga negustorie din țările românești.

Negustorii români, când plecau în străinătate, se opreau întotdeauna „la cantorul domnului Niculăiță“ cum îi ziceau ei. Niculae Woikowitz le era îndrumător și sfătuitor în afaceri; el le indica firmele serioase, dela care puteau să cumpere mărfuri, sau fabricile la care urmau să comande, ce le era de trebuință, el era garanția solvabilității pentru fiecare din ei, reco-

* NICULAE VOICU

Portret în ulei pe placă de stejar, dimensiunea 18/22 cm., de un pictor necunoscut,
aflat în posesiunea domnului Nic. I. Zamfirescu.

mandația sa fiind suficientă pentru a asigura tratative lesnicioase în obținerea creditelor.

La Woikowitz erau dese conciliabule asupra nevoilor comerțului românesc, asupra politicei urmate în țară, mai cu seamă în epoca de preparare a evenimentelor dela 1848.

Prieten cu domnitorul Alex. Ghica, Woikowitz știa tot ce se petrece în țară și, mai ales, ce se pregătește. Cei ce se întorceau dela Viena aduceau cu ei, pe lângă sfaturile luminoase ale lui Niculae Woikowitz, și fondurile necesare mișcărilor naționaliste.

În birourile lui, s'a desfășurat o intensă activitate comercială și s'a dat cele mai bune și sigure informațiuni asupra țării noastre atât cercurilor interesate din Viena, cât și din toate capitalele țărilor cu care negustorii români făceau comerțul lor. Toate informațiunile asupra recoltei noastre, informațiuni care se publicau în jurnalele din Viena, porneau din birourile lui Woikowitz.

Tot în birourile lui Woikowitz dela Viena, se puse la cale înființarea Capelei dela Lipsca, care devenise necesară în urma marelui scandal făcut de negustorii greci în anul 1857, când românii care, deși subvenționau de mult Capela grecească de acolo cu mari sume de bani, au fost împiedecați de a pomeni la slujba religioasă numele Domnitorului și al Mitropoliților țării.

Woikowitz a fost printre cei dintâi care a subscriș 500 taleri în acest scop, iar negustorii români, la întoarcerea lor dela taxidul de toamnă din Lipsca, l'au rugat ca, împreună cu arhimandritul Ghenadie Țeposu să aducă la îndeplinire această hotărâre a lor, ei, obligându-se a strânge banii trebuincioși din țară.

După trecerea de 25 ani firma Woikowitz fiind una din cele mai bine notate de pe piața vieneză, iar șeful ei, Niculae Woikowitz, fiind cunoscut tuturor, prin actele de binefacere ce făcea, căci nu era operă de ajutor la care el să nu fi luat parte, Primăria Vienei depe atunci, îl declară cetățean de onoare al orașului, iar Guvernul îi acordă distincțiunea de a adăuga, la numele său, particula „von“ (de) astfel că, de atunci, iscălea Nicolae de Woikowitz.

În anul 1859, când Woikowitz a trimes fratelui său procura de mai jos, scrisă în întregime de mâna lui, negustorii din țară îi datorau 1.600.000 lei

cifra care adăugată la sumele care îi fusese plătite în acel an precum și la cele ce rezultau din afacerile lui cu negustorii din Transilvania și Viena, arată suficient importanța casei, pe care el o conducea la Viena.

Iată acum *Vechilet*-ul¹⁾ (procura):

„Prin care subț iscălitu orânduescu Vechil²⁾ din partemi cu deplină putere pe Dumnealui fratele meu Ilie Zamfirescu din Orașul București, spre a fi cunoscut de obște la toate stanțele Judecătorești pentru veri ce pricini atât cu binalele ce am acolo, precum și cu creditele de orice fire și de ori ce sume de bani ce am a lua dela mai mulți, prin acte, prin giruri prin..... prin corespondență și altele, cu un cuvânt de tot ce se atinge de numele și interesul meu, este cum zic cu desăvârșire împuternicit acum vechil, a numi vechil în locul său, sau singur a urma ver ce în numele meu. A primi asigurări prin depuneri de amaneturi formale și a iscăli fiind primit de mine veri ce urmare a Dumniealui.

Drept acia spre a fi cunoscut și crezut la toate stanțele din țara românească, am rugat pe onoratul K. K. prea Înalt Minister de Comerț de au adevărit a mea firească iscălitură“.

Viena 2/14 Martie 1859.

Nicolay de Woikowitz

Insurându-se cu o tânără austriacă din Boemia, numită Iosefina Nikitz, trăiră în cea mai perfectă armonie, ani îndelungați, iar la moartea sa, neavând copii, îi lăasă întreaga avere, din care, ea împărțăși cu 10.000 galbeni pe sora bărbatului ei, Marița Dobrovici și cu 20.000 galbeni pe fiii cumnatului ei, Ilie Zamfirescu, iar la moartea ei, întreaga și colosala avere ce avea dela Woikowitz trecu la nepotul ei, Nicolae Nikitz, care crescuse în casa lor, ca un fiu, fără să fi fost adoptat. Acest Nicolae Nikitz care învățase să scrie, să citească și să vorbească perfect românește a condus câțiva ani până la liquidarea afacerilor Casa de Comision a lui Woikowitz, moștenită de Iosefina soția sa. În tot acest timp el a urmat pilda unchiului său, interesându-se de starea lucrurilor din țară și întreținând corespondența în românește cu rudele și prietenii lui Woikowitz din București.

Nicolae de Woikowitz a condus firma fondată de el timp de aproape

¹⁾ Vechilet (mandat. procură).

²⁾ Vechil (mandatar).

Potir în argint, dăruit, în anul 1858, de Nicolae de Woikowitz,
bisericii Oțetari, din București.

JOSEFINA DE WOIKOWITZ

Portret în ulei, dimensiunea 1,16/90 cm. de pictorul austriac Frankenberger (1856), aflat în galeria de portrete a Camerei de Comerț și Industrie din București.

40 de ani și în anul 1868, încetând din viață, a fost înmormântat în Cimitirul San Marc ¹⁾ din Viena.

Inmormântarea s'a făcut în mijlocul unei afluențe considerabile de notabili ai comerțului și finanței vieneze și astfel băiatul obscur și necunoscut care măturase, la începutul carierii, prăvălia negustorului Tudor Hagi Tudorache, — cum de altfel au început mai toți vechii negustori, — ajutat numai de inteligența lui deosebită și de munca lui stăruitoare, și-a isprăvit viața în apoteoza strălucită a unei complete recunoașteri a meritelor lui de negustor cinstit, în capitala unei țări care de mult conta în civilizația europeană.

Ca particularități mai însemnate ale vieții lui, trebuiesc fixate următoarele: Originar din București, mahalaua Oțetarilor, Woikowitz păstra o dragoste profundă Bisericei, unde fusese botezat și unde mersese fiind copil, împreună cu părinții săi, iar ajuns mare negustor, aflând dela fratele său, Ilie Zamfirescu, că biserica s'a ruinat și că are nevoie de reparațiuni mari, se hotărî ca, împreună cu acesta și cu verii săi, frații Hagi Tudorache, să o repare, refăcând-o aproape din nou.

Pe lângă partea însemnată ce luă la această cheltuială, el personal, mai dăruî bisericei două sfeșnice împărătești grele de peste 200 kilograme, înalte de aproape doi metri, din cel mai fin bronz, lucrare artistică, pe care stă scrisă și astăzi în litere chirilice următoarea inscripție: „Aceste sfeșnice s'au făcut cu osârdia și cheltuiala Dumnealor Niculae Woikowitz și Iosefina, soția sa, 1845 Februarie 1“.

În timpul ocupațiunei germane din anul 1917, aceste sfeșnice au făcut admirațiunea celor ce fuseseră delegați să ridice bronzurile din biserici, pentru a fi trimise la topire în Germania, dar față de stăruința câtorva enoriași și în special a d-lui Nicu Zamfirescu ²⁾, nepot al lui Woikowitz, care s'a opus a le ridica, pe motivul că fiind obiecte de artă, ele nu pot fi ridicate, decât cu un ordin expres, dar mai ales întrebuintând alte mijloace mai convingătoare, au reușit a le sustrage acestei răpiri, comisiunea mulțumindu-se a ridica numai clopotele bisericei.

¹⁾ Cimitirul San Marc din Viena a fost ulterior desființat, în locul lui construindu-se o piață. Osemintele și monumentul lui Niculae de Woikowitz au fost transportate la Central-Friedhof din Viena.

²⁾ Niculae I. Zamfirescu consilier onorific al Inaltei Curți de Casație și Justiție.

Tot în biserica Oțetari se mai află un mare și frumos potir de argint, lucrat artistic și pe care de asemenea stă scris cu litere chirilice numele lui Woikowitz și al soției sale Iosefina și anul 1858¹⁾.

În timpul mișcării naționaliste din 1848, Niculae Woikowitz a subvenționat-o cu sume importante trimise fratelui său Ilie Zamfirescu, spre a le transmite lui Vasile Dancovici, negustor și văr cu ei.

Negustorul Vasile Dancovici a jucat un rol important în această mișcare, fiind chiar închis la Brașov, de unde, mai târziu, a fost liberat prin intervențiunea oamenilor politici, care făcuseră parte din această mișcare. Înainte de 1845, nu exista la Viena o biserică sau Capelă ortodoxă română; Woikowitz, după ce se însură își făcea rugăciunile, Dumineca și sărbătorile, în biserica Sf. Ștefan, împreună cu soția sa Iosefina, care era catolică. Cum însă el ținea de ritul ortodox, a contribuit cu alți negustori români, ce veneau să facă taxidul la Viena, la tipărirea unei cărți de rugăciune, scrisă jumătate în grecește și jumătate în nemțește, în care era trecută în grecește toată slujba duminecală ortodoxă, astfel că, în biserică el citea ce se spune la leturghia noastră ortodoxă. Un exemplar din această carte bogat legată în catifea neagră și cu ornamente în argint, se află în posesia familiei Zamfirescu.

Tot timpul cât a trăit mama sa, Niculae Woikowitz îi trimitea de Sf. Nicolae o însemnată sumă de bani, ca să facă pomană familiilor sărace din mahalaua unde el a copilărit și astfel, familiile nevoiașe din mahala, știau că de Sf. Nicolae vor primi ajutor de la „domnul Niculăiță dela Viena“.

În anul 1861, venind în București și aflând că o bună prietenă a răposatei sale mame, Marița Sârboaică, văduvă și cu o casă de copii, rămăsese săracă, îi cumpără și dăruie o casă cu trei odăi și tindă, în strada numită azi Buciumului, mahalaua Oborului, spre veșnica pomenire a maicei lui.

Woikowitz a fost bun prieten cu domnitorul Alex. Ghica al cărui corespondent era. După întoarcerea lui Ghica în țară, acesta fiind numit în 1856, Caimacan, Woikowitz, când venea în București, vizita totdeauna pe Domnitor.

Intr'una din aceste vizite, Ghica îi comunică hotărârea ce a luat de a

¹⁾ Tot Woikowitz trimisese cu mulți ani înainte, un potir mic de argint cu discul lui pe care asemenea este gravat numele lui și anul 1841.

Dumbrava Ardeeleni

Subscripția înaintea ai Comitetului înaintea
unuiora Dumbrava Ardeeleni. Istoria Românilor
aș scrie aș face în acestă ha. sântimentul
Dumbrava Ardeeleni în la pege sa sântimep
a te scrie ha așta impăcarea. sântimentul
sântimentul așta sântimep sântimep
sântimep în la sântimep, aș sântimep
sântimep de a sântimep a sântimep la
sântimep sântimep, ha sântimep sântimep
ha sântimep a sântimep.

Așta sântimep de sântimep sântimep
sântimep sântimep, sântimep sântimep de sântimep, sântimep
sântimep sântimep sântimep sântimep sântimep
sântimep sântimep sântimep sântimep sântimep

H. W. sântimep
S. S. sântimep sântimep sântimep sântimep
S. S. sântimep sântimep sântimep sântimep
S. S. sântimep sântimep sântimep sântimep
S. S. sântimep sântimep sântimep sântimep
S. S. sântimep sântimep sântimep sântimep
S. S. sântimep sântimep sântimep sântimep
S. S. sântimep sântimep sântimep sântimep

Schizita

Cazareala din Bucuresti, 1859. Amplasat de catre...

Avand ca se stie ca in urma cu cativa ani s-a dat un decret prin care s-a anulat toate actele de proprietate emise de catre autoritatea romana in timpul domniei lui Carol I. In urma acestui decret s-a anulat si actul de proprietate emisa de catre autoritatea romana in anul 1859, in urma caruia s-a acordat proprietatea asupra terenului din cauza...

Prin urmare, s-a anulat si actul de proprietate emisa de catre autoritatea romana in anul 1859, in urma caruia s-a acordat proprietatea asupra terenului din cauza...

Nicolaie de Woikowitz

Prin...
Romana...

67 5043...

Procura dată de Niculae de Woikowitz fratelui său Ilie Zamfirescu (1859).

încredința portofoliul controlului unui negustor și îl întreabă dacă fratele său ar primi această însărcinare.

Woikowitz se sfătui cu fratele lui și Ilie Zamfirescu îl rugă să recomande mai bine pe vărul lor, Gh. Hagi Tudorache ca unul ce era diplomat al Școalei de comerț din Lipsca; acesta fu numit ministru al Controlului, dar G. Hagi Tudorache nu a putut sta decât puțină vreme ca ministru.

În acest timp, a primit o adresă iscălită de cei mai însemnați oameni ai țării, prin care îi cerea ca să sprijine publicarea unor documente relative la Istoria Românilor printr'o contribuțiune a lui și a principalilor negustori. Lista de subscripțiune a fost acoperită cu semnăturile a tot ce comerțul avea mai însemnat pe atunci; iată acea adresă:

Domnule Ministru,

„Subscrișii membri ai Comitetului pentru publicarea documentelor Istoriei Românilor au onoare a face un apel la sentimentele Domniei voastre patriotice și vă roagă a primi a vă asoția la această întreprindere națională, contribuind atât înșivă pentru numărul de exemplare ce veți bine chibzui, cât și primind însărcinarea de a face ca să concureze, la aceasta, toți aceia, ce cu drept cuvânt figurează ca capi ai comerțului.

Așteptând plini de încredere, rezultatul acestei propuneri, care condusă de Dv., nu poate fi decât favorabilă, vă alăturăm atât prospectul acestei întreprinderi cât și o listă de subscripție“.

E. Kretzulescu, I. E. Florescu, B. Belu, Paapa, Gr. Filipescu, S. Fălcoianu, I. Bălăceanu, St. D. Greceanu, G. Crețianu, E. Predescu, Gr. Ghica.

D-lui G. H. Tudorache, Controlorul Statului.

Când Domnitorul Ghica a părăsit țara, în anul 1842, și nu s'a mai înapoiat decât în 1856, s'a stabilit la Viena unde era vizitat dese ori de Woikowitz; cu ocaziunea unui voiaj ce Woikowitz făcu în țară, în acel timp, se

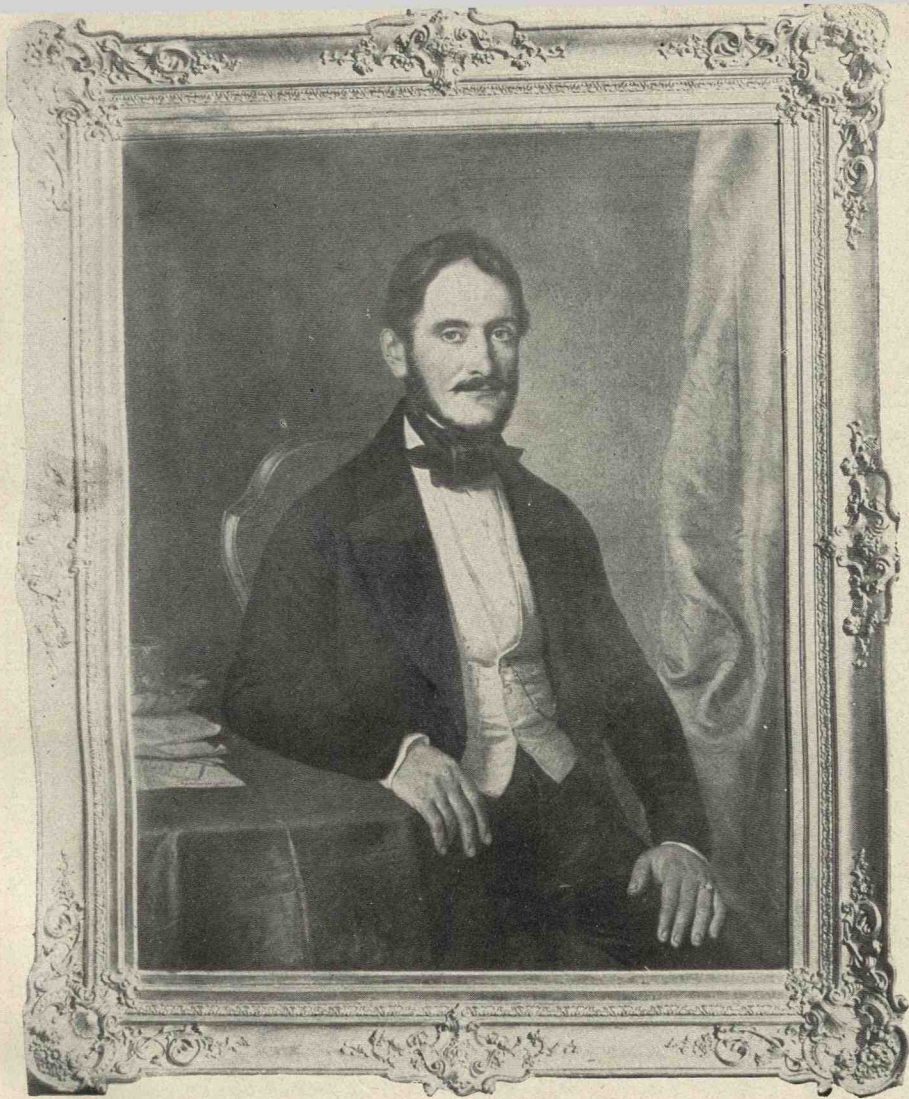
duse într'o zi la moșia Pașcani, a fostului Domnitor, — cunoscută Bucureștenilor ca având cea mai frumoasă grădină, îngrijită de un grădinar francez — și voind a face o mică bucurie celui ce stătea departe de țară, luă o lămâiță frumoasă din seră, o puse într'un ghiveciu cu pământ din al moșiei și o duse lui Ghica la Viena, zicându-i: Măria-Ta, ți-am adus din pământul țarei Măriei Tale.

Induișat peste măsură de această deosebită atenție, Domnul îmbrățișă călduros pe Woikowitz, mulțumindu-i pentru frumoasa inspirație avută, de a-i face această plăcere sufletească.

ILIE ZAMFIRESCU

(ILIE ZAMFIR)

1810 — 1862

ILIE ZAMFIRESCU

Portret în ulei dim. 1/0,82 m., executat de pictorul austriac Frankenberger, aflat în posesia d-lui Constantin C. Zamfirescu.

ILIE ZAMFIRESCU

(ILIE ZAMFIR)

1810 - 1862

Ilie Zamfirescu a fost fiul lui Zamfir sin Constandin, cunoscutul cojocar subțire din piața Bucureștiului și al Catriniței (Ecaterinei), sora soției marelui comerciant lipscan Tudor Hagi Tudorache. Mama sa fusese mai înainte, măritată cu Voicu Constandin, cojocar subțire, mort de tânăr, dela care a avut un fiu cu numele Niculae.

Ambii frați vitregi, Ilie și Niculae, au locuit cu părinții lor în mahalaua Oțetarului (ulița Teilor), unde până astăzi, mai trăesc din urmașii lor.

Dânșii fură puși să învețe carte la dascălul bisericei Oțetari, căci pe atunci aceștia fiind mai citiți făceau adeseori pe învățătorii, așa că, după ce Ilie se obicinui a ceti, a scrie și a socoti, atât în românește cu litere chirilice, cât și în grecește, fu pus, cum se zicea pe atunci, la „Psaltichie“ și când parveni a ști toată cartea, dascălul îl declară „vrednic în ale cărței“ iar după obicei, fu pus pe un scaun și dus de ceilalți băeți din școală, acasă la părinți. Când intrară în curte, eșiră de-l primiră părinții, care îl îmbrățișară și cinstiră pe colegii ce îl aduse, cu dulceață, cu câte o basma și câteva firfirici, iar dascălului îi dete o frumoasă fermenea împlănită cu jder.

Ambii frați, Niculae și Ilie, fură luați ca ciraci de unchiul lor, Tudor Hagi Tudorache, alături de fiii săi, în prăvălia ce avea în hanul Sft. Gheorghe, cunoscută ca prima și cea mai însemnată firmă comercială din toată țara românească. După câțiva ani de practică, Niculae Voicu fu trimis la Viena, la un comisionar al Casei Hagi Tudorache, ca să învețe nemțește, iar Ilie, după mai mulți ani, trecu ca tovarăș cu fiii bătrânului Tudor Hagi Tudorache, însă cu drept pentru el, ca numele să figureze chiar în firmă, deci firma fu: „Ilie și Hagi Tudorache & Co.“ și în acest fel îl și găsim iscălit în diverse acte comerciale ale casei, după cum se poate vedea din actul de

răfuială dintre marele comerciant de manufactură Scarlat Drăgoescu ¹⁾ și toptangiii negustori bucureșteni de pe vremuri, act pe care îl publicăm în întregime pentru că pe el se află iscăliturile acestora:

„Noi mai jos iscăliți încredințăm prin înscrisul nostru ce îl dăm la mâna Dumnealui Kir Scarlat Drăgoescu, că pentru suma de bani ce avem să luăm dela Dumnealui, după zapise și catastihe, socoteli vechi și noi, astăzi socotindu-ne pentru toate daraverile comerțului nostru, urmat cu Dumnealui, cu a noastră mulțumire, după învoiala ce am făcut, ne-am primit banii fiecare pentru suma ce am avut să luăm dela Dumnealui, dându-i și zapisele cele vechi și noi, ecsoflisite și pentru drept temeiul că ne-am desfăcut până astăzi, orice zapise vechi și noi ce vor fi după vreme la noi sub a D-sale iscălitură sau a firmei tovarășilor dumnealui, să rămână ca o hârtie albă și neținută în seamă, precum și la catastihe, ivindu-se ori și care vor fi acuma ca ecsoflisite.

Fiindcă am dat jalbă la Camera Institutului Trib. Comercial din București încă dela 23 Martie 1845 pentru care s'a și urmat facerea catagrafiei daraverii comerțului d-sale, precum și din partea d-lui Kir Scarlat (Drăgoescu) s'au dat iar jalbă cinstitului Tribunal, și după urmările ce ni s'au făcut aproape în preajmă cu d-lui, și neînfrățindu-ne până acum cu mulțumirea noastră și a d-lui, ne-am învoit pentru toate și întru toate, precum mai sus se arată, rămânând ecsoflisiți, pentru care dând și jalbă cinstitului Tribunal ca să închiză data pricinei deschisă între noi, precum și a declarației, rămânând dumnealui în felul comerțului d-sale și pentru de a avea și putere de a-și avea temei în tot locul și stăpânire acest înscris, am rugat pe cinstitul Tribunal de l'a adevărit și spre încredințare am iscălit înșine“.

1845 Aprilie 20

ILIE și HAGI TUDORACHE tovarăși

Nicolae și Alexandru Kirilof
Vasile Dancovici
Constantin Hagi Panteli
Gheorghe A. Solacoglu
Anghel Hagi Panteli
G. și S. Popa Teodoracki
Gheorghe Plohale

Demetrios D. Culoglu
Karabet Sefer
Hagi Kiriac și tovarășii
D. Solacoglu și N. Vasiliade
Frații Aron H. Elias
Hagi Ohanes Hagi Garabetian
Iehuda B. Manoach
L. Theiler & Söhne

¹⁾ Scarlat Drăgoescu s'a născut în anul 1787 și a murit în anul 1867 el a avut copii, dar care n'a urmat comerțul tatălui lor. Cumnatul lui Scarlat Drăgoescu, anume Dumitru Dincă a avut prăvălie și făcea mare comerț de marchitanie, pe o parte din locul unde astăzi se află Piața Sf. Anton.

CATRINIȚA (ECATERINA) ZAMFIRESCU

Mama negustorilor N. Woikowitz și I. Zamfirescu, portret în ulei, dim. 1/0,82 m., executat de pictorul austriac Frankenberger, aflat în posesia d-lui Nicolae I. Zamfirescu.

Comerțul continua sub aceasta firmă până în anul 1846 când bătrânul Tudor H. Tudorache¹⁾ se retrase, făcând cunoscut aceasta printr'o circulară în limba grecească. Tot atunci firma fu schimbată, scoțându-se numele lui Ilie și rămânând Hagi Tudorache & Co., cu dreptul pentru Ilie Zamfirescu de a iscăli împreună cu Costache H. Tudorache firma, după cum se poate vedea din publicațiunea de mai jos:

București, 1846.

Stimate Domn,

Prin prezenta scrisoare închisă am onoare să vă fac cunoscut, că firma magazinului meu comercial, care a funcționat până acum:

Ilie, Hagi Tudorache & Comp.

Constantin Hagi Tudorache & Co.

are să înceteze de a mai funcționa și în locul ei, are să funcționeze următoarea:

Hagi Tudorache & Comp.,

sub conducerea fiului meu Constantin și nepotului meu D-1 Ilie Zamfirescu cari rămân definitiv tovarăși, vor semna ca mai jos. Deci mulțumindu-vă pentru încrederea ce mi-ați acordat și pentru preferința Dvs., sunteți rugat, de aci înainte, să acordați celor de mai sus, tot aceiași prietenească încredere și preferință, care vor depune toată silința și bunăvoință pentru a vă satisface cinstitele porunci ale Dvs., și să luați notă de semnăturile dumnealor, dându-le numai încrederea care o merită.

Iar eu, mă subscriu cu conștiință plină de iubire și devotament.

Servitorul Domniei-Voastre

HAGI TUDORACHE¹⁾

După un timp de aproape 8 ani, urmând ca Ilie Zamfirescu să se așeze comerciant pe cont propriu, Casa face cunoscut prin următoarea circulară din 18 August 1853 retragerea lui cu bună înțelegere din firmă:

¹⁾ Tudor Hagi Tudorache a murit în anul 1848.

„Cu prezenta noastră circulară, avem onoare a vă arăta că din compania casei noastre existentă de un lung șir de ani sub firma „Hagi Tudorache & Comp.“ eșind acum prietenește Dumnealui vărul nostru D-l Ilie Zamfirescu, acest negoț se va continua de noi, subsemnații frați, împreună cu fratele nostru Mihai Hagi Tudorache, sub firma: Hagi Tudorache & Comp.

Exprimând dar a noastră sinceră recunoștință pentru prețioasa-vă încredere, cu care, până acum, ne-ați onorat, ne rugăm pentru continuarea aceleia, care noi totdeauna ne vom sili a o justifica“.

GHEORGHE HAGI TUDORACHE

IANCU HAGI TUDORACHE

MIHAIL HAGI TUDORACHE

Ilie Zamfirescu se instalează pe cont propriu angrosist de manufactură, cu un capital ¹⁾ apreciabil pentru acel timp (740.000 lei), capital strâns din munca lui în casa Hagi Tudorache, la care părinții adăogase o sumă destul de însemnată, ei fiind din oamenii avuți, din mahalaua Oțetari.

Prima prăvălie a lui Zamfirescu a fost în ulița Colței, în proprietatea lui Preda Fieraru. Apoi se mută în aceeași uliță, în casele lui Hagi Stoica și mai pe urmă, s'a mutat definitiv în colțul hanului Hilel, peste drum de biserica Sft. Gheorghe, unde a rămas până la liquidarea definitivă.

Dânsul luă ca tovarăși pe Costache Paulescu și Ghiță Georgescu, amândoi cunoscuți de el ca foști ciraci în casa H. Tudorache și cu capitalurile ce ei aduseseră, deveniră asociați la parte proporțional cu sumele depuse și astfel firma Ilie Zamfirescu & Co., deveni în curând una din însemnatele firme ale comerțului bucureștean, prin calitatea mărfurilor care erau aduse de la cele mai bune case din străinătate și prin prețurile efitine cu care le vindea. Cumpărarea mărfurilor sau taxidurile firmei se făceau obișnuit de Ilie Zamfirescu personal, iar când dânsul era împiedicat, se făcea numai de tovarășul Costache Paulescu.

Mărfurile cele mai fine erau cumpărate dela cele mai importante case

¹⁾ Capitalul firmei I. Zamfirescu & Comp. a fost:

Lei 633.000	aduși de	Ilie Zamfirescu
„ 51.000	„ „	Costache Paulescu
„ 56.000	„ „	Ghiță Georgescu
Total Lei 740.000		

Ἐντιμὸν Κύριον

Διὰ τοῦ παρόντος ἔγκυλλον γράμματος λαμβάνω τὴν τιμὴν τὰ ὅσα γνωστοποιήσω,
ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε διατρέξις τοῦ ἐμπορικοῦ μου καταστήματος ἐπισημαία

~~ἩΛΙΑΣ Χ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ~~ καὶ ΣΥΝΦ.

~~ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Χ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ~~ καὶ ΣΥΝΦ.

θέλει παύσει ἀπὸ τοῦ τὰ διατρέχει πλέον, καὶ ἀπὸ αὐτῆς θέλει ἐξεκολληθῆναι ἢ ἐπισημῆ

X. ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ καὶ ~~ΣΥΝΦ.~~

ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ νιοῦ μου ~~Κωνσταντίνου~~ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἀφῆκεν ἕλκον
~~Ζωηροῦ~~ οἷτινες ὡς ἐλλείω σύντροφοι ἔβλουν ὑπογράφεω ὡς κατωτέρω.

Ἐγγιστιῶν σας σὺν διὰ τὴν μέχρι τοῦδε χωρισθεῖσάν μοι ἐμπιστοσύνην καὶ
προτιμήσιν σας, παρακαλεῖσθε καὶ τοὺ λοιποὺ τὰ ἀξιώσασθε τῆς ἰδίας σας φιλικῆς ἐμπιστο-
σύνης καὶ προτιμήσεως τοῦ ἀνωτέρω εἰρημίτου, οἷτινες θέλουσι καταβάλλει πάσαν ἐπι-
μελίαν καὶ προθυμίαν πρὸς ψυχαίτησιν τῶν τιμῶν σας διατεροῦν, καὶ τὰ λάβετε εἰς
σημίωσιν τὰς ὑπογραφὰς αὐτῶν, διδοῦντες μόνον εἰς αὐτὰς τὴν ἀνήκουσαν πίστιν.

Ἐγὼ δὲ ἐπισημαίονμαι μὲ ἀσθμία πλήρης ἐγείρας καὶ ἐπιληψίας

ὁ δοῦλος σας

Ἡλίας Θεοδωράκης

Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Χ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

θέλει ὑπογράφεω.

Κ. Θεοδωράκης ἡ δὲ

Ὁ ἩΛΙΑΣ ΖΑΜΦΕΙΡΕΣΚΟΓ

θέλει ὑπογράφεω.

din străinătate, după indicațiunile lui Nicolae Woikowitz, care după cum știm, avea o importantă casă de comision la Viena. Casa Ilie Zamfirescu & Comp. aducea cantități mari de mătăsuri, catifele, atlasuri, zofuri, lastic, rusel negru și culori între care civit și morico, bariș lat și subțire, zefir de lână, panglici de atlas, postavuri franțuzești, englezești și nemțești, ață de Scoția și tot felul de lucruri, care pe atunci se găseau în magazinele de manufactură, precum și mai multe lucruri de galanterie ¹⁾.

De multe ori negustorii din țară, care lucrau cu casa Zamfirescu, având nevoie de mărfuri ce nu intrau în specialitatea firmei, rugau pe D-l Ilie, cum îl numeau ei, se le aducă specialitățile ce le trebuia.

După aceste însemnări, găsim că aducea pentru clienții casei, negustori din provincie, fesuri roșii bune, fesuri stacojii tari, pantofi de covor, pantofi pestrîți, pantofi de plisa tipăriți; papuci de covor, papuci de plisa, etc.; tot după aceste însemnări credem că el a introdus pentru prima oară, în mare, șoșoni „Cavaleri“ în 1855.

În ajunul anului nou, Costache Paulescu, dar mai de obicei Ghiță Georgescu, cutreerău țara încasând sumele datorate de clienții casei și se întorceau încărcăți de galbeni, lire și napoleoni, care, după ce se numărau în fața celor trei tovarăși de grămăticul Domide, erau așezați în teancuri de câte 50 puse strâns unele lângă altele, apoi pentru o mai bună, deplină și ultimă verificare, trăgeau cu o riglă de fier peste ele spre a se constata dacă teancurile erau egale, de aceeași înălțime și când, din întâmplare, unul părea mai scurt, teancul respectiv se lua în observare, piesă cu piesă, cântărindu-se fiecare pentru a se dovedi dacă vreuna nu era cum se zicea „trasă“.

Strângând avere din tovarășia cu firma Hagi Tudorache, Ilie Zamfirescu se căsătorii, în anul 1848, cu Maria, fiica Pitarului Gheorghe Iconomu, zis Ghioca și a soției sale Smaranda, născută Solacoglu, ai cărei părinți erau oameni bogați și locuiau în proprietatea lor, din mahalaua Batiștei.

În anul 1859, comerțul bucureștean avu de suferit o mare sguduire. În acel an, bancherul Nicolae Hristu ²⁾, care lucra numai cu negustori, care primise în depozit, dela mulți negustori, bani spre păstrare și care luase și giruri dela mulți din ei, dete cel mai mare faliment din acea epocă; suma

¹⁾ După niște însemnări păstrate.

²⁾ Nicolae Hristu era de origine bulgar din Șiștov.

totală a acestui faliment a fost de 8.517.654 lei, sumă colosală pentru acea vreme.

Acest faliment atrase după el o serie de importante firme comerciale, care s'au prăbușit, între altele o firmă, la care atât Woikowitz, cât și fratele său, Ilie Zamfirescu, țineau să nu cadă și în care scop ei au ajutat-o cu bani, cu giruri, cu polițe și garanții de tot felul, dar a fost în zadar tot sacrificiul, rezultatul acestei încercări s'a cifrat cu o pagubă mare atât pentru Woikowitz, cât și pentru Zamfirescu. Woikowitz o suportă cu ușurință, însă ea angajase toată averea particulară a lui Ilie Zamfirescu și acest fapt i-a fost fatal; el, văzând că nu i-a mai rămas decât capitalul din tovărășia cu Paulescu și Georgescu și că va trebui să se restrângă pentru a plăti angajamentele ce-și luase, fu atât de afectat, încât căpătă o congestie cerebrală și în scurt timp muri.

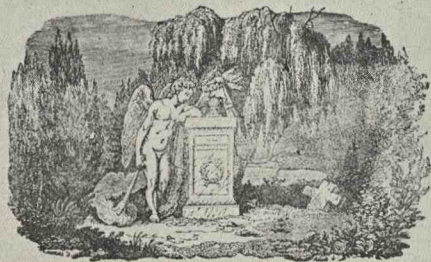
Tovărășia însă nu se resimte cu nimic, căci capitalul dela 741.476 lei, la facerea bilanțului din 1860, se constată că sporise la 859.174 lei.

În anul 1862, Iunie 23, Ilie Zamfirescu a încetat din viață și a fost înmormântat în curtea bisericii Oțetari; la înmormântare au luat parte aproape tot comerțul bucureștean de atunci și mahalagii din mahalaua Oțetari, care fuseseră ajutați de el, l'au plâns ca pe un binefăcător al lor

Ilie Zamfirescu încetând din viață, tovărășia nu se desfăcu și merse înainte, el fiind înlocuit în firmă prin soția sa Cucoana Marița I. Zamfirescu, ca tutoare a minorilor săi copii. Capitalul tovărășiei ajunsese în anul 1863 la 1.119.871 lei. Comerțul continuă o serie de ani până în anul 1873, când sosi în țară fiul defunctului, Constantin Zamfirescu, care absolvise Academia comercială din Viena; atunci se desfăcu și tovărășia, Costache Paulescu și Ghiță Georgescu retrăgându-se, comerțul îl duse mai departe Constantin Zamfirescu, ajutat de omul de credință al casei Anton Theodorescu, până la lichidarea definitivă a acestei întreprinderi, începută de Ilie Zamfirescu și care a durat aproape 40 de ani.

În viața sa particulară, marele comerciant Ilie Zamfirescu era cunoscut ca un om bun, drept, cinstit și cu frica lui Dumnezeu.

Dânsul împreună cu fratele său Woikowitz de la Viena, au refăcut biserica Oțetari care devenise o ruină, fapt la care au contribuit și verii lor, frații H. Tudorache și câțiva mahalagii. Apoi Ilie Zamfirescu a înzestrat

Иакома соије Екaтeрiнa Зaмфiрeаскa дшпрeснъ из фii рьноса-
тъази **Зaмфiр Кoнстандинъ**, пьтршнi де чеa мaи аджакъ махире пeнтр
пiрдeрeа пeрea iбъгaлъ лор сод шi тaтъ, плекат рбaгъ пe дъмпеавoастрi сь вiнe-
воидi a пoфтi мaишe дa 21 a лe кьргъoарeи лънi дa 10 чeасърi eсрoпeнeдi
пeнтръ пeтрeчeрe дa дшортмaнтaрeа рьносагъази, дe дa лoкoицa сa пaлъ дa
Сфaлтa Вiсeрiкъ. Oцeтaрi.

Въкoрeштъ 20 Aпрilиe 1851.

Тiографiа азi I. Кoнaинъ.

Анунțul mortuar al lui Zamfir Constantin (1851, Aprilie 20).

și personal, această biserică cu candel mari de argint cu trei brațe, din care una arde și astăzi la Crucea Domnului, cu cadelnițe, sfite și altele.

A trăit o viață familiară dela care mahalagii luau exemplu și nu lipsea niciodată dela slujbele religioase, duminicile și sărbătorile. Pentru familiile scăpătate din mahala, era o adevărată providență căci, ajutat de bătrânul preot Bobe, care îi dădea însemnări de familiile sărace care meritau a fi ajutate la Paște, la Crăciun și alte sărbători mari, le trimitea coșuri încărcate cu alimente, la care mai adăuga ceva stambă, și până pentru familiile cele mai nevoiașe.

Pe teren cultural, a ajutat publicațiunile scriitorilor români așa că numele lui poate fi găsit tipărit pe multe liste de subscripție ca abonat la publicațiunile ce au apărut pe atunci, publicațiuni care nu se puteau tipări, decât dacă suma subscrisă putea acoperi cheltuelile tipografice.

El a tipărit, cu cheltuiala lui, în anul 1851, Cartea Paharnicului A. Lesviodacs ¹⁾, intitulată „Rugăciuni de umilință și datoriile creștinului când intră în biserică”. Toate exemplarele au fost împărțite gratuit enoriașilor bisericei Oțetari cât și ai celorlalte biserici din împrejurime; un exemplar din această carte se află expus în sala de lectură a Camerei de comerț și industrie din București.

Ilie Zamfirescu a fost membru fondator al Capelei dela Lipsca, care s'a desființat în anul 1881, când fiul său Constantin Zamfirescu s'a dus pe cheltuiala lui la Lipsca și a ridicat toate odoarele bisericei și le-a adus la București. Impreună cu Arhiepiscopul Partenie Clinceanu, care fusese pe vremuri preot al Capelei, au împărțit aceste odoare la diferite biserici mai sărace, oprind pentru biserică Oțetari un mare tablou pictat, în anul 1858, de renumitul pictor dela Lipsca Souschen, tablou care reprezintă pe Sf. Gheorghe ucizând balaurul. Acest tablou fusese dăruit negustorilor români de negustorul german Eduard Oehme, chiar în anul înființării capelei. Tabloul se află și astăzi în biserică Oțetari.

Ilie Zamfirescu a avut mai mulți copii din care mai sunt astăzi în viață d-l Niculae I. Zamfirescu care este consilier onorific al Inaltei Curți de Casație, ajuns în această înaltă situațiune după o viață întregă

¹⁾ Rugăciuni de umilință și datoriile pravoslavnicului creștin când intră în Sf. Biserică, talmăcită din Grecește și din Rusește de Pah. A. G. Lesviodacs. Tipărită acum întâia oară cu cheltuiala neguțatorului din București Ilie Zamfirescu, 1851.

închinată magistraturii. Al doilea fiu este T. Zamfirescu, director al soc. de patronaj.

Terminând biografia lui Ilie Zamfirescu credem că prezintă oarecare interes cel puțin pentru urmașii noștri ca să se știe cam ce citeau vechii noștri negustori, de aceea transcriem aci o parte din cărțile ce s'au găsit la moartea lui. Cea mai mare parte din cărți poartă semnătura lui:

Două evanghelii și epistole de Nifon Bălăcescu.

Istoria Genezei lumii în grecește din anul 1828.

Gramatica grecească de K. W. Cosma din 1845.

O carte de legiuiri grecească din 1831.

Educația mamelor de familie tradusă de pe Aimée Martin, de Negulici 1844.

Revoluția românilor dela Dunăre la anul 1848 de Em. Kinezu.

Geografia sau scrierea pământului tipărită la Buda pe cheltuiala negustorului Nikola Nicolau din Brașov, în anul 1814.

Cronica românilor de Șincai.

Mariana tradusă de P. Teulescu 1853.

Clotilda și Edmond tradusă de Negulici 1846.

Oglinda înțelepciunii de Dr. Piscupescu 1843.

Gonzal de Cordova tradus de Vasiliu 1840.

O colecție din Albina românească.

Obiceiurile israilitenilor și ale creștinilor de Arch. Efrosin Poteka 1845.

Legiuirea Caragea din 1812.

Gramatica română de N. Balașescu, Sibiu, 1848.

Oglinda sănătății și a frumuseții omenești. Mijloace și leacuri de ocrotirea și îndreptarea stricăciunilor de Ștefan Vasile Piscupescu, doctorul Politiei Bucureștilor, Tipografia dela Cișmea, București, 1829.

Ghiuilom Tel sau Elveția slobodă din Florian tradusă de Grigorie Ne-grea, Buzău, în Tipografia Sf. Episcopii, anul 1839, Ianuarie 25.

NICOLAE HAGI STOICA

1818 — 1900

HAGI VASILE FRIGATOR

Portret în ulei dim. 81/65 cm., de un pictor necunoscut, aflat în galeria de portrete
a Camerei de Comerț și Industrie din București.

HAGI VASILE FRIGATOR

(VASILE FRIGĂTOR)

(1813—1887)

Vasile Frigator s'a născut în Braşov, suburbia Scheiu. Până la etatea de doisprezece ani, a stat cu părinţii lui, care erau români, de rit ortodox. În Scheiu el învăţă cu parohul bisericeii, să citească, să scrie şi să socotească. Lui Vasile Frigator, de mic copil, îi plăcea să colinde munţii şi să asculte poveştile ciobanilor. Ajuns la vârsta de 12 ani, cum era vioi şi foarte inteligent, părinţii lui se gândiră a-l face negustor.

În familie, se afla o rudă, care fusese de mai multe ori în ţară şi care cunoştea pe un negustor din Galaţi, la care hotărâră să-l trimeată ca băiat în prăvălie. Vasile Frigator fu incredinţat unui baci care se scobora cu oile lui spre Dobrogea. Bucuria lui fu mare; el împărtaşii viaţa plină de osteneală şi peripeţii a ciobanilor, timp de mai multe săptămâni, până ajunse la Galaţi.

La Galaţi el se prezintă lui Hagi Teodor Braşoveanu în sarică şi opinci, iar când acesta citi scrisoarea de recomandare care i-o dăduse unchiul lui şi când află din ea că ştie să scrie, să cetească şi să socotească, deşi aproape copil (nu avea decât 12 ani), îl opri ca băiat în prăvălie.

La Hagi Teodor Braşoveanu el a stat mai mulţi ani. Acolo, văzând respectul de care se bucura jupânul lui, care fusese la Erusalim şi care era hagi, îşi făcu planul ca să se ducă şi el la Erusalim. Economisind din modesta simbric ce avea, el strânse o sumă de bani, care după părerea lui, i-ar fi fost îndestulătoare ca să poată face această călătorie; tot căutând el, mai găsi tovarăşi pentru acest drum greu şi atunci, el se amestecă cu ei printre ceata de pelerini care, cu credinţa în Dumnezeu, plecau să se închine la locurile sfinte.

Mulţumit că Dumnezeu i-a ajutat să se închine la Sfântul Mormânt, el se întoarse în Galaţi cu titlul de Hagi, fiind mândru de titlul lui, nu se mai băgă la alt stăpân şi cu puţinii bani ce-i mai rămăsese, el începu un mic negoţ cu peşte sărat.

Iar după ce strânse un mic capital, întinse acest negoț, adăugându-i un depozit de piei și lână, la care asocia pe fratele său Nicolae. Din acest depozit el face un negoț de troc căci pieile și lâna o trimitea negustorilor din Brașov în schimbul mărfurilor de brașovenie pe care apoi le vindea negustorilor detașiști din Galați. Cu timpul, acest schimb de mărfuri deveni foarte important, astfel că în anul 1846, fu îndemnat să deschidă o prăvălie pe str. Brașovăniei, iar după puțin timp își clădi un local propriu, o prăvălie mare cu arcade, iar la etaj casa de locuit, căci acum micul negoț început cu mijloace atât de modeste, se transformă într'un mare comerț de engros. Totuși el nu părăsi nici comerțul de piei și pește care formase obiectul primului său negoț.

Faima lui de negustor priceput și cinstit îi aduse mulți bani și atunci el se hotărî să-și statornicească o familie și astfel în anul 1855 se căsători la Săcele (Șapte Sate) cu Maria, o fată de o frumusețe rară, fiica lui Petre Manole Spânul, gospodar bogat de acolo, care deși nu era decât un țăran înstărit, totuși a trimis pe cei doi fii ai săi la studii înalte în Belgia, de unde au venit cu diplomă de ingineri.

Credem interesant a da publicității foaia de zestre a Mariei la căsătoria ei cu Hagi Vasile Frigator.

FOIE DE ZESTRE

Despre cele ce dăruim în numele sfintei Treimi fiicei noastre Maria vrând a păși la taina sf. căsătorii cu Domnul Hagi Vasile Frigator și anume:

1. In bani gata	fiorini	25.000
2. Hainile și albiturile toate cele trebuincioase	„	4.000
3. Argintăria pentru masă un serviciu de 12 pers.	„	} 900
sfesnice Candela Icoană	„	
4. Două brațetele cu diamante	„	600
5. Un Coliet de Briant	„	700
6. 1 pereche Cercei cu briant	„	400
7. Șease Inele cu diamant și briant	„	700
8. 1 Trăsură cu doi cai și hamuri	„	1.500
9. 8 șiruri margaritar	„	200
10. 1 garnitură mobilă pentru salon	„	500
		<hr/> 34.500

Фіскал Зестре!

Дорого даю и дамим и мислел протъ бжовии Марии іерме
пастырє Маріа Справдє а неми аи Става сфинтосе кісаріа
ка Дотнаа Хадє Васла сфрисатаріє мї аарне

Обектнос на банє		м. год
		№
1	Іа мнє Татна	25000
2	Занлис мї алатуриє стата ретъ прєставителє	4000
3	Архїепископосъ наса ен Сербїа д 12 Персонає Српїчєстє Канцїла мї Става	900
4	2 Іудїїєстє Кє Браїмантє	600
5	1 Конїстє Кє Браїмантє	700
6	1 Пудїчє Іерме Кє Браїмантє	400
7	1 Иїає Кє Браїмантє мї Браїмантє	700
8	1 Страсна Кє Доє Кїи мї Хамурї	1500
9	8 Мїстє Марсарїєтї	200
10	1 Тарїтїєтїє Монєа е. Савон	500
		34500

Скоєт тоєстє кь аїне Кє салтєст Парїтїєстє ає фєраде
їма Кє Сатарїєстє ає єн аїне мї аїнєтє мї аїне мї
аїне мїкїдеє ієкаїєстє аїєстє Карїєдї Доїа
аїєстє мї Парїтїєстє Кєстє мї мїкїдеє Доїа мїкїдеє

Іеремїє Верєчє Селєїнє на 11 фебруарїе 1857
~~мїстє~~
 Іоханн Крістоф Мєїєр Пєтєр Іоан Мєїєр
 Сїхард Шарлєз маршє Сєана Пєтєр Манєлє
 Јурї Папанїєв Парїтїє Мїкїє

Сєтє Рупїлєн мїкїєстє кь тоєстє
 тєл Рупїєстє вєстє на арєлє рєає єї
 Ієтєр мї аїне тєстєстє кь гєлєтє мєтєстїє
 єї на сїлєтє мїє колєєстє тєстєстє аїєтєстє
 а тєстєстє Ієтєр мїє а аїєтєстє мєтєстїє
 а дємєстєстє мїєстєстє аїєтєстє мєтєстїє
 а аїєтєстєстєстєстє аїєтєстєстєстєстєстєстє
 Сєтєр аїєтєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстє
 Ієтєр аїєтєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстє
 Ієтєр аїєтєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстє
 Ієтєр аїєтєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстєстє

FOAIE DE ZESTRE

a Marii, sojia lui Hagi Vasile Frigatör.

Aceste toate cu bine cuvântarea părintească ne făgăduim cu de amăruntul a le împlini și pentru mai bună și deplină încredere iscălim această carte de dota atât noi părinți cât și poftiți domni martori.

Satu Lung 11 Februarie 1855

Martorii { *Ierimia Verzea*
Zaharia Pârvu
Ioan Popovici

părinții { *Petre Ioan Manole*
Susana Petru Manole

Subscrisul recunosc cu toate cele specificate în această foie de zestre ce am primit cu fiiască mulțumire de la iubiții mei socri și pentru asigurarea acestei zestri și a altora. Competente agonisite în viața noastră conjugală arefondat asigurarea acestei zestre a consoartei mele Maria.

Satu-lung 18 mai 1855

Hagi Vasile Frigator

(urmează semnăturile martorilor de mai sus).

Din căsătoria cu Maria, Vasile Frigator a avut patru băeți; Nicolae, Ion, Vasile și Petre și o fiică, căsătorită cu prof. doctor în chimie Alfons Saligny. Tot atunci, el aduse în comerțul lui și pe Dumitru, nepotul său.

Exemplul de reușită pe care-l oferea viața și eforturile negustorești încoronate de succes ale lui Vasile Frigator, au fost un îndemn pe cari mulți tineri din Brașov și din multe orașe ale Transilvaniei l-au urmat venind în țară și îmbrățișând cariera de negustor. El însuși a primit ca ciraci mai mulți din aceștia ca: Radu Burbea, Vasile Bratu, Ștefan Dobreanu, Petrache N. Gane, Gheorghe Panu; tot ca băeți în prăvălie la Vasile Frigator au mai fost, Damian Mihailovici, Nicolae și Petrache Kicomban Coltofeanu, Petrache Drăgănescu și alții, toți au eșit negustori, fiind ajutați de el, și au făcut cinste stăpânului bun și priceput, la care au învățat negoțul.

Hagi Vasile Frigator și-a dus comerțul sub firma proprie dela 1846 până la 1882. Perioada cea mai importantă a afacerilor lui a fost între anii 1857 și 1882. Cifra afacerilor se ridica la suma de lei 500.000, sumă foarte importantă pentru acea vreme, dar epoca de mare prosperitate a firmei a fost în timpul războiului din 1877—78.

Atunci el a fost furnizorul pentru alimente și multe mărfuri al armatei rusești și aci este locul să arătăm că în acel timp s'a construit linia de

drum de fier militară Reni-Galați, linie care a fost construită de Ruși în 57 zile și care a transportat prin Galați cea mai mare parte din armata rusă, care a luat parte în războiul din 1877—78.

Clietela de engros o formau comercianții din Iași, Roman, Bacău, Focșani, Ismail, Bolgrad, Cahul, Reni și Tulcea.

În anul 1882, s'a retras din comerț, lăsând prăvălia celor doi foști ciraci ai lui, Ștefan Dobreanu și I. Coltofeanu și fiului său Vasile și atunci vechea firmă „Hagi Vasile Frigator“ a fost înlocuită, cu firma „Frigator-Coltofeanu-Dobreanu“, iar după obiceiul de atunci, Hagi Vasile Frigator a făcut cunoscut clienților printr'o circulară retragerea lui din comerț, mulțumind tuturor pentru încrederea ce i-au arătat și rugând pe toți a avea aceeași încredere în succesorii lui, pentru care el se pune garant. După mai mulți ani s'au retras din firmă Coltofeanu și Dobreanu, deschizând fiecare câte o prăvălie, iar mai târziu, a liquidat comerțul și Vasile Frigator, fiul său și s'a retras la Oltenița la cumnatul său care se ocupa cu agricultura și exportul de cereale unde a și decedat.

Și astfel și această importantă firmă, care a făcut cinste comerțului românesc mai bine de 50 ani, a dispărut nelăsând decât faima unei case de comerț în care cinstea negustorului era egalată de încrederea desăvârșită a clienților.

În anul 1887 Hagi Vasile Frigator a încetat din viață, regretat de toți și în special de micii negustori detaiști care vedeau în el un protector și un părinte și care datorau generosității și ajutorului său neprecupețit, prosperitatea negoțului lor.

Ca toți negustorii, plecați din Brașov, el tot timpul vieții a ajutat biserica și școala din orașul lui și obișnuia ca de două ori pe an, la Paște și la Crăciun să trimită parohului Bisericei o sumă de bani, ca să fie împărțită la săraci.

De câtă considerațiune se bucura Hagi Vasile Frigator printre concetățenii săi, ne putem da seama, din felul cum ziarele „Vocea Covurluiului“ și „Galații“ au anunțat moartea lui: „Avem regretul a înștiința că unul din bătrânii și frunțașii negustori ai orașului nostru, veneratul nostru concetățean Hagi Vasile Frigator, a încetat astăzi din viață; trimetem toate regretele noastre nemângâiatei sale familii“.

DIMITRIE FRIGATOR

1838 — 1902

DIMITRIE FRIGATOR, (1838 - 1902)

DIMITRIE FRIGATOR

(1838 — 1902)

Dimitrie Frigator s'a născut în Braşov în anul 1838, în suburbia Scheiu. El era fiul lui Ion Frigator, care era frate cu Hagi Vasile Frigator.

Dimitrie a avut mai mulţi fraţi din care Gheorghe şi Niculae, au fost negustori ca şi el.

După ce făcu studiile elementare la şcoala primară română din Braşov, 2 din fraţii lui, Gheorghe şi Niculae, au plecat la *unchiul lor Hagi Vasile Frigator*, comerciant în Galaţi.

Dimitrie, cel mai mic frate, a plecat la vârsta de 13 ani, la alt unchiu al său, după mamă, Neguţ, comerciant în Focşani.

După câţiva ani, fraţii Gheorghe şi Niculae s'au retras dela unchiul lor, Hagi Vasile Frigator şi chemând şi pe fratele lor Dimitrie, s'au pus tovarăşi, deschizând o prăvălie în Str. Braşoveni (Galaţi) cu articole de braşovenie (adică strae de lână, articole de încălţămintă, de fierărie, etc.).

Comerţul mergându-le din ce în ce mai bine, peste câţi-va ani, au deschis 3 prăvălii pe aceeaşi stradă (Braşoveni).

În anul 1870, fratele mai mare, Gheorghe, s'a retras din tovărăşie, stabilindu-se la Braşov, unde a continuat negustoria pe compt propriu.

Fraţii Niculae şi Dimitrie au continuat să lucreze împreună până în anul 1877, când Niculae a decedat.

Dela acea dată, Dimitrie, rămânând singur şi având deplina posibilitate de a pune mai complect la contribuţie, spiritul său comercial şi activitatea sa neobosită, comerţul său luă un mare avânt.

În anul 1886, prevăzând mersul evenimentelor economice şi avântul mare ce va lua comerţul, prin înfiinţarea porto-francului, şi-a mutat birourile în Str. Portului (Galaţi), începând, dela acea dată, comerţul engros de coloniale şi fierărie în stil mare.

Prin cinstea sa negustorească şi priceperea sa în afaceri, ajunsese să aibă o clientelă foarte mare, mai ales în Nordul Dobrogei, stimulând comerţul în toată această regiune.

În anul 1894 a lichidat comerțul de engros și a deschis o Casă de bancă și comision de mărfuri, în proprietatea sa, din Str. Belvedere, pe care a condus-o în persoană până în ziua de 12 Noiembrie 1902, când a decedat.

În toată activitatea sa comercială, timp de peste 25 ani, a fost ajutat cu multă pricepere și devotament de decedatul Radu Olteanu, care ținea în căsătorie pe o nepoată de soră a lui ¹⁾.

Din puțina corespondență ce s'a păstrat dela Dimitrie Frigator se vede grija marelui negustor, care deși plecat la Marienbad ca să-și caute sănătatea, totuși se interesa săptămânal de negoțul lui și da o serie de sfaturi omului său de credință Radu Olteanu, cum să conducă prăvălia. Din această corespondență, vedem bunăoară că untdelemnul francez se cumpăra la 1893, cu 89½ franci suta de kilograme, iar cel de Austria, era mai eftin. Frigator sfătuia pe Radu Olteanu, ca mai întâi, să îl vândă pe cel de Austria.

Toate scrisorile lui Dumitru Frigator se terminau cu următoarea recomandare: „Citește în fie care zi registrul de polițe să nu cumva să se uite vreo plată să pățescu rușine“. Este caracteristică această recomandare ce îl făcea conducătorului prăvăliei și ea zugrăvește mai bine de cât ori ce, noțiunea de cinste ce caracteriza pe negustorii de odinioară. De altfel registrul de polițe conținea nu numai scadența polițelor, ci și termenele pe care Dimitrie Frigator le hotărâse la sumele ce avea să dea și care erau fără înscris, sau polițe, ci pe simplu cuvânt. Astfel a urmat toată viața.

Dimitrie Frigator este un exemplu de cinste negustorească. Și nu este singurul exemplu pentru vremurile acelea.

Astăzi, când multe învoeli scrise nu se respectă, când, de cele mai multe ori tovărășiile se isprăvesc cu procese, respectarea cuvântului dat de negustorii de odinioară, ne apare ca ceva deosebit de înalt moralicește.

În strânsa legătură morală care unește trecutul, cu prezentul și cu viitorul unei națiuni, stă fundamentul sănătos al dezvoltării sale.

Dar frumoasa viața negustorească a lui Dimitrie Frigator a fost împletită și de acțiunea de ajutorare a celor nevoiași, care găseau în el un sprijin, atunci când, doborâți de adversitățile vieții, nu mai aveau cu ce să își sus-

¹⁾ Felicia, fiica lui Radu Olteanu, colaboratorul lui Dimitrie Frigator, este căsătorită cu Generalul de divizie Mihail Ionescu, Directorul General al Căilor Ferate Române, fost sub-secretar de Stat al Ministerului Comunicațiilor, de la care avem o parte din notele de față.

Azilul de bătrâni căzuți în sărăcie. Fondațiunea Dimitrie Frigator, Galați.

Școala Primară de băieți din Galați, „Dimitrie Frigător“.

ție traiul. Numeroase familii de negustori din Galați și Brașov au fost ajutate în viață, de el, iar acest ajutor a fost prelungit de el și după moarte prin testamentul pe care l'a lăsat, testament, grație căruia s'a construit la Galați *Azilul de bătrâni căzuți în sărăcie*, Azil care conține 18 saloane mari, afară de atenanșele necesare, și care adăpostea acum câțiva ani 28 de bătrâni infirmi și 25 de bătrâne neputincioase.

Dar nu numai grijă de cei năpăstuiți de soartă a avut Dumitru Frigator. Gândul său s'a dus mai departe, la școală, la Biserică și la spital. Acestor trei instituțiuni menite să întărească Statul, el le-a lăsat sume ca să poată să-și îndeplinească menirea, de a întări credința și a ajuta la vindecarea atâtor suferințe.

Dimitrie Frigator a refuzat orice fel de onoruri, nevoind a intra în politică, deși era mereu solicitat, ca fruntaș al comerțului, recunoscut ca având o mare putere de muncă și o adâncă pricepere gospodărească.

A fost un om muncitor, plin de stăruință și un demn urmaș al generației de negustori brașoveni, care au venit, rând pe rând în Galați și au pus bazele comerțului românesc, lăsând de pe urma lor o serie întregă de întreprinderi comerciale care au continuat a exista și după ei, întreprinderi strănse laolaltă pe strada care a și rămas cu denumirea „Str. Brașoveni“.

La moartea sa, autoritățile comunale apreciind meritele celui decedat, au hotărât a i se da toate onorurile înmormântărilor oficiale, cu cernirea felinarelor pe străzi, elogii funebre, etc.

Și-a meritat pe deplin aceste onoruri postume, căci pe lângă avântul și prestigiul, ce a dat comerțului românesc din Galați, Dimitrie Frigator, care n'a știut ce este odihna, toată viața, a fost și un mare filantrop și un bun patriot, neuitând nici pe frații din mijlocul cărora se ridicase. Nefiind însurat, inima lui cuprindea suferințele celor sărmani, pe care nu odată le-a ușurat. Institutele de binefacere din Galați și Transilvania, au cunoscut adesea ori, înbelșugata lui dărnicie. În special Dimitrie Frigator a sprijinit școala și biserica Sf. Treime din Scheiu, unde s'a născut.

Din averea de aproximativ un milion lei aur, pe lângă importantele legate ce a lăsat surorilor și nepoatelor sale, a mai prevăzut, în testamentul său olograf, din Iulie 1902, testament admirabil alcătuit ¹⁾ următoarele legate și donațiuni de ordin patriotic și umanitar:

¹⁾ Testament depus la Trib. Covurlui sub Nr. 17086 din 18 Noembrie 1902.

1. *Bisericei Române Sfânta Treime din Braşov* (mahalaua Scheiu) un legat de 10.000 lei aur, cu condiția ca, cu acești bani Epitropia să construiască o școală de copii, sau un azil pentru săraci.

Tot acestei biserici îi mai lasă 5000 lei pentru ca să se cumpere, din venitul ei anual, cărți și haine copiilor săraci ce vor urma la școală.

2. *Bisericei Române Adormirea, tot din Braşov*, îi lasă un legat de 10 mii lei aur, pentru ca Epitropia Bisericei din venitul anual al acestei sume, să cumpere haine și cărți de școală, elevilor săraci ai Gimnaziului român din Braşov, (cartierul Groaveri).

3. Primăriei din Galați, pe care o institue ca legatară particulară, îi lasă următoarele legate:

a) *lei 60.000 aur, pentru a construi un local de școală de băeți* în partea oraşului, unde e mai multă nevoie, precum și mobilierul necesar funcționării.

b) *lei 55.000 aur pentru a construi un azil de bătrâni căzuți în sărăcie*, iar 5.000 lei pentru a cumpăra mobilierul necesar acestui azil.

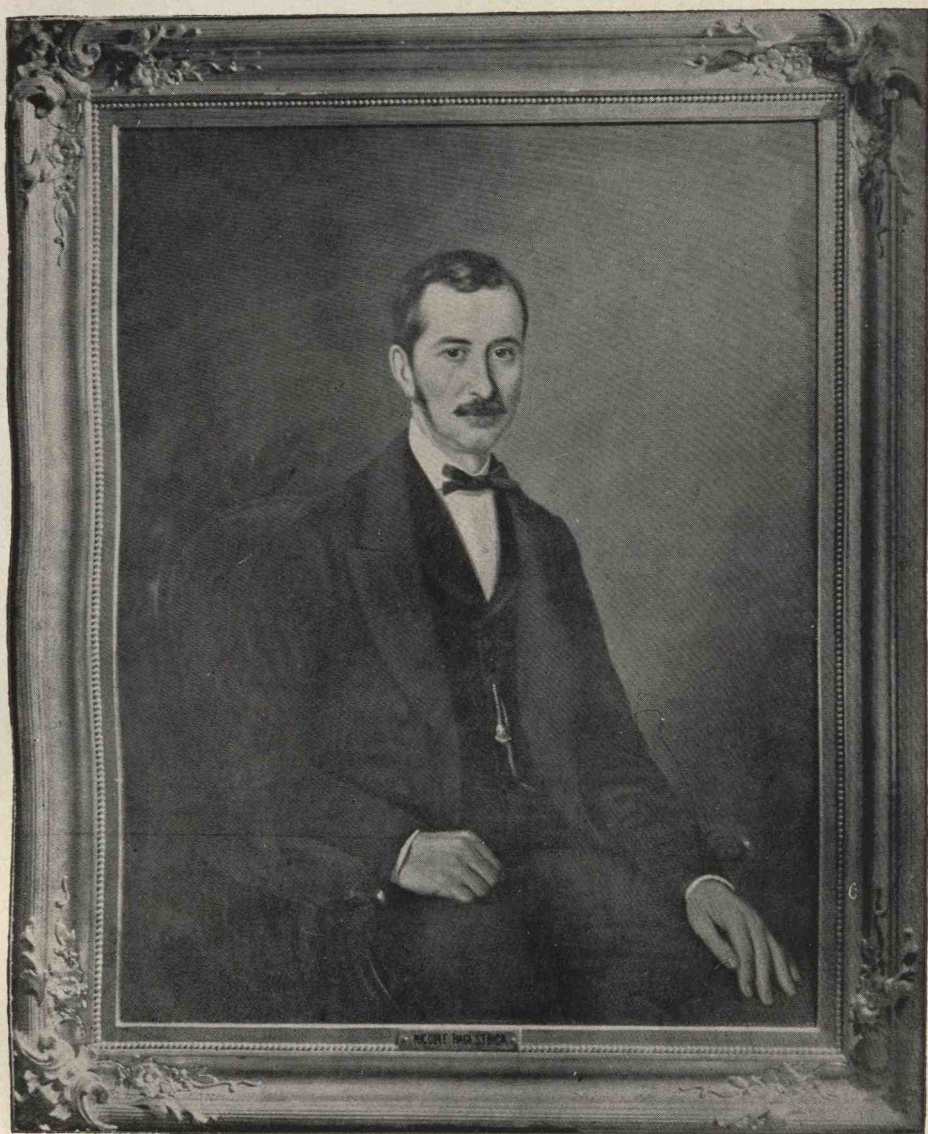
c) *Lei 3.000 pentru cantine școlare*, înființate în oraşul Galați.

4. Spitalului Elisaveta Doamna din Galați, îi lasă un legat de 25.000 lei, și o casă cu două etaje din Strada Mare No. 82, pentru ca din venitul perpetuu al ambelor legate, Spitalul să înființeze și să întrețină două paturi de bolnavi.

Și astfel, încă unul din români, plecat de jos, fără niciun sprijin, prin inteligență și muncă cinstită, ajunge să urce cele mai de sus trepte ale comerțului românesc, statornicindu-se în stima concetățenilor săi, ca un mare filantrop și ca un exemplu de om de bine, de cinste și de omenie.

HAGI VASILE FRIGATOR

1813—1887

NICOLAE HAGI STOICA

Portret executat în ulei de pictorul austriac Frankenberger (1868), aflat în galeria de tablouri a Camerei de Comerț și Industrie din București

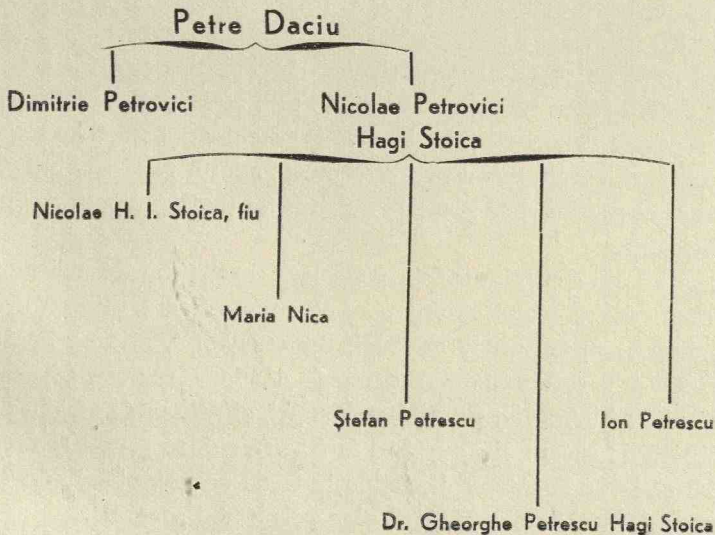
NICOLAE HAGI-STOICA

1818 — 1900

S'a născut în anul 1818, în orașul Pitești, mahalaua Mavrodolului, ca fiu al lui *Petre Daciu* *) neguțător de abale și al Elenei, fiica unui negustor bogat din nordul Macedoniei. Prin mama sa, Nicolae Hagi Stoica a avut rude negustori bogați în Craiova, Iași și Focșani.

La 18 ani, Nicolae Petrovici a fost dat de tatăl său la stăpân, la Ștefan Hagi Stoica, mare negustor, care avea prăvălie la Sft. Gheorghe, fiind născut în anul 1786 din părinți a căror origină era din Banat (Lugoj). Soția lui Ștefan Hagi Stoica era din familia Juga de Baci, din Brașov. Frații acesteia făceau un mare comerț sub firma Ion și Gheorghe Juga.

*)

Nicolae Petrovici puse multă râvnă, pricepere și muncă cinstită în serviciul stăpânului său și fî apreciat atît de mult de Ștefan Hagi Stoica, în cît îi dete, în anul 1845, de soție, pe unica sa fiică, Maria, în etate de 17 ani, cu obligațiunea de a-i purta numele. După 8 ani, murind Ștefan Hagi Stoica, Nicolae Petrovici a luat singur conducerea comerțului sub numele de Nicolae Hagi Stoica tot în piața Sft. Gheorghe și mai târziu în strada Colței.

Nicolae Hagi Stoica a avut 5 copii : 4 băieți și anume : Nicolae, doctor în drept dela Paris, fost inspector general la Ministerul de Domenii, Ștefan care și-a schimbat numele de Petrovici în Petrescu, doctor în drept dela Roma, avocat, fost ajutor de primar la București, Gheorghe Petrescu Hagi Stoica, doctor în medicină dela Paris, fost medic director al serviciului sanitar dela gurile Dunărei și al Comisiunei Europene Danubiene din Sulina, Ion Petrescu absolvent al școalelor comerciale din București, a fost în comerțul tatălui său și a murit foarte tânăr și o fiică, Maria, căsătorită cu doctorul Constantin Nica.

Era om învățat, știind contabilitatea în partidă dublă dopia scriptură, cum i se zicea pe atunci, lucru rar pe acele vremuri și cunoștea bine limba grecească ; avea o scriere frumoasă.

A fost epitrop al Bisericii Sft. Gheorghe Nou și a făcut dăni importante pentru biserică.

După moartea socrului său, Nicolae Hagi Stoica și-a dat seama, că negoțul pe care îl făcea trebuia modernizat ; nu mai putea să meargă vânzând cuele și seceretele făcute de țigani, „meșteri lăcătuși“ cum li se zicea și cum-părând mărfuri, care treceau prin mai multe mâini, până să ajungă la detaliist. Atunci el se hotărî să plece în străinătate și să cumpere mărfuri direct dela fabricanți.

Astfel se duse cu chirvanele până la Viena, timp de mai multe săptămâni, având asupra lui un chimir de piele de căprioară, plin cu lire sterline. Aci după ce cumpără unele mărfuri, tot cercetând, află că în Anglia s'ar putea cumpăra secerete mult mai eftine de cît la Viena sau Lipsca și atunci hotărî să plece în Anglia. Cu multe greutate, el află unde se găsește cea mai mare fabrică de secerete și ajungând la *Sheffield*, se prezintă fabricantului și îi ceru să-i vîndă întreaga producțiune de secerete, obligându-l să-i tipărească numele de Nicolae Hagi Stoica pe fiecare seceră.

NOI

GEORGIE DIMITRIE BIBESCU

БЪ МЛА ЛЪІ ДЪМНЕЗЕДЪ ДОНИ СЪТЪАНИТОР А ТОАТЪ ЦАРА
РОУЪНЕАСКЪ.

Handwritten text in Romanian, partially illegible due to fading and bleed-through.

Handwritten signature or name.

Анел 181
Лена
Но. 11. 11.

Handwritten signature: Popescu Nicolae Haghi Stoica

Diploma de boerie a negustorului Nicolae Haghi Stoica

Englezul, auzind de o comandă așa de mare, îl întrebă cum va face plata, iar el, arătându-i chimirul, scoase din el 1000 lire sterline, pe care le puse pe masa fabricantului.

Această execută comanda, iar marfa adusă, fiind mult mai bună, decât cea adusă până atunci tot de el dela Viena și cu prețul pe jumătate, trase din ea un mare câștig.

Cuele de sârmă și furculițele de fier, aduse direct din Franța și care s'au vândut pe piața Bucureștilor pentru prima oară, au fost aduse tot de Nicolae Hagi Stoica.

Nicolae Hagi Stoica era poate cel mai voiajat negustor de pe vremea lui ; a călătorit mult în Franța, Anglia, Italia, Germania și Austria. (Publicăm la finele acestei lucrări o scrisoare adresată de N. H. Stoica, fiicei sale, cu descripții dintr'o călătorie făcută în Italia și Franța).

Fusese făcut boer de neam de către George Dimitrie Bibescu, în anul 1847.

Schimbându-se vremurile și Nicolae Hagi Stoica ne mai putând stăpâni practicile cele noi ale comerțului, la 1888, se retrase, după ce achită pe toți creditorii lui, vânzându-și toate proprietățile, pentru a face față la toate angajamentele lui comerciale, rămânând cu singurele case bătrânești din mahalaua Lucaci, unde mai trăi 12 ani.

În ultimul timp el nu mai vedea decât pe copii și rude și rare ori, sărbătorile, eră vizitat de doi trei negustori bătrâni și vechi prieteni.

Nicolae Hagi Stoica și-a făcut cu prisosință datoria către țară, prin cultura ce a dat fiilor săi ; către oraș, prin clădirea acelor frumoase case din strada Colței și piața Sft. Gheorghe Nou, prima clădire făcută în București cu apartamentele întocmite după modelul celor din străinătate ; către breaslă, prin ridicarea comerțului de fierărie și marchitanie, prin ciracii pe care i-a învățat și îndrumat în comerț, printre care cităm pe Nicolae Marcea, Nicolae Hagi Ilie, Dumitru Baloșeanu și Teodor Toncovici și prin cinstea cu care și-a plătit toate datoriile, când a lichidat acel comerț.

În anul 1900, cu ocaziunea morții lui, *Ionescu Gion* a publicat în ziarul *Epoca* un articol, sub pseudonimul *Lionel*. Găsim că ori ce am mai scrie pentru cinstirea acestui mare negustor, nu ar putea să mai adauge nimic la vibrantul panegiric făcut de *Gion*, aceluia ce a fost *Nicolae Hagi Stoica*.

În paginile ce urmează, publicăm în întregime, acel articol.

NICOLAE HAGI-STOICA

Articol publicat de Ionescu Gion în ziarul Epoca dela 1 Martie 1900

Se duc odată cu veacul, rând pe rând, toți aceia care, în țările române, în diferitele ramuri ale vieții noastre românești, îmbogățiseră și zilele și lunile și anii secolului al XIX, cu rodnică și neobosita lor muncă.

Generațiile dela 1810 și dela 1820, dispar cu desăvârșire. La o mie, unul dacă mai găsești, ca să-ți povestească domnia lui Alexandru-Vodă Ghica.

Bătrânii, falnicii stejari de altădată, la umbra apărătoare a căroră, copii, noi ne adăpostiam cu fericita negrijă a copilăriei, -- bătrânii pleacă, din ce în ce mai grăbiți, spre acea grădină a Belului unde, pela 1825 și 1830, se duceau Duminica cu părinții lor să petreacă pe iarba verde... Se cânta și se juca, în deal, la Belu, acum 70 ani; astăzi, într'aceeași grădină și pe aceeași colină se întinde, printre marmurile înghețate și cărămida care suge lacrimi, tăcuta și duioasa Vale a Plângerilor.

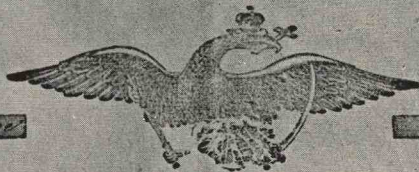
Bătrânii se duc !

E un gol negru și fără fund, ce simți în juru-ți și deși bătut de vânturile soartei din frageda-ți copilărie, -- tu mergi de mult singur cu propriile-ți puteri, totuși lipsa acestor primi povățuitori ai pașilor tăi, te fac să stai în loc ca îngrozit de un ce necunoscut.

Din bătrânii, în viața căroră s'a întrupat timp neîntrerupt de 52 de ani, dela 1836 și până la 1888, toate evoluțiunile comerțului bucureștean din secolul nostru, a fost Nicolae Hagi Stoica (tatăl) negustor bucureștean, mort Vineri, 25 Februarie, în vârstă de 82 de ani și o lună.

Scriu aceste rânduri, pentrucă sunt convins că acela, care va face istoria comerțului bucureștean în secolul nostru, va consacra pagini de stimă și de respect lui Nicolae Hagi Stoica (tatăl), dacă nu pentru serviciile ce povestesc mai la vale, cel puțin pentru acea cinste de negustor român, cu care el a început ca ucenic la 1836, cu care a fost milionar în 1868 și pentru neștirbita păstrare a căreia, a murit sărac, la 1900.

Vieți de felul acesteia nu's tocmai multe și la noi și în toate țările; drept aceasta, merită să fi povestită ca să fie la nu puțini ca imbold și învățătură.

DEPARTAMENTUL VITICULTURII.

*Scrisoare de aprobare în mare și în mic din partea
Biroului (art. 20 lege de mare)*

Negustor,
fiind de a treia oară a patentelor nr. 3, are toate celelalte condiții a ginei ne-
zabile și a se negustori și amănunțit în toate condițiile sale și să dea din toate
drepturile se sunt achitate pentru asemenea negustori. Deși sune a fi și este și altele
este drepturile sale de toate drepturile acordate, și s'a dat acestui Patent în mare en-
credință și nevesta SEATULUI ADMINISTRATIE și aducerea de BISTIERE.

Aa Prințului țării
Romanești cu acordare de
Mare Bistier

[Handwritten signature]

Sergiu *[Handwritten mark]*

Ștefan Sergiu *[Handwritten signature]*

Anua 1844 Lena *[Handwritten mark]*

Nº 399

BUCUREȘTI.

Patenta de negustor a lui Nicolae Hagi-Stoica

Născut la 1818, la Pitești, în mahalaua Mavrodolului, Nicolae Hagi Stoica (tatăl) era fiul lui Petre Daci, neguțătorul de abale, și al Elenei, soția lui, născută la 1797 dintr'o familie foarte bogată de negustori din părțile nordice ale Macedoniei și fugită peste Dunăre, în țara românească, la începutul acestui secol, din cauza grozăviilor comise de Carjalii, prin Macedonia și prin Bulgaria. Prin mama sa, Nicolae Hagi Stoica (tatăl) a avut, în prima jumătate a secolului XIX, rude, negustori bogați în Craiova, în Iași, în Focșani.

La vârsta de 18 ani, în anul 1836, isprăvise cartea, pentru ca să intre „la stăpân“ în București. Tatăl său îl pusese să învețe mai mult decât se cerea, pe acele vremuri, unui negustor. Știa grecește și ca știință comercială, rarissimă în vremurile acelea la Pitești și în alte orașe, știa și „Socotelile negoțului“ și „dopia scriptura“.

La București, Nicolae Hagi Stoica (tatăl) învăță limba germană, iar mai târziu, în repetițele-i călătorii comerciale prin Franța, prin Italia și prin Anglia, limbile franceză și italiană.

După vre'o 8 ani de muncă, el deveni asociatul firmei Nicolae Hagi Stoica, firmă, care data în București dela începutul secolului nostru și care lucra mult cu Brașovul, atât de înfloritor pe vremurile acelea.

În anul 1845, se căsătorii cu fiica lui Ștefan Hagi Stoica, fostul său stăpân, Maria Hagi-Stoica, născută la 1828. În 1853, decedând Ștefan Hagi-Stoica, a succedat negoțului și firmei, continuând acest negoț, tot în piața Sf. Gheorghe și mai târziu în str. Colței, în casele proprii, până la 1888.

După pacea dela Adrianopole și după deschiderea Dunărei pentru comerțul european, după avântul enorm de mare ce luase viața românească în raport cu vremurile dinainte de 1829, totul trebuia să se schimbe, să caute alte căi noi, mai practice, mai lesnicioase.

Unul din cei care au contribuit, ca negoțul român să scape cât mai curând de tirania misișilor de a patra și de a cincea mână, a fost și Nicolae Hagi Stoica (tatăl).

Nu se pomenea la București la 1844, când el luă direcțiunea „boltei“, adică a prăvăliei din piața Sf-tului Gheorghe Nou, nu se pomenea de adus marfă direct dela fabrică, dela loc. Un obiect fabricat în Apus, în Franța bunăoară, pleca dintr'un oraș, dela Dijon, era cumpărat de un misit dela Marsilia, acesta îl vindea unui alt misit la Constantinopol ; acesta, altuia

la Galați, iar gălățeanul îl vindea toptangiului din București, care-l vindea neguțătorilor detailiști, adică celor care-l desfășurau cu paralâcul, dându-l înfine ! -- consumatorilor.

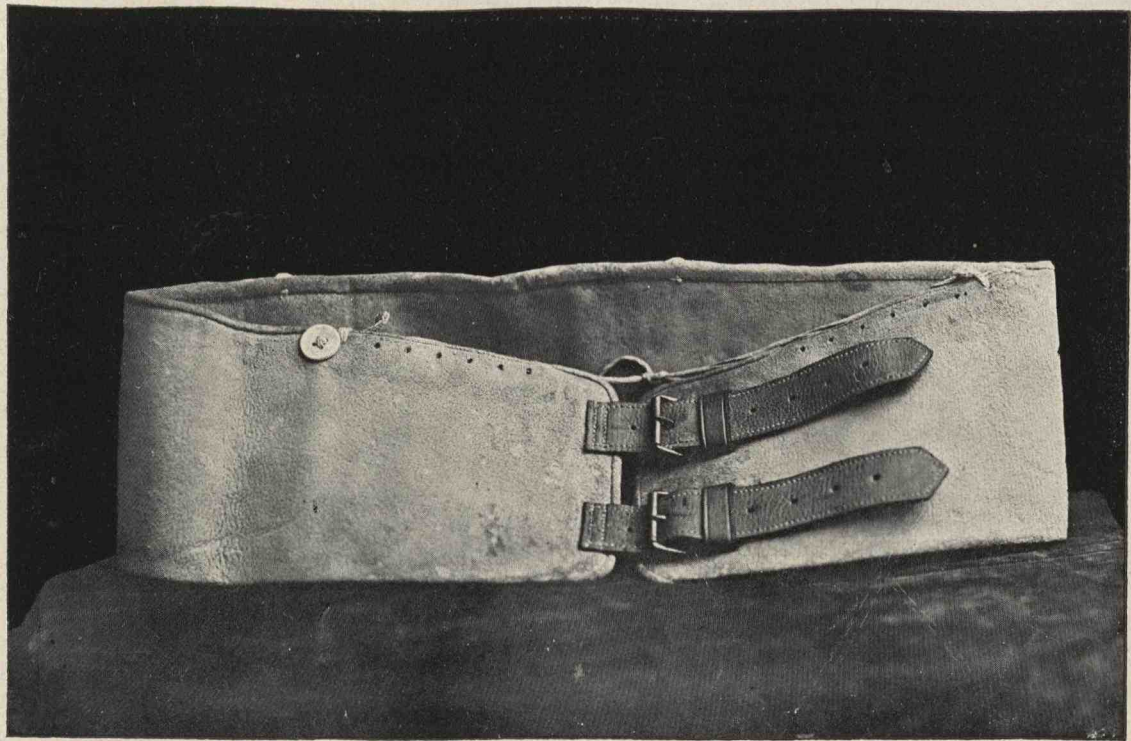
Șease câștiguri trebuiau să se prindă asupra obiectului, înainte ca el să intre în mâna consumatorilor.

Înainte de călătoriile lui Nicolae Hagi Stoica (tatăl) în Franța, ne serveam aici cu cue de fer, făcute de țigani, fierari și lăcătuși. Primele cuie de sârmă, aduse direct din Franța și vândute pe piața Bucureștilor, au fost cele cumpărate dela loc de marele negustor bucureștean. E lungă lista articolelor care au fost aduse direct dela loc de Nicolae Hagi Stoica (tatăl), pe care din stăruința sa, le-a dat consumatorului român, pe preț de 10 ori mai mic. Câți din noi n'am fi mâncat multă vreme încă, servindu-ne cu degetele și tăind cu costura, fabricată peste Dunăre în Bulgaria, dacă furculițele și cuțitele, aduse dela loc din Germania și din Anglia, de Nicolae Hagi Stoica (tatăl), nu ar fi pătruns pretutindeni, mulțumită unor prețuri accesibile și pungilor celor mai modeste.

Ca și marii negustori ai secolului al optsprezecelea, Nicolae Hagi Stoica (tatăl) pleca la Sf-tul Gheorghe, pe primăvară, după taxid, după cumpărături de mărfuri și se întorcea la Sf-tul Dumitru, pe toamnă. N'a fost fabrică de manufactură în Austria, în Germania, în Franța și în Anglia, pe care să n'o fi vizitat în persoană.

Făcea până la Paris, când se ducea direct, șase săptămâni. A cunoscut drumul de fer, când era în Franța o singură linie dela St. Germain la Paris. Râvnia aci la acele bătrâne case de comerț, care prin cartierele de Sentier și du Marais pun cu mândrie pe firmă timpul fundării lor și pomenesc totdeauna că 3, 4 ba chiar cinci generații de negustori, s'au perindat într'acelaș magazin și tot cu acelaș negoț. Tot astfel dorea și Nicolae Hagi Stoica (tatăl), a cărui firmă sta la Colțea de aproape un secol și spera să continue și în secolul următor, dacă fatalități de multe feluri nu hotărârau altfel.

Pleca în străinătate cu așa scrisori de credit, date bunăoară de vechea casă de bancă Tetorian, încât bancherii de prin capitalele cele mari trimeteau pe câte cineva înainte-i pela gări, sau hoteluri, ca să vadă pe omul a cărui scrisoare de credit spunea : „Veți da D-lui Nicolae Hagi Stoica orice sumă va cere“.Iar fabricanții de prin orașele Franței și Germaniei

Chimirul din piele de căprioară purtat de Nicolae Hagi Stoica, în călătoriile sale după cumpărături de mărfuri

îi dau băncete, când îl vedeau că comandă pentru sume enorme și că plătește îndată.

Ajutat între 1842 și 1850 de bătrâna casă comercială a fraților Juga dela Brașov, pentru a-și stabili creditul pela fabricanții din Austria, întemeindu-și-l apoi singur în Germania, în Franța și în Anglia, cu o cinste și cu o corectitudine, pe care le împingea până la manie, cu o experiență, mai mult decât superioară pentru vremurile de atunci, Nicolae Hagi Stoica (tatăl) a avut, cum se zice în limba comerțului de azi, niște epoci, când s'ar fi putut ridica sus de tot, făcând târgul să joace cum vroia el. N'a făcut lucrul acesta niciodată ; a muncit totdeauna cu bătrâna cinste a bătrânilor neguțători români.

Au fost ani când fânurile celor mai multe din districtele țării românești au fost cosite cu coasele lui Nicolae Hagi Stoica (tatăl).

Și acei care la Viena, la hoteluri, veneau cu proba de coase pe sub palton pentruca, cu multe miorlăituri, să primească comanda neguțatorului bucureștean, sunt azi milionari în capitala Austriei, își spun cuvântul lor hotărâtor pe piața Bucureștiului și aduc poate aminte că, la 1859, Nicolae Hagi Stoica i-a scăpat de mofluzenie și că ei în 1888, l-au lăsat să-și vândă tot, fără ca să-i întindă nici cea mai mică mână de ajutor, lui, salvatorul dela 1859, bătrânul dela 1888, pe care nouile cerințe ale comerțului, de el nepricepute, îl zdrobiseră cu desăvârșire.

Se retrase, tăcut și supus, după ce vându tot și în deosebi acele frumoase case din str. Colței și piața Sf-tului Gheorghe Nou, prima clădire, făcută la București cu apartamente întocmite după modelul celor din străinătate, dinăuntru, cum zicea bătrânul.

Se retrase în bătrânele-i case din mahalaua Lucaci, unde mai trăi încă 12 ani, nemai văzând pe nimeni, decât pe copiii și rude, nemai ieșind nicăeri, petrecându-și zilele în lumea amintirilor unei vieți atât de pline, citind într'una, lăsând să treacă an cu an, cu liniștea senină a omului, care știe că și-a făcut pe deantregul datoria, toată datoria către țară, către oraș, către breaslă și către ai săi.

Ii plăcea să-și povestească nenumăratele-i călătorii și să vorbească de mulțimea copiilor Reginei Victoria a Angliei, pe care îi vedea pe la 1855 în grădina dela Windsor, de frumusețea Impărătesei Eugenia, de splendorile Parisului imperial, de neajunsurile călătoriei cu diligența până la

Strassburg, de șireteniile comice ce întrebuința cu comisionarii pentru a descoperi pe fabricanți și trata direct cu dâșșii.

Ii plăcea însă să vorbească de acei „harnici băeți“ care, ucenici și calfe la dânsul, deveniseră pe urmă mari negustori români în București, în Pitești, în Ploești, în Râmnicul-Vâlcei, lângă acel târg vestit al Râurenilor, unde numele lui răsuna cu neîntrecută putere atâtea zecimi de ani.

Astăzi, cu Nicolae Hagi Stoica (tatăl) dispăre o casă de comerț românească, începută dinainte de 1830 și condusă de cel care se sfârși Vine-rea trecută mai mult decât o jumătate de secol.

Se datorau bătrânului Nicolae Hagi Stoica aceste rânduri de pietate filială, cum i se vor datora și altele de respect și de iubire pentru munca și cinstea lui de negustor român, în istoria comerțului bucureștean din suta nouăsprezecea.

Lionel

N. 7656

Au nom de Sa Majesté
L'EMPEREUR DES OTTOMANS.

Signalement
Age de 42 ans
Taille haute
Complexion brune
Cheveux bruns
Yeux gris
Nose et
Bouche moyenne
Dents nombreuses
Menton creux
Moustaches noires
Lèvres brunes
Soyez attentif

Je soussigné, Ambassadeur de Turquie
près Sa Majesté la Reine de la
Grande-Bretagne,

Pris les Officiers Constables et Militaires chargés de
maintenir l'Ordre public dans l'Empire Ottoman
et dans tous les Pays vassaux ou alliés de la Sublime
Porte de laisser passer librement Monsieur
Nicolas Hagi-Stoica, natif de Galachie, se
rendant au Continent.

et de lui donner aide et protection en cas de besoin.
Donné à Londres le 13 Janvier 1861

Signature de l'Ambassadeur
N. H. Stoica

C. Musurus

Unul din multele pașapoarte cu care a voiajat Nicolae Hagi-Stoica

Paris, 3/15 Iunie 1872

CĂTRE PREA IUBITA MEA FIICĂ MARIȚA C. NICA

București

Doresc mai întâi din toată inima mea ca aceasta să vă găsească în cea mai perfectă sănătate, pe toți de acasă ; eu sunt sănătos.

Din Viena am plecat pentru Italia la Pisa, într'o duminică de dimineață la ora 6, seara la 11 a majuns la Nebrasini, frontiera Austriei, și am luat bilet pentru Pisa ; din gara Nabresini am depeșat lui Ștefan ca să știe că viu și Marți la ora 9 jum. de dimineață am ajuns la Pisa, unde Ștefan m'aștepta la gara Pisei, și de acolo ne-am dus în oraș și am tras la odaea lui, nu la hotel ; pe Ștefan l'am găsit foarte bine, sănătos, și tare mult schimbat în ceea ce privește conduita. Ștefan s'a făcut băiat bun, în fine, sunt tare mândru că acum am așa băiat, deștept, inteligent și cu minte, așezat ; Ștefan vorbește italienește ca un italian, apoi nemțește, franțuzește foarte bine, cunoaște și englezește, dar nu e încă forte în limba aceea, el a hotărît, și eu i-am dat voie, ca să învețe și el dreptul, însă în Italia la Roma, așa că în toamnă se va așeza acolo.

Din Pisa chiar Marți în ziua când am ajuns, după prânz la ora 5 am plecat însoțit de Ștefan prin Livorno am ajuns la 8 la Civita Vecchia, la Roma la ora 10 jum. unde am mâncat cu Ștefan la gara Romei, apoi la 12 am pornit și dimineața la 6 am ajuns la Neapole ; acolo după ce ne-am spălat, și am băut cafea la hotel de Roma, am plecat cu un birjar la Pompeia oraș la 4 ore depărtare de Neapole, după ce am dat prin alte orașe anume : Portici, Tore del Greco, Tore del Annunziata, Saint-Sébastieno, toate situate la poalele muntelui Vezuviu, vulcan lângă Neapole. Orașul Pompeia, la anul 70 după Cristos în zilele lui Neron, oraș de 50 mii locuitori, a

*) Această scrisoare ca și celelalte documente referitoare la Nicolae Haği-Stoica ne-au fost puse la dispoziție de fiica acestuia, doamna Maria Nica.

fost acoperit de lava din Vezuviu, astăzi descoperite 5 părți din 6 ale orașului, cu străzile cele vechi, templele romanilor, foruri, teatre unde ne-am plimbat 3 ore, apoi am venit la Saint Sebastiano unde în Aprilie trecut vulcanul Vezuviu a acoperit jumătate parte a orașului, — ne-am suit cu Ștefan pe lavă care și acum ardea încă, vulcanul sus încă fumează, am luat mai multe bucăți de lavă, apoi întorcându-ne seara în Neapole, am cumpărat mai multe obiecte făcute din lavă care și le aduc cu mine.

Din Neapole am venit la Roma, acolo am vizitat cu Ștefan care de altfel este un bun ghid, sau cicerone, Biserica cea mai mare din lume, Sf. Petru, Palatul Vaticanului, unde locuiește Papa, biserica Sf. Ioan de Latran, palatul Quirinal unde locuiește regele Italiei, apoi teatrul Argentin Modern ; acum din antichități am vizitat, Capitolul unde era Senatul vechi al Romanilor, unde este statuia lui Marcus Aurelius, forul romanilor, palatele cezarilor, templul imperatorului Faustin, forul imperatorului Traian, statuia sau piramida lui Traian ridicată în onoarea lui după întoarcerea lui triumfală din războiul Daciei (astăzi România noastră) piramida în Piazza del Corso a împăratului M. Aurelius, arcurile de triumf al lui Constantin cel mare, al lui Titu, al lui Vespasian, obeliscurile lui Caligula, și în fine Colloseum 2 din 3 părți astăzi în ruine, dar foarte gigantic și grandios, seara am fost la Pincio loc de plimbare cum ar fi la București, la Șosea, de unde întorcându-ne pe Via del Corso, am văzut pe Vittorio Emanuel, regele Italiei, am vizitat și galeriile muzeului Romei, de pictură și sculptură, tablouri și frumuseți vrednice de văzut.

Din Roma am venit la Florența, unde și aci am vizitat tot ce este de văzut, galeriile Florenței, de tablouri și sculptură, întrec pe toate din lume, atât în mulțime, cât și în artă, fiind toată pictura făcută de cei mai celebri autori vechi, Rafael, Michel Angelo, Tizian, Canova, Van Dick, mormântul lui Dante Alighieri, al lui Galileo-Galilei, și apoi am venit la Pisa, și Marța trecută la ora 5 jum. după amiază, am plecat îmbrățișând și sărutând mult pe Ștefan fiindcă acum îl iubesc (cum pe toți vă iubesc) că s'a făcut cuminte, și băiat bun, am plecat zic, prin Pistoia, Bologna, Modena, Parma, Piacenta, Geneva, Milano, Torino, Sussa, Bellebarbe și prin Tunelul Monte Cenissio, lung de jum. oră, cel mai mare tunel din lume și cea mai grandioasă operă a secolului al XIX-lea, am venit la Modana frontiera frumoasei Italiei, în Franța prin S. Michel, Culoz, Chambéry, Maçon,

i; Svat hím, am plecat, di en, prin Tistoria, Bologna, Milano,
Parma, Piacenta, Genova, Milano, Torino, Gussu, Bellel
ce si prin Turelal fl deate Cuisissio ling de 1/2 ora, sil
mai mare Turela, din Limer, si eia ma grandioasă opera.
a Scontus al 19 le am venit la Madana frontiera prinna
dei Itali, in fronta prin S. Michel, Culyz, Chambrey, Ma
con, dijor, Fontainebleau, la Paris joi dimuniata, la Hotel
Nolet, si mam diis la Mai la Rue gay-Lussac, cam Ma etc.
ca am venit fiind depusa si l'au fatt termino Stefan grechit,
el tocmai epa si se dujea la dejin, qui di am intors a cat
la lui. Mai este sanatos, Torant, gras -

Stija ota sege 10 zile, qui prin germania Tri Co Vi.
na si d'acelo la Bucuresti. Si va gâssem pe tota sanatosi
Complumate Doctorului, stersa Loubi, Copii lor sanatosi -
al D. S. Tatã do bin Victor
S. H. K. K.

Dijon, Fontainebleau, la Paris Joi dimineața, la hotel Violet, și m'am dus la Nae la Rue Gay-Lussac, care nu știa că am venit, fiindcă depeșa i-a fost trimisă greșită de Ștefan ; el tocmai eșea și se ducea la dejun, apoi ne-am întors acasă la el ; Nae este sănătos, voinic, gras.

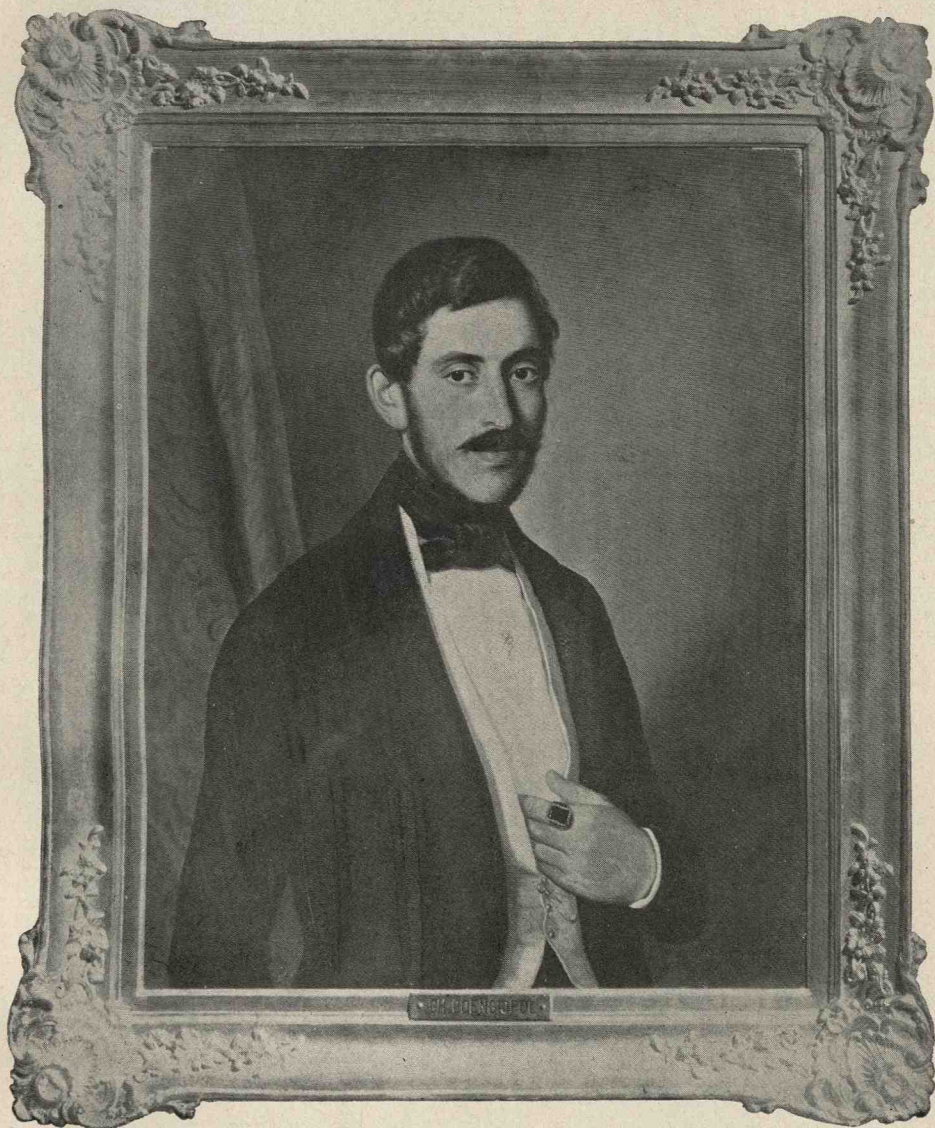
Aici am să șed zece zile, apoi prin Germania vin la Viena și de acolo la București, să vă gălesc pe toți sănătoși, complimente doctorului, acasă maichi, copiilor, sănătate.

al D-tale tată de bine voitor,

N. H. Stoika

GHEORGHE COEMGIOPOLU

1819—1878

GHEORGHE COEMGIOPOLU

Portret în ulei de dim. 80/62 cm. de pictorul austriac Frankenberger (1846)
aflat în galeria de portrete a Camerei de Comerț și Industrie din București.

GHEORGHE COEMGIOPOLU

1819—1878

Este fiul lui Ștefan Gheorghe Cuimgiu, venit în țară în anul 1789, din crașul Monastir (Bitolia). Tatăl său, fiind de meserie argintar (Cuimgiu, pe turcește) se stabili în București în Hanul Zlătari și deschise un atelier de argintărie, pe locul unde actualmente se află grădina bisericii Zlătari din partea stradei Lipsani.

Aci, el lucra cele mai fine lucruri în sârmă de argint (filigran). Fiind un om cu știință de carte și foarte priceput în meseria lui, Ștefan Gheorghe Cuimgiu ajunsese în scurt timp staroste de argintari (Cuimgibașea) de unde numele de Coemgiopolu. Peste câțva timp se însoară cu o româncă care îi aduce ca zestre mai multe proprietăți. În timpul domniei lui Vodă Caragea, el luă parte la mișcarea contra grecilor și fu surghiunit la Brașov. Aci, el și-a urmat meseria de argintar, câștigând multe parale. Se spune că la Brașov, Ștefan Gheorghe Cuimgiu ar fi tipărit cu cheltuiala lui, biblia în românește. După gonirea lui Caragea, el se întoarse în București și își continuă meseria tot în Hanul Zlătari, până în anul 1828 când încetă din viață. Dela el au rămas multe lucruri artistice executate, între altele, cruci și chivote, lucrute în filigran de argint aurit, din care unele se află la Mitropolia din București *).

Fiul său, Gheorghe, a învățat carte grecească. La moartea tatălui său, neavând îndemânarea acestuia și fiind foarte tânăr, a intrat ca băiat în pră-

*) Relațiune dată acum 35 ani de călugărul Cherciulescu, fost pe atunci în serviciul Mitropoliei.

vălie la Parascheva Athanasiu, dela care, după un număr de ani de ucenicie, a eșit și s'a stabilit ca negustor pe cont propriu.

Om deosebit de inteligent, el deschise un mare magazin de stofe, de lipscănie, postavuri și pânzărie și un atelier de croitorie pentru haine bărbătești în ulița Lipscanilor în fața actualei strade Șelari, la care mai târziu, adăogă o secțiune de vestminte și odoare bisericești. Trăind în epoca de transformare a portului vechi românesc în haine europenești, el își dă seama că trebuie să aducă maeștri croitori străini pentru croitul hainelor nemțești, cum li se zicea pe atunci, și astfel, aduse pe Prințian și pe Franke dela Viena. Aceștia, după un număr de ani de serviciu la Coemgiopolu, se stabiliră pe cont propriu, rămânând definitiv în țară.

Se spune, că tot Coemgiopolu ar fi adus, mai târziu, pe Coluvrin, dela Paris și acesta, după ce rămase un număr de ani, în serviciul lui Coemgiopolu, nu mai părăsi țara.

Toată elita românească se îmbrăca la Coemgiopolu astfel încât, în scurt timp, el deveni cel mai cunoscut și mai bogat negustor de lipscănie. Lipscanii îl aleseră staroste al lor, ocupând această demnitate după Dumitru Anghelovici. Mai târziu, Coemgiopolu ajunse mare staroste peste toate corporațiile. În această calitate, îl găsim ca delegat al negustorilor, la primirea Prințului Carol în București în anul 1866.

Coemgiopolu a avut o preocupare deosebită pentru chestiunea creșterii viermilor de mătase, în vederea creierii unei industrii naționale a mătăsii.

În epoca dela 1855-1860 cultura duzilor și producțiunea gogoșilor de mătase, luând un mare avânt, prin faptul că guvernul în anul 1852 înlocuise specia indigenă, care era comună și producea gogoși mari, cu rasa zisă milaneză, iar la Pantelimon înființase chiar o pepinieră de duzi de 80 hectare și o crescătorie de viermi de mătase, Gheorghe Coemgiopolu se gândi, în 1857, să facă din această industrie casnică o industrie de export.

În acest scop el duse la expoziția din Lyon probe de mătase filată cu mâna. Toți specialiștii recunoscără în probele de mătase expuse de Coemgiopolu, o calitate superioară, iar juriul expoziției îi conferi medalia de aur, pentru probele expuse.

La Lyon, Coemgiopolu fu sfătuit să producă, în mare, această mătase, fiind asigurat că toată producțiunea poate fi desfăcută acolo, indicându-i-se chiar mașinile ce ar trebui să cumpere. Întors în țară, el se adresează la mai

Iconișă, în mărime naturală, din lemn de cedru, pictat, îmbrăcată în argint,
pe care Coemgiopolu o purta cu el când pleca la taxid.

mulți bogătași arătându-le planul lui și câștigul ce ar rezulta atât pentru cei ce ar pune bani în această întreprindere cât și pentru țară; de către cei mai mulți a fost refuzat; singurii, cari au avut încredere în priceperea și cinstea lui, au fost Gheorghe Cantacuzino, V. Nicolici, V. Obedeanu și N. Andronescu, cu ajutorul cărora Coemgiopolu constitui o societate de sericicultură, al cărui scop era a fonda o fabrică de filat gogoșile de mătase, fabrică ce a fost construită la Dămăroaia lângă București. Din darea de seamă a activității societății pe anul 1859, cel dintâiu an, se vede că fabrica a fost înzestrată cu o mașină care avea 160 de roți și care era identică cu mașinile care în acea epocă se întrebuițau la Lyon iar pentru funcționarea ei și pentru a învăța pe fetele române, au fost aduse tot dela Lyon 4 femei torcătoare franceze și un mașinist francez. Cu această mașină s'a lucrat în vara anului 1859, 10.000 ocale de gogoși cumpărate numai din piața Bucureștilor și s'a filat 400 ocale mătase de cea mai fină calitate, mătase care a fost cumpărată în întregime de fabricanții din Lyon. Tot din darea de seamă o societății se vede că femeile torcătoare franceze au învățat 40 de fete române să toarcă după metoda perfecționată; aceste fete erau în majoritate din Com. Băneasa.

Acest început îmbucurător, care ar fi putut fi o adevărată binefacere pentru țară și care ar fi dovedit câtă dreptate a avut Coemgiopolu când a pornit această frumoasă și utilă întreprindere, s'a nărui, nu din pricina lui, ci din modul de a vedea cu totul greșit al conducătorilor politici din acea epocă. Și pentru a nu fi acuzați de părtinire în dragostea noastră pentru vechii negustori, transcriem aci după A. D. Xenopol *) cauzele cari au adus ruina acestui fericit început:

„O împrejurare cu totul întâmplătoare trebuia să abată pe o cale greșită mersul acestui fericit început și să aducă în curând ruina unui fel de ocupațiuni ce părea menită a spori într'un chip îmbucurător producțiunea țărilor române. Anume, se ivise în Franța o boală în viermii de mătase, și crescătorii de acolo căutau să-și regenereze sămânța. Știind, din vizita lui Coemgiopolu, la Lyon, că în țările dunărene se cultivă mătasea și rasa este selecționată și viguroasă, veniră aci spre a căuta, nu fire, ci sămânță, a că-

*) Domnia lui Cuza Vodă de A. D. Xenopol.

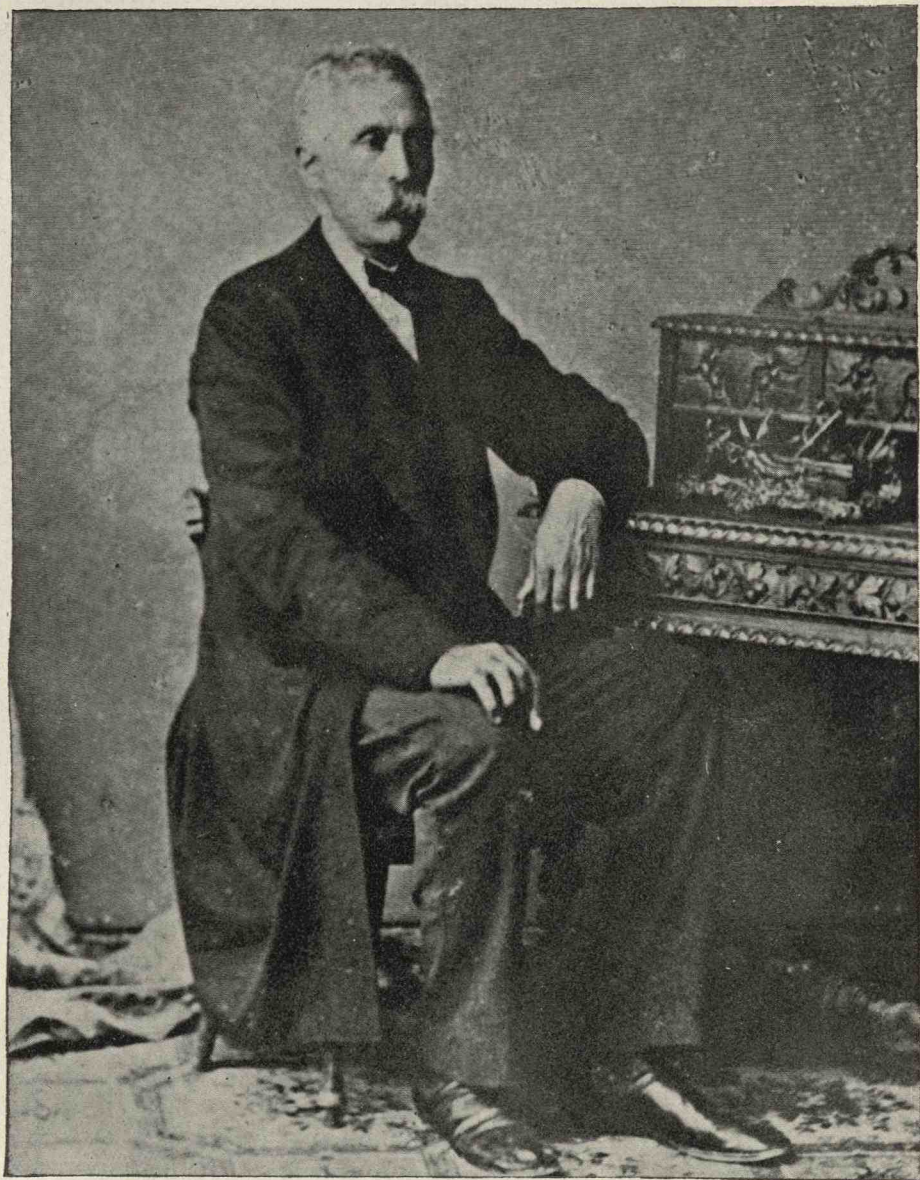
rei producere exclude pe aceia a mătăsii. Producerea sămânței, când poate fi desfăcută, aduce însă însutit folos decât acea a mătăsii.

Indemnați prin prețurile ne mai auzite, oferite de francezi pentru sămânță (până la 100 galbeni ocaua), toți producătorii din Muntenia se puseră pe produs sămânță, dăunând în mod îndoit cultura la care se dedau: mai întâiu, fiindcă o îndepărtau de modul ei trainic de punere în lucrare, pentru cât timp boala era să bântue Franța; apoi prin aceia că, deprinzându-se cu câștiguri mari, erau să disprețuiască pe acelea mai mici, dar statornice, ale producerii mătăsei. Cultura seminței se și desvoltă într'un chip aproape de necrezut. Anume, în afară de cele 10.000 ocale de gogoși, prefăcute în mătase în anul întâi, în fabrica dela Dămăroaia, se mai exportă în:

1859 pentru	34.526 lei	gogoși și pentru	300.000 lei	sămânță
1860 „	100.443 „	„ „ „ „	904.273 „	„
1861 „	202.482 „	„ „ „ „	3.482.781 „	„
1862 „	125.273 „	„ „ „ „	4.281.528 „	„
1863 „	100.452 „	„ „ „ „	11.300.178 „	„

Marțian *) și aci văzu greșita direcție a activității producătoare și dădu strigătul de alarmă. El spune încă în 1861, în plină înflorire a comerțului sămânței și a producțiunei gândacilor: „Numai o cauză întâmplătoare favorizează atât de mult exportul sămânței. Ne bucurăm de un folos mare, dar foarte efemer și în loc să introducem în țările străine mătasa noastră și să ne asigurăm o vânzare permanentă a productului nostru, ne-am ruinat însuși fabricațiunea pe mai mulți ani“. Compania sericicolă înființată de Coemgiopolu intervine prin mai multe memorii și cere chiar dela guvern oprirea exportului sămânței și învoirea numai a celei a gogoșilor. Ocârmuirea însă se opune, nevăzând decât partea financiară a lucrului.

În o circulară din 3 Noembrie 1862 a ministerului de interne, se spune: „De câtva timp această industrie a luat o desvoltare considerabilă și va aduce în țară capitaluri care se pot număra între veniturile principale ale țării.

• GHEORGHE COEMGIOPOLU
fotografiat în atelierele Duschek, București, (1875)

Ministerul, având în vedere aceste foloase, a luat și va lua toate măsurile pentru propășirea acestei industrii.

Dar tocmai măsura de căpetenie cerută de Coemgiopolu prin compania sericicolă, nu este luată de minister și în curând, stingându-se boala gândacilor din Franța, sămânța începe a nu mai fi căutată și doi ani după ce exportul din cultura gândacilor ajunsese la 11 mil. el cade la 11.000 lei“.

Din informațiunile noastre fabrica lui Coemgiopolu a funcționat cu mari greutate până în anul 1864, când din cauzele expuse mai sus, a trebuit să fie închisă.

În acest timp toți ceilalți tovarăși ai lui Coemgiopolu l'au părăsit, afară de G. Cantacuzino, cu care împreună a suportat toată paguba.

După mai mulți ani, când aproape toate mașinăriile erau stricate, dr. Davilla a cerut aceste mașini pentru Azilul Elena Doamna și i-au fost date. Din ce s'a mai putut repara din ele, a înjghebat un mic atelier de filatură, care a funcționat câțiva ani pe lângă azil, ca să învețe fetele, filatul mă-tăsiu cu mașina. După dezastrul care a urmat, negustorii francezi și italieni, odată trecută boala dela ei din țară, nu au mai cumpărat semințe, nici gogoși. Producerea gogoșilor nu s'a mai făcut decât sporadic și pentru nevoile personale ale câtorva gospodine de pe la țară.

Gheorghe Coemgiopolu a fost însurat cu Cleopatra fiica avocatului Dumitriu dela Sfatul Orășenesc; din această căsătorie a avut 5 copii; 4 bă- eți și o fată. Nici unul din băeții lui nu a urmat comerțul tatălui lor. Ei au fost funcționari, militari și agricultori, astfel că la moartea lui Gheorghe Coemgiopolu s'a stins și această renumită firmă cunoscută în toată țara și care făcuse cinste comerțului românesc din epoca dinaintea războiului independenței.

Și este de mirare cum Coemgiopolu nu a îndrumat pe nici unul din copiii lui către comerț, el care era rugat de persoane streine din lumea bună să le primească copiii ca băeți în prăvălie, spre a-i face negustori, deoarece toți cunoșteau îngrijirea părintească cu care erau tratați. El se interesa nu numai de a-i învăța comerțul, dar îi lăsa chiar să învețe la școli.

Faptul că nici unul din copiii lui Coemgiopolu n'a fost îndrumat de acesta către negustorie, se datorește desigur, situațiunei precare a comerțu- lui din acea vreme, astfel cum reiese și din cuvintele ce însoțesc necrologul

lui din Românul: „El îmbrățișă comerțul într'un timp când a fi comerciant însemna a avea o poziție precară, a fi un obiect de exploatare“.

Intr'adevăr, în acea vreme, nevoile statului rezultate din adâncă prefacere de ordin politic, economic și social, prin care trecea țara românească, devenea din ce în ce mai mari, cerând sacrificii tot mai însemnate din partea locuitorilor.

Atunci, ca și acum, tot clasa comercială și puțină industrie ce exista, erau chemate să suporte greul birurilor și consecințele neplăcute, inerente oricărei epoci de prefacere.

Din acest punct de vedere, negustorii români de odinioară, ca și cei de astăzi, merită pe deîntregul recunoștința acestei țări, clădită și înzestrată prin eforturile lor unanime.

Ca mai toți marii negustori din trecut, Gheorghe Coemgiopolu a făcut și agricultura și a avut, în județul Ilfov, mai multe moșii în arendă. El s'a purtat cu blândețe și a ajutat mult pe țăranii depe moșiile Tunari și Dimieni, moșii pe care le-a ținut în arendă 15 ani.

Gheorghe Coemgiopolu a fost membru fondator al Capelei române dela Lipsca al cărei început se poate vedea din rândurile de mai jos:

Negustorii români, care din cauza drumului greu și lung ce îl făceau ca să ajungă la Târgul din Lipsca, erau nevoiți să stea mult timp până își cumpărau marfa și până așteptau ca să o poată încărca și aduce în țară, simțiră nevoia să aibă o casă de rugăciune și astfel, cu mult înainte de anul 1852, îi vedem făcându-și rugăciunile și ascultând slujba bisericească în Capela grecească de acolo. Cum însă slujba se făcea în grecește, negustorii români, care ereau mai numeroși și care contribuiau cu cea mai mare parte din suma necesară întreținerii acestei capele, cerură, în diferite rânduri, ca să se angajeze un preot român, care să știe și grecește și astfel să poată face slujba religioasă și în românește ca să înțeleagă și ei.

Cu începutul anului 1852, ei reușiră să angajeze pe Arhimandritul Ghenadie Țeposu. Din această cauză au urmat timp de mai mulți ani neînțelegeri și certe între români și greci, până în anul 1858 când românii s'au hotărât a-și face o capelă a lor.

Die unter Landstadt und Wallstrey gehaltenen
 die eine diese Stadt in Geschäftsvergrößerung
 beifügen, haben zu weichen Stellen gemeinschaftlich
 beifügen, besonders auch den Europäischen
 Persimille eine etablisirte Capelle
 eingegriffen, die Stellen mit Geldes Güte ist
 geübt und bereits eingegriffen. Die Anlegen
 der Einrichtung sind Befestigung derselben Werkzeuge
 in der Leitung. Weiberg und in weichen
 Metalle gemeinschaftlich angehen, sind auf den
 die folgenden großen Handelsstädte von Güte
 und Preisermäßigung, schließt zu angehen werden.
 Leipzig am 20. Septemb. 1858

Georg. Tonkonit

Dr. Semetecus & Danielopolso s. s. s.

H. Thieritz

Theodor J. Karadzic

G. Ottav

Genl. J. J. J. J. J.

Stephan & Sautels

Paul & W. W. W.

J. H. Krause & Söhne

Kette G. G. G. G. G.

Schiff Regorovic

W. W. W. W. W. W.

Paraskev & Manapio

W. W. W. W. W. W.

Die Langenstraße

W. W. W. W. W. W.

Barthel & Schanck

A. H. F. F. F. F.

Die Straße

W. W. W. W. W. W.

S. B. Danhowski

Joh. Radovits

surată de vrednicul Arhimandrit Ghenadie *), ei ajunseră chiar în cursul anului 1858 să sfințească această Capelă.

Fondatorii au ales dintre ei 7 epitropi, care să strângă fonduri pentru întreținerea Capelei. Coemgiopolu a fost unul din cei 7 epitropi și a fost însărcinat a strânge bani din București.

Tot în scopul de a strânge fonduri pentru Capelă, fondatorii au adresat un apel în nemțește firmelor mari de comerț din Lipsca, firme cu care negustorii români făceau un comerț important. Iată acest apel, în traducere românească:

Noi toți comercianții din Valachia și Moldova, cari vizităm acest oraș pentru afaceri comerciale, am hotărât la Târgul de mostre trecut, cu unanimitate, de a întemeia aici, în Hala Bursei Europene, o Capelă Moldovo-Valahă. Aceasta este gata cu ajutorul lui Dumnezeu, și chiar sfințită, Cheltuelile înzestrării și întreținerea acesteia depășesc cotribuțiunile noastre. Din care cauză, noi îndrăsnim cu toții, cu încredere, adresându-ne politicos, deasemenea și către toții onorații comercianți de aici, pentru ajutor, după înduplecarea inimei.

Lipsca, 20 Septemvrie 1858.

Gheorghe Toncowitz
Th. Dumitriu et Danielopolu
H. Theodoraky
G. Marin
Ștefan Al. Panteli
G. St. Coemgiopolu
Parascheva Athanasiu
Ilie Zamfirescu & Comp.
Banică Ioan
Petre Pop

A. B. Dancovici
Ion Radovici
Dumitru H. Preda
Stancu R. Becheanu
Petre Enciulescu
Petrache Dimitriu
Vasile Tomovici
Al. Hagi Pantelli
Ghiță Ioan

Firmele mari comerciale din Lipsca se grăbiră a subscrie sume destul de importante în vederea marilor afaceri ce făceau de mult cu negustorii din

*) Arhimandritul Ghenadie a fost înlocuit după mai mulți ani cu Arhimandritul Parlenie, care mai târziu, a fost Mitropolit al Moldovei.

principatele dunărene. Din această listă precum și din alte isvoare, vom încerca să reconstituim firmele vechi germane care lucrau în 1858 cu țările noastre, prin mijlocirea negustorilor români. Acestea sunt:

S. G. Schletter, Gebrüder Felix, Herman Samson, W. Laur, Kuhn & Co., Gebrüder Schuster & Co., Gebrüder Schmieder, Ernest Weber, G. F. Söllheim, C. H. Webendorfer & Söhne, F. E. Woller, Heymann Welter & Co., M. L. Samuel, Alex Wertauer, C. G. Hoffman, P. Schunck, G. Büsche, Gottlieb Wolf, C. G. Bergman, Adolf Meyer Junior, C. G. Reifsig & Co., Gottlieb Wolf, C. G. Bergman, Adolf Meyer Junior, C. G. Reifsig & Co., Gott-Ernst Glück, Ch. Zimmerman u. Sohn, H. Kirschelbeun, Adolf Loeser, W. Stockmann & Söhne Carolin Mullern, I. Ziegler & Co., A. Natanson, Gebrüder Basch, B. Meier & Co., Arnold Witkowski, Eduard Lohuse, Carl Gruner, Gebrüder Sala, Auerbach et Kaufman, Gebrüder Busche, Charles Roman, Eduard Kowinck, Moritz Schatz, Charles De Lingri, Rolent Brandt & Co., Herman & Cronheim, S. Albrecht, Albert Leppow & Drucker, Ioh. F. Oelschlaeger, Ch. Colin Söhne, B. Flachs.

Tot prin stăruința sa și prin prietenia lui A. G. Golescu, care era în 1859 Ministru al Cultelor, Coemgiopolu obținuse chiar o subvenție de 400 galbeni pentru Capela dela Lipsca.

Coemgiopolu a făcut și politică și a fost în mai multe rânduri consilier comunal al Capitalei. Il găsim iscălit pe apelul făcut la 1868 către toți românii pentru o contribuție voluntară spre a se cumpăra arme. Deasemenea îl găsim în comitetul de inițiativă al soc. industriale române, iar în anul 1870 fu ales, în opoziție, consilier comunal, împreună cu Ștefan Golescu, C. A. Rosetti, Dumitru Brătianu și alții.

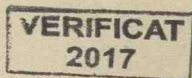
În politică, el urmează pe C. A. Rosetti, care îl apreciază foarte mult. La 8 Septembrie 1860, ziarul Românul, transformându-se în societate anonimă pe acțiuni, statutele sunt iscălite între alții și de Gheorghe Coemgiopolu.

La 12 Septembrie 1878, Gheorghe Coemgiopolu, moare, după ce și-a făcut cu prisosință datoria către țară și după ce printr'o muncă neîncetată, prin spiritul lui de inițiativă și prin cinstea cu care își dusesese comerțul, își legase pentru totdeauna numele lui de începuturile comerțului român modern.

Ziarul Românul anunță moartea acestui fruntaș negustor cu următoarele cuvinte:

„A încetat din viață Gheorghe Coemgiopolu, comerciant fruntaș din Capitală. El va rămâne un model de probitate pentru comercianții cei tineri, el fu totdeauna și nestrămutat între luptătorii pentru drepturile națiunii.

El îmbrățișează comerțul într'un timp când a fi comerciant însemnă a avea o pozițiune precară, a fi un obiect de exploatare și stătu necurmat în luptă până văzu comerțul ajuns la pozițiunea de astăzi, când e considerat ca unul din elementele cele mai puternice și mai însemnate în stat“.

In biografia Alex. Kirilof, litoğrafia reprodusă, între pag. 10-11, este de Krihuber, nu de Knihuben, cum, dintr'o eroare tipografică a apărut.